

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Landmands-Almanakken 1966

CHR. ERICHSEN

LANDMANDS-ALMANAKKEN 1966

GRUNDLAGT AF J. GR. PINHOLT

I redaktionen:

Konsulent N. C. ØVLISEN
Kommunelærer IVAN RØNN

CHR. ERICHSENS FORLAG
KØBENHAVN

Statskontrollerede foderblandinger til malkekvæg, svin, fjerkræ og kalve

KVALITETSFODERET I DE KFK MÆRKEDE SÆKKE

AKTIESELSKABET
KORN- OG FODERSTOF KOMPAGNIET

INDHOLD

Det danske kongehus 5
Almanak 6

Fagligt stof:

Alfabetisk markedsfortegnelse 30
Drægtighedstabel 35
Husdyrholdets økonomiske betydning. Af konsulent S. Hjortshøj Nielsen 36
Større mejerienheder — bedre økonomi! Af konsulent ved Mejeribrugets Planlægningsudvalg M. C. Toft 41
Planlægning af rugeægsproduktionen. Af fjerkrækonsulent Gunnar Larsen 45
Er vore malkeanlæg i orden? Af hygiejnekonsulent Viggo Jensen 62
Høsten. Af konsulent N. C. Øvlisen 67
Prisudviklingen på nogle salgsprodukter og råstoffer 72
Danske gårdes fortid. Af konsulent Hans Balle 75
De unges sider 83
Dette er sagt så tit — og bør siges igen 87
Danmarks udførsel af landbrugsvarer 1964 90
Har det interesse at vide —? 91
Husmoderens aktuelle interesser: Statens Husholdningsråd — en fond af viden. Af redaktør Annagrethe Skov i samarbejde med husholdningsrådet 93

Noveller og digte:

K. Vandmose Larsen: Sommernat 98
Erik Bertelsen: Der er forskel på fisk 99
Kurt van de Moes: Den store sælger 104
Sv. Aa. Ekstrøm Mortensen: Pigen fra Birkeøen 110
Hedvig Bak Rasmussen: I kamp med ulve 116
Erik Bertelsen: Guds finger 122
Viggo Søgaard: Overtaget 131
J. A. Laursen: Han nåede rutebilen 138
Georg V. Bengtsson: Kirsebærtyvene 145
Erik Bertelsen: Kammerater 152
A. C. Christensen: De gamle popler 159
Den muntre side 160

Omslaget er tegnet af Palle Wennerwald.
Erik Ubby har illustreret det underholdende stof.

A/S GYRO

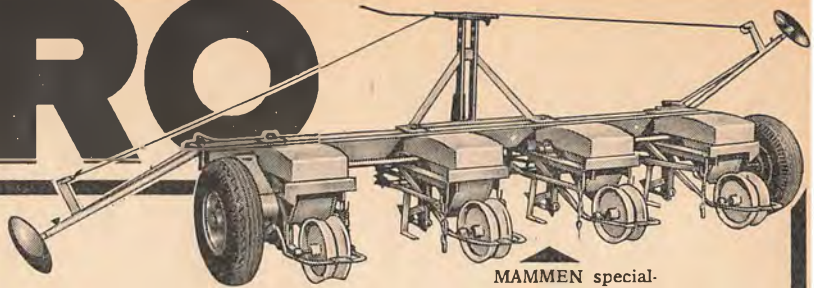

MAMMEN special-
såmaskiner

Kaffemøller og
kaffemaskiner

Grøntfoderhøstere

Centrifugalspredere

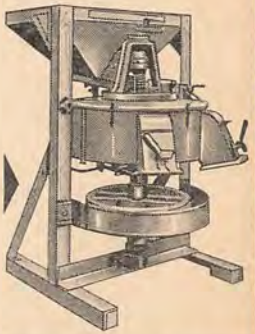

Horisontale — og
vertikale kværne

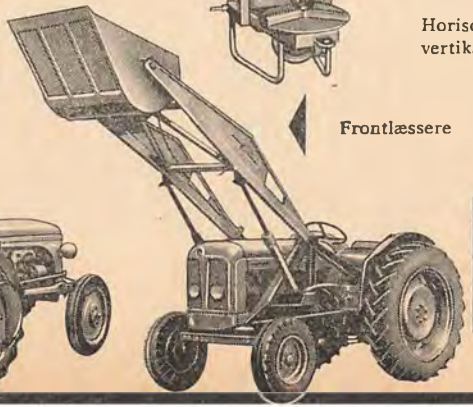

Frontlæssere

VILMO kunstgødnings-
spredere

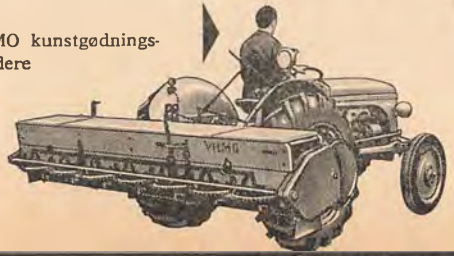

A/S GYRO

SKIVE TELF. 1500

Det danske kongehus

Kong *Frederik IX* til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, gift 24. maj 1935 med dronning *Ingrid* Victoria Sofia Louise Margareta, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1) Tronfølgeren *Margrethe* Alexandrine Thorhildur Ingrid, født 16. april 1940. 2) *Benedikte* Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944. 3) *Anne-Marie* Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Broder: Arveprins *Knud* Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid (se nedenfor). Børn: a) *Elisabeth* Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée, født 8. maj 1935. b) *Ingolf* Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage, født 17. februar 1940. c) *Christian* Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik, født 22. oktober 1942.

Faders søskendes børn: a) *Feodora* Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne, født 3. juli 1910, gift 9. september 1937 med *Christian* Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm* Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Farfaders broders børn: 1) *Axel* Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margarethe* Sofia Lovisa Ingeborg, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: *Georg* Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne* Ferelith Fenella, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Viggo* (se nedenfor). 3) *Margrethe* Francoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus* Karl Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. december 1893, prins, greve af Rosenborg, gift 10. juni 1924 med dr. med. James O. Greens datter *Eleanor* Margaret, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 5. november 1895.

JANUAR

1966 **1966**

Matth. 6, 5—13. 1' rk., Luk. 2, 21.

L 1 **Nytår**

Matth. 2, 13—18. 1' rk., Matth. 2, 19 til e.

S 2

M 3

Ti 4

O 5 Sol op 8.40, n. 15.50

To 6 **Hellig 3 konger**

F 7 ○ f. m. 6.16

L 8

Mark. 10, 13—16. 1' rk., Luk. 2, 42 til e.

S 9

M 10

Ti 11

O 12 Sol op 8.35, n. 16.01

To 13 ◑ s. kv. 21.00

F 14

L 15

Luk. 19, 1—10. 1' rk., Joh. 2, 1—11.

S 16

M 17

Ti 18

O 19 Sol op 8.27, n. 16.14

To 20

F 21 ● n. m. 16.46

L 22

Luk. 17, 5—10. 1' rk., Matth. 8, 1—13.

S 23

M 24

Ti 25

O 26 Sol op 8.17, n. 16.28

To 27

F 28

L 29 ◐ f. kv. 20.48

Matth. 14, 22—33. 1' rk., Matth. 8, 23—27.

S 30

M 31

JANUAR:

Hvilke veje fører til bedre økonomi? — Det er tid at undersøge muligheder for at bedre økonomien.
Husk at få skatteskema udfyldt inden den sidste dag i januar.
Kan der rationaliseres — og hvor?

Der er ingen ting i verden så stille som sne,
når den sagte gennem luften daler,
dæmper dine skridt,
tysser, tysser blidt
på de stemmer, som for højlydt taler.
(Helge Rode)

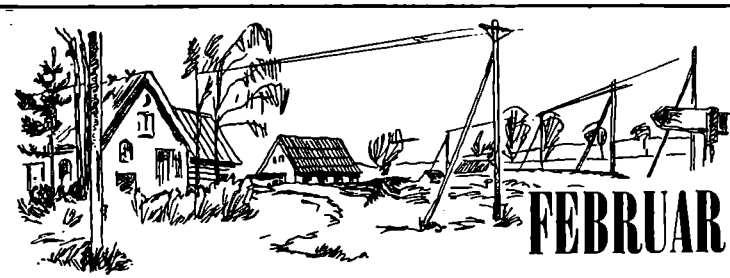

FEBRUAR

1966 **1966**

Ti 1

O 2 **Kyndelmisse**
Sol op 8.04, n. 16.43

To 3

F 4

L 5 ○ f. m. 16.58

Matth. 25, 14—30. 1' rk., Matth. 20, 1—16.

S 6

M 7

Ti 8

O 9 Sol op 7.50, n. 16.58

To 10

F 11

L 12 ◑ s. kv. 9.53

Mark. 4, 26—32. 1' rk., Luk. 8, 4—15.

S 13

M 14

Ti 15

O 16 Sol op 7.35, n. 17.14

To 17

F 18

L 19

Luk. 18, 31 til e. 1' rk., Matth. 3, 13 til e.

S 20 **Fastelavn** ● n. m. 11.49

M 21

Ti 22

O 23 Sol op 7.19, n. 17.29

To 24

F 25

L 26

Luk. 22, 24—32. 1' rk., Matth. 4, 1—11.

S 27

M 28 ◐ f. kv. 11.15

FEBRUAR:

Overvej muligheder for at få et opvarmet sted i maskinhus — så eftersyn af maskiner kan foregå under ideelle forhold. Indret maskinhuset, så der kan være værksted under gode belysningsforhold. — Pas på, at der ikke er træk inde i staldene. Måske der skal blændes helt af i svinestald — og sættes varme langs væggene.

Det er koldt derude.
Ravne skrige, ugler tude,
søger føde, søger læ.
Kragen spanker om med skaden
højt på rygningen af laden,
skeler til det tamme kræ.
(St. St. Blicher)

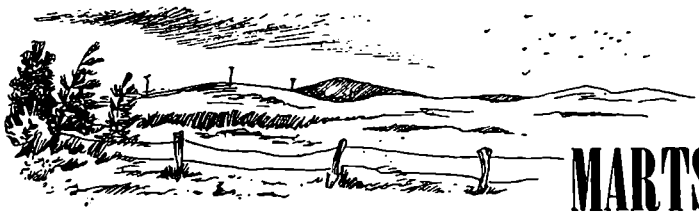

MARTS

1966 **1966**

Ti	1	
O	2	Sol op 7.01, n. 17.44
To	3	
F	4	
L	5	
	Mark. 9, 17—29. 1' rk., Matth. 15, 21—28.	
S	6	
M	7	○ f. m. 2.45
Ti	8	
O	9	Sol op 6.44, n. 17.58
To	10	
F	11	**Frederik 9.s føds.**
L	12	
	Joh. 8, 42—51. 1' rk., Luk. 11, 14—28.	
S	13	
M	14	◑ s. kv. 1.19
Ti	15	
O	16	Sol op 6.26, n. 18.12
To	17	
F	18	
L	19	
	Joh. 6, 35—51. 1' rk., Joh. 6, 1—15.	
S	20	
M	21	**Jævndøgn**
Ti	22	● n. m. 5.46
O	23	Sol op 6.07, n. 18.27
To	24	
F	25	
L	26	
	Luk. 1, 46—56. 1' rk., Luk. 1, 26—38.	
S	27	
M	28	Dronning **Ingrid**
Ti	29	◐ f. kv. 21.43
O	30	Sol op 5.49, n. 18.41
To	31	

MARTS:

Er alle dyr i god foderstand — og produceres der tilfredsstillende? — Bør der anlægges »rørmalkning«? Og måske bør man undersøge muligheder for at komme helt bort fra de tunge transportspande — altså gå over til mælkelevering i tanke. Er roehuset indrettet, så der arbejdes rationelt og let?

Det er bristningens tid.
Vågn, hvad der blunder,
brist som et under,
drøm i hvert sind, —
det er bristningens tid
og forløsningens tid —
(Ludv. Holstein)

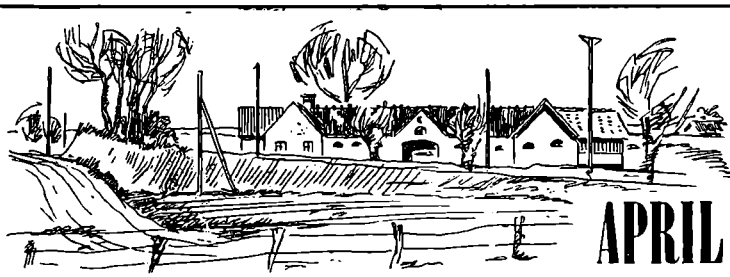

APRIL

1966 **1966**

F	1		L	16	
L	2		Joh. 21, 15—19. 1' rk., Joh. 20, 19 til e.		
Mark. 14, 3—9. 1' rk., Matth. 21, 1—9.			S	17	
S	3 **Palmesøndag**		M	18	
M	4		Ti	19	
Ti	5	○ f. m. 12.13	O	20	Sol op 4.56, n. 19.23 ● n. m. 21.35
O	6	Sol op 5.31, n. 18.55	To	21	
To	7 **Skærtorsdag**		F	22	
F	8 **Langfredag**		L	23	
L	9		Joh. 10, 22—30. 1' rk., Joh. 10, 11—16.		
Matth. 28, 1—8. 1' rk., Mark. 16, 1—7.			S	24	
S	10 **Påskedag**		M	25	
M	11 **2. påskedag**		Ti	26	
Ti	12	◑ s. kv. 18.28	O	27	Sol op 4.39, n. 19.37
O	13	Sol op 5.13, n. 19.09	To	28	◐ f. kv. 4.49
To	14		F	29	
F	15		L	30	

APRIL:

Husk, at fluebekæmpelse iværksættes til tiden — gårdspladser sprøjtes med de rette midler mod ukrudt. — Det er klogt at vente med roesåning til omkring den 25. april. Vintersæd bør tilføres lidt kvælstof først i april — og resten omkring 25. april. — Manganmangel viser sig i vintersæd allerede ved den første del af vækstperioden og bør afhjælpes straks, for at et normalt kærneudbytte kan opnås. Udlæg sås måske uden dæksæd.

Jeg vælger mig april!
I den det gamle falder,
i den det ny får fæste;
det volder lidt rabalder —
dog, fred er ej det bedste,
men at man noget vil.
(Bjørnson)

MAJ

1966 **1966**

Joh. 14, 1—11. 1' rk., Joh. 16, 16—22.

S 1

M 2

Ti 3

O 4 Sol op 4.24, n. 19.51
○ f. m. 22.01

To 5 **Danmarks befrielse**
De lyse nætter begynder

F 6 **Bededag**

L 7

Joh. 8, 28—36. 1' rk., Joh. 16, 5—15.

S 8

M 9

Ti 10

O 11 Sol op 4.09, n. 20.04

To 12 ◑ s. kv. 12.19

F 13

L 14

Joh. 17, 1—11. 1' rk., Joh. 16, 23—28.

S 15

M 16

Ti 17

O 18 Sol op 3.56, n. 20.17

To 19 **Kr. himmelfart**

F 20 ● n. m. 10.42
Solformørkelse

L 21

Joh. 17, 20 til e. 1' rk., Joh. 15, 26 til e. og 16, 1—4.

S 22

M 23

Ti 24

O 25 Sol op 3.45, n. 20.29

To 26

F 27 ◐ f. kv. 9.50

L 28

Joh. 14, 15—21. 1' rk., Joh. 14, 23 til e.

S 29 **Pinsedag**

M 30 **2. pinsedag**

Ti 31

MAJ:

Det er efterhånden påkrævet, at enhver planteavler sørger for selv at have hjemkøbt såvel ukrudtsmidler som giftmidler til skadedyrsbekæmpelse. — Ensilering af græs bør ske omkring 28. maj — følg med i de oplysninger, der udsendes fra Statens Plantepatologiske Forsøg vedrørende forskellige foranstaltninger til egnsvis bekæmpelse af plantesygdomme og -skadedyr. Træf i tide aftale vedrørende sprøjtning pr. fly.

Velkommen hid, maj måneds tid;
Gud glæder os med en sommer blid.
Den lille lærkes liflig klang
dig lover med maj måneds sang.
Thi bærer vi dig maj i by
og lover dig med salmer ny.
(Af gammel majvise)

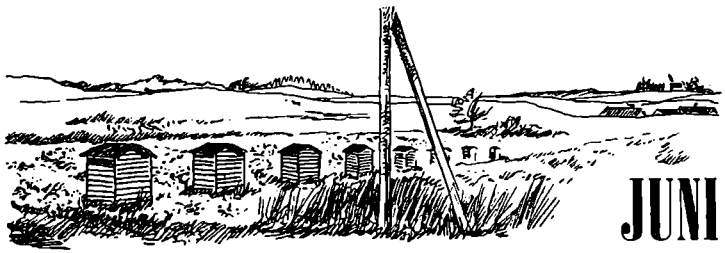

JUNI

1966 **1966**

O	1	Sol op 3.37, n. 20.39
To	2	
F	3	○ f. m. 8.40
L	4	

Matth. 28, 18 til e. 1' rk., Joh. 3, 1—15.

S	5 **Grundlovsdag**	
M	6	
Ti	7	
O	8	Sol op 3.31, n. 20.47
To	9	
F	10	
L	11	◑ s. kv. 5.53

Luk. 12, 13—21. 1' rk., Luk. 16, 19 til e.

S	12	
M	13	
Ti	14	
O	15 **Valdemarsdag**	Sol op 3.28, n. 20.53
To	16	
F	17	
L	18	● n. m. 21.09

Luk. 14, 25 til e. 1' rk., Luk. 14, 16—24.

S	19	
M	20	
Ti	21 **Solhverv**	
O	22	Sol op 3.28, n. 20.55
To	23	
F	24 **St. Hansdag**	
L	25	◐ f. kv. 14.22

Luk. 15, 11 til e. 1' rk., Luk. 15, 1—10.

S	26	
M	27	
Ti	28	
O	29	Sol op 3.31, n. 20.55
To	30	

JUNI:

Husk at sprøjte roerne mod skadedyr omkring udtynding — og for bederoernes vedkommende er det klogt at sprøjte igen tre-fire uger senere. Radrensning bør ske så ofte som muligt — og der renses, så jorden muldes ind omkring planterne (væltesyge undgås ofte derved). Skal kornet sprøjtes mod skadedyr? — Et spørgsmål, der må følges nøje — det er noget nyt — men særdeles vigtigt. — Klarer kvæget sig godt på græs? Få ukrudtsbekæmpelsen overstået i tide — med de rette midler. — Det er klogt at følge ukrudtsbestandens udvikling — før som efter sprøjtning — og skriv resultatet ned i bogen til vejledning og erfaring næste år.

Jeg lagde min gård i den rygende blæst,
hvor bakken hun skråner mod sønder,
hvor græsset gror højt om min skæggede hest
hvor viberne ruger, og lærken er gæst —
for lærker er, hvor der er bønder.
(Aakjær)

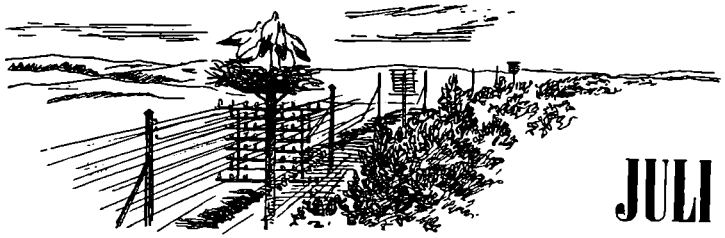

JULI

1966 **1966**

F 1

L 2 ○ f. m. 20.36

Matth. 5, 43 til e. 1' rk., Luk. 6, 36—42.

S 3

M 4

Ti 5

O 6 Sol op 3.37, n. 20.51

To 7

F 8

L 9

Matth. 16, 13—26, 1' rk., Luk. 5, 1—11.

S 10 ◑ s. kv. 22.43

M 11

Ti 12

O 13 Sol op 3.45, n. 20.45

To 14

F 15

L 16

Matth. 19, 16—26. 1' rk., Matth. 5, 20—26.

S 17

M 18 ● n. m. 5.30

Ti 19

O 20 Sol op 3.55, n. 20.35

To 21

F 22

L 23 **Hundedagene begynder**

Matth. 10, 24—31. 1' rk., Mark. 8, 1—9.

S 24 ◐ f. kv. 20.00

M 25

Ti 26

O 27 Sol op 4.07, n. 20.24

To 28

F 29

L 30

Matth. 7, 22 til e. 1' rk., Matth. 7, 15—21.

S 31

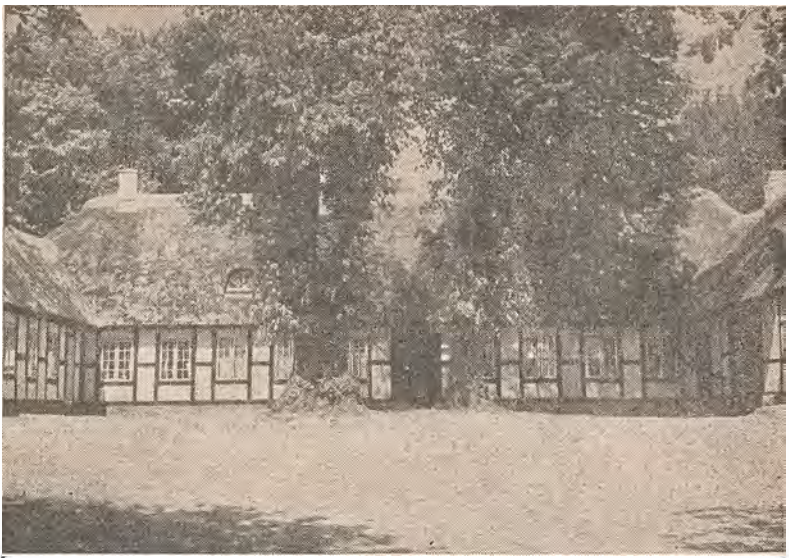

JULI:

Dyrskuetiden bør udnyttes vel — det giver fornyelse at studere de aktuelle spørgsmål i forbindelse hermed. Følg afgrødernes udvikling nøje — er der fremmed vare i den anvendte såsæd? Flyvehavre må der holdes øje med — anvend kikkert — og ofte for at opdage selv den mindste smule af dette ondartede ukrudt. Hvis der anvendes nyere former for kvælstof, husk da, at der må sammenlignes med lige mængder kvælstof, før den ene form »viser sig at være bedre end den anden«. — Græs og roer må »følges op med kvælstof«, dette betaler sig. — Viser sadelgalmyg sig i hvede og byg — fodsyge — kobbermangel — manganmangel — og andet? — Ja, der er nok at iagttage og dermed søge at imødegå ved næste års planlægning.

Hyldene dufter i stuen ind
ude fra Danmarks haver.
Kornet modnes i sommervind.
Hanegal over lyse sind
stiger bag gavl og grene,
hvæsset som kniv mod stene.
(Thøger Larsen)

AUGUST

1966 **1966**

M 1 ○ f. m. 10.05

Ti 2

O 3 Sol op 4.20, n. 20.11

To 4

F 5

L 6

Luk. 12, 32—48. 1' rk., Luk. 16, 1—9.

S 7

M 8 De lyse nætter ender

Ti 9 ◑ s. kv. 13.56

O 10 Sol op 4.33, n. 19.56

To 11

F 12

L 13

Matth. 11, 16—24. 1' rk., Luk. 19, 41 til e.

S 14

M 15

Ti 16 ● n. m. 12.48

O 17 Sol op 4.46, n. 19.40

To 18

F 19

L 20

Luk. 7, 36 til e. 1' rk., Luk. 18, 9—14.

S 21

M 22

Ti 23 **Hundedagene ender**
◐ f. kv. 4.02

O 24 Sol op 5.00, n. 19.23

To 25

F 26

L 27

Matth. 12, 31—42. 1' rk., Mark. 7, 31 til e.

S 28

M 29

Ti 30

O 31 Sol op 5.13, n. 19.06
○ f. m. 1.14

AUGUST:

Er kornet ødelagt af gråspurve? — Så anmeld det til konsulenten. Hvordan gik det med muldvarpebekæmpelsen — der er tid til en indsats endnu. — En del udlægsmarker bør sikkert binderhøstes, hvis man skal have en fin udlægsmark (det kan gøres flere steder).

Husk vandbestemmelse af kornet inden mejetærskning. — Husk at skifte olie på mejetærskeren, inden den sættes i arbejde — og igen inden den sættes i hus til vinter. Den er for dyr til at skulle ruste op indvendig fra. — Hjemmefryserne gøres klar til igen at fyldes op med forskellige produkter fra haven.

Du skønne livets orden,
at der på forår følger høst,
at der er mer end vorden,
og mer end ungdomslyst:
Bring korn i lo og lade!
Bring frugt bag dunkle blade.
Bring hjertet fred og trøst.
(Chr. Richardt)

SEPTEMBER

1966 **1966**

To 1

F 2

L 3

Matth. 20, 20—28. 1' rk., Luk. 10, 23—37.

S 4

M 5

Ti 6

O 7 Sol op 5.27, n. 18.48

To 8 ◑ s. kv. 3.07

F 9

L 10

Joh. 5, 1—15. 1' rk., Luk. 17, 11—19.

S 11

M 12

Ti 13

O 14 Sol op 5.40, n. 18.29
● n. m. 20.13

To 15

F 16

L 17

Luk. 10, 38 til e. 1' rk., Matth. 6, 24 til e.

S 18

M 19

Ti 20

O 21 Sol op 5.54, n. 18.11
◐ f. kv. 15.25

To 22

F 23 **Jævndøgn**

L 24

Joh. 11, 19—45. 1' rk., Luk. 7, 11—17.

S 25

M 26

Ti 27

O 28 Sol op 6.07, n. 17.53

To 29 ○ f. m. 17.47

F 30

SEPTEMBER:

Pas på nyhøstet korn. — Det er for dyrt at fodre forkert. Få jordbehandling i gang snarest efter mejetærskning. På jorder i god gødningskraft kan det fint lade sig gøre at udbringe PK-gødning inden harvning. Vær forsigtig med »dybere pløjning end sædvanlig«. Jordbrugskalk udbringes ligeledes, så det indgår i jordbearbejdningen — og undgå de dybe hjulspor. Jorden trænger til en grundig bearbejdning (som en dyne trænger til at blive rystet). Stub-halm og lignende udslettes i stedet for at nedpløjes. Vær orienteret om halmafbrændingsloven, inden det er for sent. Sørg for bestilling af kunstgødning.

De røde æbler løsner let
fra træets trætte kviste.
Snart lysner kronens bladenet,
og hvert et løv må briste.
Når aftensolen på sin flugt
bag sorte grene svinder,
om årets sidste røde frugt
den tungt og mildt os minder.
(Alex Garff)

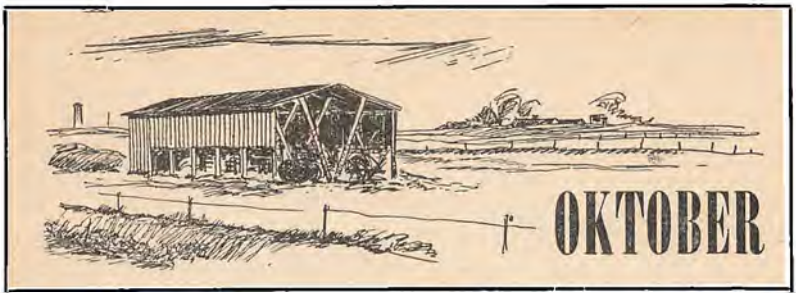

OKTOBER

1966 **1966**

L 1

Mark. 2, 14—22. 1' rk., Luk. 14, 1—11.

S 2

M 3

Ti 4

O 5 Sol op 6.21, n. 17.34

To 6

F 7 ◑ s. kv. 14.08

L 8

Joh. 15, 1—11. 1' rk., Matth. 22, 34 til e.

S 9

M 10

Ti 11

O 12 Sol op 6.35, n. 17.17

To 13

F 14 ● n. m. 4.52

L 15

Joh. 1, 35 til e. 1' rk., Matth. 9, 1—8.

S 16

M 17

Ti 18

O 19 Sol op 6.49, n. 16.59

To 20

F 21 ◐ f. kv. 6.34

L 22

Matth. 21, 28—44. 1' rk., Matth. 22, 1—14.

S 23

M 24 **De foren. nationers dag**

Ti 25

O 26 Sol op 7.04, n. 16.43

To 27

F 28

L 29 ○ f. m. 11.00

Joh. 4, 34—42. 1' rk., Joh. 4, 46—53.

S 30

M 31

OKTOBER:

Alle kan ikke få kunstgødning hjem samtidig. — Jordprøver skal måske udtages. — Lad være med at tage roer op i regnvejr — de bør altid bjærges så rene som vel muligt — og tildækkes straks, beskyttet mod nattefrost. Ensiler græs, inden det bliver »slimet og ødelagt i bunden«. Er staldene gjort rene — ellers få det klaret inden indbinding. Lad mejeri eller konsulent anvise nyere metoder til staldrengøring og desinfektion. Gæs sættes på fedekur efter forudgående aftale med slagteri — husk, at der går cirka 17 dage, inden »de er ved at være i orden«, og 5—6 dage endnu for at de kan blive i tip-top form — og så skal de væk. — Husk at se vintersæden efter for manganmangel — og sprøjt.

Hvor marken bølged nys som guld
med aks og vipper bolde,
der ser man nu kun sorten muld
og stubbene de golde.
Men i vor lade, på vor lo,
der har vi nu Guds gaver,
der virksomhed og velstand gro
i tøndemål af traver.

(Grundtvig)

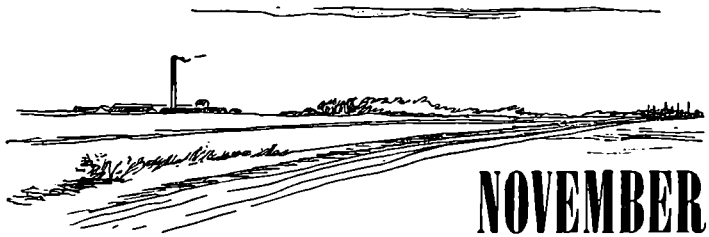

NOVEMBER

1966 **1966**

Ti	1		O	16	Sol op 7.48, n. 16.00
O	2	Sol op 7.19, n. 16.27	To	17	
To	3		F	18	
F	4		L	19	
L	5	◑ s. kv. 23.18			Joh. 5, 17—29, 1' rk., Matth. 9, 18—26.
		Matth. 5, 13—16. 1' rk., Matth. 5, 1—12.	S	20	◐ f. kv. 1.20
S	6		M	21	
M	7		Ti	22	
Ti	8		O	23	Sol op 8.02, n. 15.50
O	9	Sol op 7.33, n. 16.13	To	24	
To	10		F	25	
F	11	**Mortensdag**	L	26	
L	12	● n. m. 15.26			Matth. 21, 1—9. 2' rk., Luk. 4, 16—30.
		Mark. 12, 41 til e. 1' rk., Matth. 22, 15—22.	S	27	
S	13		M	28	○ f. m. 3.40
M	14		Ti	29	
Ti	15		O	30	Sol op 8.15, n. 15.42

NOVEMBER:

Det er et spørgsmål, om det ikke var klogt at komme på et aftenskolekursus — der er mange emner at vælge imellem. Bør der startes studiekredse — så husk at »studere«. Alt udendørs arbejde søges afsluttet, inden frosten så brat kan afbryde. Redskaber og maskiner bør være i hus — rengjort og indsmurt. Få frostvæske på traktor. Ungdyrene »klippes på stald«, så sent som man synes. Husk klovpleje. Skal der plantes læbælter, haver m. m., så husk, at intet bør plantes, når det er frosset.

— —
Og georginer spraglet gror
blandt asters i vor have;
så rigt er drets sidste flor
— oktobers offergave.
(Alex Garff)

DECEMBER

1966 **1966**

To 1

F 2

L 3

Luk. 21, 25—36. 2' rk., Matth. 25, 1—13.

S 4

M 5 ◐ s. kv. 7.22

Ti 6

O 7 Sol op 8.25, n. 15.36

To 8

F 9

L 10

Matth. 11, 2—10. 2' rk., Luk. 1, 67 til e.

S 11

M 12 ● n. m. 4.13

Ti 13

O 14 Sol op 8.34, n. 15.34

To 15

F 16

L 17

Joh. 1, 19—28. 2' rk., Joh. 3, 25 til e.

S 18

M 19 ◐ f. kv. 22.41

Ti 20

O 21 Sol op 8.40, n. 15.36

To 22 **Solhverv**

F 23

L 24

Luk. 2, 1—14. 2' rk., Joh. 1, 1—14.

S 25 **Juledag**

M 26 **2. juledag**

Ti 27 ○ f. m. 18.43

O 28 Sol op 8.42, n. 15.41

To 29

F 30

L 31

DECEMBER:

Hvordan ser der ud inde i kornsilo, kornmagasin m. m.? Undlad at lave dybe spor på nypløjede marker. Skal der sås kunstgødning i løbet af vinteren, lad da markerne harve ganske let, inden frosten sætter ind — så undgås de kedelige striber, man så så mange af foråret 1965 — fure for fure. (Det var særlig udpræget, hvor man pløjede dybere end sædvanlig). Den driftsleder gør vel, som »gør færdig« til vinter med udendørs arbejde — det kan lade sig gøre — og enhver fortjener en pause i udendørs arbejde. Få allerede de første faglige møder afholdt i december — der kommer mange i januar—februar — og hvem kan afse tid i marts måned? — Er den selvkørende mejetærsker klargjort til »overvintring?«

Er fedtprocent tilfredsstillende - klassificering og kimtælling i mælken? Vokser kalvene nok? Har svinene den sunde hud, de bør have? Fjerkræet — sorteres de »dårlige« høner fra hver uge? — Er der mon ved at være interesse for kaninavl — i større stil — så er der muligheder at udnytte det økonomisk. Prøv at studere prisudviklingen nærmere — eksporten m. m.

Alfabetisk markedsfortegnelse for 1966

Udfærdiget af landbrugsministeriet under medvirken af afdelingsleder G. Christensen.

Sluttet 10. juni 1965. Om eventuelle forandringer vil der senere ske bekendtgørelse i forskellige dagblade.

Sjælland, Møen, Samsø og Bornholm.

Haslev, 3. marts og 9. sept. heste.
Hillerød, hver tirsdag marked med slagtekvæg og heste.
Holbæk, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
København, onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Næstved, hver tirsdag marked med heste og eksportmarked med slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.
Ringsted, anden og fjerde onsdag i hver måned marked for levekvæg.
Roskilde, 4. marts, 7. maj, 8. juli og 16. sept. heste.
Slagelse, første og tredje tirsdag i hver måned marked med heste. Hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Anden onsdag i hver måned levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.
Sorø, hver tirsdag marked med slagtekvæg og heste.
Ny Toftegaard, pr. Ølstykke, 26. febr. heste.

Lolland og Falster.

Maribo, 24. febr., 22. marts, 9. juni og 20. sept. heste.
Nakskov, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.
Nykøbing, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Rødby, 1. marts, 5. juli og 13. sept. heste.

Fyn, Langeland og Ærø.

Odense amt

Ejby, 9. marts og 28. sept. heste.
Odense, hver mandag (eller hvis helligdag, den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 28. juni (St. Knud) heste; hver fredag med levekvæg.

Svendborg amt

Egeskov, 21. sept. heste.
Faaborg, 24. febr., 9. juni og 6. okt. heste.
Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg; 19. jan., 16. febr., 16. marts, 18. maj, 20. juli, 19. okt. og 16. nov. heste.

Jylland.

Hjørring amt

Agerster, 29. sept. heste.
Brønderslev, hver mandag hele året marked med slagtekvæg; anden mandag i hver måned (i marts og sept. den første mandag) heste.
Dronninglund, 26. sept. heste.
Flauenskjold, 12. sept. heste.
Frederikshavn, hver mandag slagtekvæg.
Halvrimmen, 4. april og 24. sept. heste.
Hjallerup, fjerde torsdag i hver måned samt de to første samlede søgnedage i juni marked med heste (sommermarkedet).
Hjørring, hver mandag hele året eksportmarked med slagtekvæg; 19. jan., 23. febr., 30. marts, 28. maj, 29. juni, 17. sept. og 15. okt. heste.
Pandrup, 24. marts og 22. sept. heste.
Sindal, 16. sept. heste.
Skovsgaard station, 25. marts, 24. juni, 1. sept. og 21. okt. heste.
Sæby, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Østervraa, 6. okt. heste.

Aalborg amt

Gudumholm, 26. sept. heste.
Hadsund, hver mandag marked med slagtekvæg, tredje mandag hver måned heste.
Løgstør, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. 2. april, 9. juli, 10. sept., 8. okt. og 12. nov. heste.
Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Nørresundby, 27. jan., 24. febr., 10. marts og 7. okt. heste.
Ulstrup (Hornum st.), 10. jan., 16. marts, 28. april, 27. juni, 8. aug. 19. sept., 19. okt. og 5. dec. heste.
Aabybro, 8. sept. heste.
Aalborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg. Hver fredag levekvæg.
Aars, 7. og 28. sept. heste; hver mandag marked for heste og slagtekvæg, anden onsdag i hver måned (undt. sept.) heste.

Thisted amt

Fjerritslev, 19. jan., 16. febr., 6. april, 29. juni, 9. sept., 15. okt., 12. nov. og 10. dec. heste; hver mandag marked med slagtekvæg.
Thisted, hver fredag eksportmarked med slagtekvæg. Hver onsdag marked med levekvæg, 5. jan., 2. og 23. febr., 23. marts, 13. april, 11. maj, 8. juni (sommermarked), 6. juli, 7. og 28. sept. samt 12. okt. heste.
Vildsund, 21. og 22. juli heste.

Viborg amt

Bjerringbro, første tirsdag i hver måned marked med heste.
Kjellerup, hver onsdag eksportmarked for heste og slagtekvæg.
Knudstrup, anden mandag i hver måned heste samt levekvæg.
Skive, hver fredag marked for levekvæg.
Viborg, 21. maj og 25. juni (snapstingsmarked), 27. aug. og 26. sept. (toftemarked) samt anden lørdag (ikke maj, juni, aug., sept.) og fjerde lørdag (ikke maj, juni, aug., sept. og dec.) hver måned heste. Hver fredag levekvæg.

Randers amt

Allingaabro, 20. jan., 17. febr., 17. marts, 21. april, 12. maj, 21. juli, 15. sept., 20. okt. og 17. nov. heste. Hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Grenaa, hver tirsdag eksportmarked for heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.
Hobro, tredje fredag i hver måned heste. Hver mandag marked for slagtekvæg.
Kolind, anden onsdag i hver måned heste.
Løgten By, første onsdag i hver måned grisemarked.
Randers, hver onsdag eksportmarked med slagtekvæg, hver lørdag marked med levekvæg; første lørdag hver måned samt tredje lørdag (ikke i dec.) heste.

Aarhus amt

Aarhus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvægtorvet. Hver fredag marked med levekvæg.

Skanderborg amt

Hammel, grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.
Horsens, hver onsdag eksportmarked med slagtekvæg, hver lørdag marked med levekvæg, 12. jan., 2. og 23. febr., 9. og 23. marts, 9. og 25. april, 10. juni, 26. juli og 23. sept. heste. Torvedag hver onsdag og lørdag; grisemarked hver lørdag.
Salten, 24. juni heste.
Silkeborg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.
Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.
Tørring, 28. febr., 1. april, 3. maj, 20. juli, 5. okt. og 7. dec. heste.

Vejle amt

Egtved, 2. maj og 6. okt. heste.
Give, hver tirsdag marked med slagtekvæg.
Jelling, 27. sept. heste.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Vejle, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg; 3. febr., 14. og 28. april og 22. sept. heste.

Ringkøbing amt

Dalager, 25. aug. heste.
Herning, hver tirsdag eksportmarked for slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.
Holstebro, hver mandag eksportmarked for slagtekvæg. Hver torsdag marked for levekvæg og grisemarked; 14. jan., 11. febr., 18. marts, 15. april, 4. maj, 9. juni, 22. juli, 8. sept., 14. okt. og 18. nov. heste samt levekvæg.
Lemvig, hver torsdag marked for heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag marked for heste og slagtekvæg. Hver lørdag marked for levekvæg.
Ulfborg, 31. aug. heste og levekvæg.
Vinderup, 26. april og 5. okt. heste.

Ribe amt

Brørup, hver mandag eksportmarked for heste og slagtekvæg. 19. jan., 16. febr., 16. marts, 6., 13. og 27. april, 18. maj, 20. juli, 17. aug., 7. og 21. sept., 5., 19. og 26. okt., 2. og 16. nov., 7. og 15. dec. levekvæg. 9. marts, 4. maj og 28. sept. heste og levekvæg.
Bække, 11. maj og 23. sept. heste.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.
Grindsted, 10. marts, 28. april, 12. maj, 29. juni, 23. juli, 1. sept., 11. okt. og 19. nov. heste. Hver mandag marked for heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Ho, 27. aug. fåremarked.
Ribe, 11. marts, 15. april, 7. maj, 5. aug., 9. sept., 14. og 28. okt. og 11. nov. marked med heste og levekvæg. Hver mandag marked for slagtekvæg.
Varde, hver torsdag i april og okt. og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vejen, 20. april, 24. juni og 14. sept. heste.
Vorbasse, 2. april, 21. juli og 10. okt. heste.
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

De sønderjyske landsdele.

Haderslev amt

Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt

Hellevad, 4. maj og 12. okt. marked med heste og levekvæg.
Kliplev, 14. april og 8. sept. marked med heste og levekvæg.
Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg. 22. febr., 19. juli og 13. dec. heste.

Sønderborg amt

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Skovby (Als), 23. sept. heste.

Tønder amt

Arnum, 2. maj og 5. okt. marked med heste og levekvæg.
Løgumkloster, 16. aug. heste.
Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg. Anden og fjerde fredag hver måned levekvæg.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Drægtighedstabel

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos: Hopper 336 dage	Køer 281 dage	Får 153 dage	Søer 115 dage
Januar 1 ...	December 2	Oktober 8	Juni 2	April 25
— 8 ...	— 9	— 15	— 9	Maj 2
— 15 ...	— 16	— 22	— 16	— 9
— 22 ...	— 23	— 29	— 23	— 16
— 29 ...	— 30	November 5	— 30	— 23
Februar 5 ...	Januar 6	November 12	Juli 7	Maj 30
— 12 ...	— 13	— 19	— 14	Juni 6
— 19 ...	— 20	— 26	— 21	— 13
— 26 ...	— 27	December 3	— 28	— 20
Marts 5 ...	Februar 3	December 10	August 4	Juni 27
— 12 ...	— 10	— 17	— 11	Juli 4
— 19 ...	— 17	— 24	— 18	— 11
— 26 ...	— 24	— 31	— 25	— 18
April 2 ...	Marts 3	Januar 7	September 1	Juli 25
— 9 ..	— 10	— 14	— 8	August 1
— 16 ...	— 17	— 21	— 15	— 8
— 23 ...	— 24	— 28	— 22	— 15
— 30 ...	— 31	Februar 4	— 29	— 22
Maj 7 ...	April 7	Februar 11	Oktober 6	August 29
— 14 ...	— 14	— 18	— 13	September 5
— 21 ...	— 21	— 25	— 20	— 12
— 28 ...	— 28	Marts 4	— 27	— 19
Juni 4 ...	Maj 5	Marts 11	November 3	September 26
— 11 ...	— 12	— 18	— 10	Oktober 3
— 18 ...	— 19	— 25	— 17	— 10
— 25 ...	— 26	April 1	— 24	— 17
Juli 2 ...	Juni 2	April 8	December 1	Oktober 24
— 9 ...	— 9	— 15	— 8	— 31
— 16 ...	— 16	— 22	— 15	November 7
— 23 ...	— 23	— 29	— 22	— 14
— 30 ...	— 30	Maj 6	— 29	— 21
August 6 ...	Juli 7	Maj 13	Januar 5	November 28
— 13 ...	— 14	— 20	— 12	December 5
— 20 ...	— 21	— 27	— 19	— 12
— 27 ...	— 28	Juni 3	— 26	— 19
Septbr. 3 ...	August 4	Juni 10	Februar 2	December 26
— 10 ...	— 11	— 17	— 9	Januar 2
— 17 ...	— 18	— 24	— 16	— 9
— 24 ...	— 25	Juli 1	— 23	— 16
Oktober 1 ...	September 1	Juli 8	Marts 2	Januar 23
— 8 ...	— 8	— 15	— 9	— 30
— 15 ...	— 15	— 22	— 16	Februar 6
— 22 ...	— 22	— 29	— 23	— 13
— 29 ...	— 29	August 5	— 30	— 20
November 5 ...	Oktober 6	August 12	April 6	Februar 27
— 12 ...	— 13	— 19	— 13	Marts 6
— 19 ...	— 20	— 26	— 20	— 13
— 26 ...	— 27	September 2	— 27	— 20
December 3 ...	November 3	September 9	Maj 4	Marts 27
— 10 ...	— 10	— 16	— 11	April 3
— 17 ...	— 17	— 23	— 18	— 10
— 24 ...	— 24	— 30	— 25	— 17

Husdyrholdets økonomiske betydning

Af konsulent S. Hjortshøj Nielsen, Århus

Fra historien ved vi, at der i slutningen af forrige århundrede herskede krisetilstande i landbruget rundt omkring i verden. Årsagen til krisen var datidens tekniske revolution, der med udviklingen af jernbaner og dampskibe gjorde en samhandel mellem verdensdelene mulig. Kornet strømmede i store mængder fra de nyopdyrkede prærieegne i Vestamerika og fra Sortehavsegnene i Rusland til det europæiske marked, hvor priserne faldt stærkt.

De fleste lande i Europa søgte at dæmme op for prisfaldet ved at pålægge det importerede korn høje toldsatser og derved opretholde et ret højt indenlandsk kornprisniveau. Her i landet indså man, at det var ret umuligt at konkurrere på korneksporten under disse vilkår, og man øgede derfor husdyrproduktionen, så landet fra at være korneksporterende nu gik over til at blive kornimporterende.

Det var just i disse år, andelsbevægelsen så dagens lys rundt omkring i sognene. Mejerierne og slagterierne skød op, og det hjemmekærnede smør og de hjemmeslagtede, nedsaltede svin afløstes af kvalitetsprodukter, der skabte ry om hele det danske landbrug.

Allerede på denne tid, der nu ligger 70—80 år tilbage, måtte danske landmænd sande, at de stod svagt i konkurrencen om kornproduktionen, men de tog kendsgerningerne til efterretning og indstillede sig på at omsætte planteproduktionen til forædlede husdyrprodukter af høj kvalitet.

Mens landbruget i andre lande skuttede sig bag isolerende toldmure, opnåede det danske landbrug et konkurrencemæssigt forspring på husdyrproduktionens område. Dette forspring kom til at sætte sit præg på strukturen i landbruget og på strukturen i hele vort samfund.

Landbrugsstrukturen udviklede sig med hovedvægten på de mindre og middelstore landbrug, fordi disse brug, når de blev intensivt

udnyttet, gav en jævn beskæftigelse til 1—3 mand. Tiden viste, at dette var en stabil brugsstørrelse, der var konkurrencedygtig over for stordriften. Stordriftsfordelene ved tilberedningen af produktionen opnåede man i andelssamvirket, men hjemme på bedriften gjaldt det gamle slogan om, at bondens øje feder studen — der skulle gå mange år, inden en industrialisering af husdyrproduktionen blev aktuel.

Også på samfundsstrukturen satte husdyrproduktionen sit præg. Danmark er jo, som det siges i en af vore sange, et lidet fattigt land. Fattigt på olie, kul, jern og andre råstoffer. Jorden er gennemgående mager og klimaet køligt med en regnfuld sommer. Derfor kan man næppe påstå, at vi af naturen er bestemt til at være et forholdsvis velstående samfund. Men ved dyrkning af yderige grovfoderafgrøder og omsætning af disse samt indførte foderstoffer gennem vore husdyr skabes der af landbrugsarealet en høj produktionsværdi. Af denne produktionsværdi er kun cirka en tredjedel nødvendig til forsyning af landets befolkning, og de to tredjedele har da kunnet eksporteres. På basis af denne eksportværdi har det været muligt at udbygge en konkurrencedygtig industri i vort ellers så råstoffattige land.

Den økonomiske betydning af husdyrholdet har altså været stor — ikke alene for landbruget, men for hele samfundet. Men nu synes denne glorværdige udvikling at være nået til et vendepunkt. De tekniske fremskridt, som er opnået i efterkrigsårene, har forøget landbrugsproduktionen stærkt i hele den vestlige verden. De lande, som traditionelt har været aftagere af husdyrprodukterne, søger nu ved hjælp af handelspolitiske restriktioner og subsidiepolitik at forbeholde markedet for deres egne landmænd, og resultatet er som desværre alt for bekendt blevet, at der er opstået næsten uovervindelige vanskeligheder for handelen med fødevarer. Et nogenlunde stabilt marked findes stadig væk for en »normal« produktion, men for den produktionsudvidelse, der nødvendigvis vil ske i et sundt erhverv, der er i teknisk fremgang, er afsætningsmulighederne særdeles små. Hertil kommer de vanskeligheder, som det stadigt stigende indenlandske omkostningsniveau og den voksende knaphed på arbejdskraft og kapital medfører. Søndagsarbejde, tidligt morgenarbejde, malkning og rensning er ikke attråværdige

gøremål for nutidens ungdom, og renter på 10—12 procent er det svært for vore husdyr at betale.

Man vil formentlig kun på et fåtal af vore ejendomme være i stand til at klare sig helt foruden husdyr. Det vil være ejendomme på den allerbedste jord, der år efter år kan frembære store kornafgrøder uden for stor risiko for sædskiftesygdomme. Det må være ejendomme med et betydeligt jordtilliggende og ejendomme, der ikke er for stærkt gældsbelastede, der kan blive tale om at drive som rene planteavlsbedrifter. For unge mennesker derimod, der har en stor gæld at forrente og afdrage, skal der en større omsætning til, end der kan opnås ved en ekstensiv planteproduktion, hvis der skal være rentabilitet i bedriften. Desuden findes der på de allerfleste brug et større eller mindre areal, der kun kan udnyttes til grovfoderdyrkning.

Hvis dansk landbrug stadig skal formå at gøre sig gældende, må det altså fortsat være på de forædlede produkters område.

Husdyrholdets problemer af i dag er forskellige, dels for kvægholdet og dels for svineholdet og fjerkræholdet. Kvægholdets væsentligste problem er et investeringsproblem, idet langt over halvdelen af vore kostalde i dag må karakteriseres som forældede, set på baggrund af de sidste cirka fem års fremskridt på staldrationaliseringens område.

Det har aldrig været muligt hverken i forsøg eller praksis at påvise nogen væsentlig forbedret foderudnyttelse eller nogen større ydelsesfremgang i nye kostalde frem for i gamle, og derfor har det været svært at beregne nogen egentlig rentabilitet i kostaldbyggeriet. Men når man fra mange praktiske eksempler i det sidste par år ser, hvilken arbejdsbesparelse der virkelig er opnået i nye og hensigtsmæssige stalde, og sammenholder dette med de stærkt stigende arbejdslønninger, begynder man igen at få tro på rentabiliteten i staldbyggeriet.

Der bygges for tiden fire forskellige staldtyper: 1) båsestalden, hvor udmugningen foregår med et skraberanlæg, hvorved fast og flydende gødning holdes adskilt, 2) båsestalden, hvor kreaturerne står på riste over en gødningsgrøft, og fast og flydende gødning følgelig blandes, 3) løsdriftstalden, hvori der kun renses en enkelt

gang eller to om året, og 4) sengestalden, der udmærker sig ved at være en blanding af en båsestald og en løsdriftstald.

Af disse fire typer er de to sidste uden tvivl de mindst arbejdskrævende, men til gengæld kniber det her med at praktisere den individuelle fodring efter køernes ydelse. Valget mellem de to hovedtyper (løsdriftstald og båsestald) må således afgøres ud fra en afvejning af fordele og ulemper ved arbejdsforbrug og fodringsnøjagtighed, men det er på nuværende tidspunkt umuligt at forudsige noget om, hvilken staldtype der bliver dominerende i fremtiden.

Fælles for disse nye stalde er imidlertid, at en mand kan overkomme at passe cirka dobbelt så mange køer som i de traditionelle snævre stalde med de store niveauforskydninger i gulvene og uden nogen form for tekniske hjælpemidler. Det vil derfor være muligt at få passet vor kvægbestand med langt færre arbejdere, end vi bruger dertil i dag, når blot staldene bygges rigtigt, og besætningerne bliver af tilstrækkelig størrelse. Problemet med at få staldene rationaliseret kræver imidlertid en meget stor kapitalinvestering, og det er forståeligt, at byggeriet har så forholdsvis ringe et omfang, når finansieringen skal ske til renter på over 10 procent. Da det er en betingelse for vor fortsatte konkurrenceevne, at vi får staldene rationaliseret, må man håbe, at finansieringsmulighederne hurtigt vil bedres, så landbruget ikke skal vente alt for mange år, inden dets produktionsapparat kommer på højde med tidens krav.

For svine- og fjerkræholdets vedkommende er problemerne ikke af investeringsmæssig karakter, fordi arbejds- og byggeomkostningerne kun vejer så lidt til i disse produktionsgrenes økonomi. Her består problemet i at få produktionen tilpasset til de afsætningsmuligheder, der eksisterer.

Når svine- og fjerkræproduktionen erfaringsmæssigt medfører tilpasningsproblemer, skyldes det, at disse produktioner er hurtige at oparbejde og ikke som for eksempel kvægholdet er direkte bundet til landbrugsarealet. Omfanget af svine- og fjerkræproduktionen bestemmes alene af forholdet mellem kornprisen og noteringen for produkterne.

Så snart dette forhold bliver for gunstigt, øges produktionen stærkt, og da efterspørgselen er omtrent konstant, resulterer det

stigende udbud i hurtigt faldende priser. Producenterne slår bremserne i, og en ny prisstigning og en ny produktionsbølge sætter ind. Der er ingen tvivl om, at disse svingninger i priser og produktionsomfang er uheldige for landbrugets økonomi. For producenterne medfører de usikkerhed over for fremtidige investeringer, og de giver en ujævn udnyttelse af stald- og arbejdskapaciteten. De afsætningsmæssige vanskeligheder ved den varierende produktion er indlysende, idet man ofte må afsætte overskudslagre til meget lave priser, mens man til andre tider kan have besvær med at opfylde stående aftaler om levering.

Meget taler således for, at man i fremtiden må indføre en eller anden virkningsfuld form for produktionsregulering til trods for, at landmanden af natur er »liberalist« og imod enhver form for planøkonomiske indgreb. Fordelene ved en tilrettelagt produktion synes dog efterhånden at være så store, at de let vil kunne opveje de ulemper, der uvægerligt følger af en produktionsregulering.

Problemerne omkring vort husdyrhold er således betydelige i dag, og de trænger til en snarlig løsning, da vi må se i øjnene, at det også i fremtiden vil være husdyrholdet, der skal bære landbrugets økonomi, dersom landbrugets stilling som et betydende eksporterhverv skal bevares.

N.B.: S. Hjortshøj Nielsen er pr. juli 65 tiltrådt en stilling som fuldmægtig ved Dansk Landbrugs Realkreditfond, København.

Større mejerienheder - bedre økonomi!

Konsulent ved Mejeribrugets Planlægningsudvalg
M. C. Toft, Århus.

Få emner inden for landbruget er blevet diskuteret så stærkt i de sidste 5 år som mejeribrugets rationalisering og mejeribrugets samling i større enheder — og det spørgsmål, der oftest er fulgt i kølvandet, er: Hvor meget kan vi tjene ved det, eller hvordan er økonomien ved det? — og så føjes til, at så længe vi ikke kan få at vide, hvor god en forretning det er i kroner og ører, kan vi ikke tage stilling til det.

Vil man forsøge at analysere spørgsmålet, er der to ting, man må gøre sig klart, nemlig at det er vanskeligt at drage sammenligninger imellem de meget forskelligartede virksomheder, vi har i mejeribruget, og at de afgørelser, vi træffer, rækker langt ud i fremtiden og derfor ikke må hvile på grundlag af en vurdering af de muligheder, vi har i år og næste år.

Forsøger vi en sammenligning i dag ud fra mejeristatistikken, finder vi, at gruppen med de største mejerier (7,5 — godt 10 mill. kg mælk) ligger ca. 2 øre højere i nettoudbytte pr. kg mælk end gruppen med mejerier på 1,5—2 mill. kg mælk, og så er der en jævnt stigende linie for dem, der ligger i grupperne derimellem, d.v.s. at op til denne størrelse (omkr. 10 mill. kg mælk) har vi et statistisk sikkert materiale, selv om det er gennemsnitstal, der arbejdes med, og der selvfølgelig er afvigelser i begge retninger for alle størrelser.

I dag er det jo imidlertid helt andre størrelser, der arbejdes henimod, størrelser, hvor vi kun har nogle få foretagender at hente erfaringer fra, og de er så få og så forskellige, at der ikke kan laves nogen statistik på dem. Vi kan højest få tal for, hvor megen arbejdskraft der bruges pr. produktionsenhed o. l. Men vigtigere i denne forbindelse er det vel nok at forsøge at danne sig et billede af de krav, der stilles til mejeribruget i den kommende tid, og her tænkes på tre områder:

1. Investeringer, 2. produktudvikling, 3. afsætning. Med hensyn til investeringer er forholdet vel nok det, at de fleste andelshavere regner med, at på deres mejeri har man da investeret, så der ikke skulle blive nogen problemer foreløbig. Men der er ingen tvivl om, at spørgsmålet om arbejdskraft på mejerierne sammen med krav til kvalitet og ændrede produktionsformer fortsat og med øget styrke vil stille mejeribruget over for nye investeringer, ofte af et sådant omfang, at det vil være halsløs gerning, hvis vi skal ud i mange af disse investeringer på de fleste af vore 800 andelsmejerier og 200 privatmejerier. Med disse investeringer tænkes der på kontinuerlige*) smørmaskiner og ostemaskiner, nye pakke- og emballeringsformer både for smør og konsum og desuden på de opgaver, der står i forbindelse med spørgsmålet om en øget produktudvikling. Med hensyn til det sidstnævnte må vi i hvert fald erkende, at skal vi nå noget med hensyn til en sådan produktudvikling, der skal skaffe os nye afsætningsmuligheder og også en øget indtjening, så kan det kun ske, hvis man rykker tættere sammen i mejeribruget, og et virkeligt samarbejde får vi kun, hvis man er fælles både om omkostningerne og om fortjenesten. Med hensyn til afsætningen er det nok sådan, at et øget samarbejde er hårdere tiltrængt end nogen sinde, og det gælder for det første, når det drejer sig om samling om udbudet, så vi bliver fri for alt, hvad der hedder underbud. Det er slemt, når vore konkurrenter i andre lande underbyder os, men det er dog værre, når vi underbyder hinanden inden for mejeribruget.

Spørgsmålet om udbudet er den ene side af afsætningen, vi må have ordnet — den anden side er en tilpasning af vores produktion efter afsætningsmulighederne, så vi sikrer os, at vi ikke kommer ud for, at vi producerer mere af én gren og mindre af en anden, end der kan sælges, sådan som vi jo mere end én gang har oplevet det, med det resultat, at der kom mindre penge hjem for mælken. Det var vel ofte sådan, at enkelte mejerier på den konto reddede lidt ekstra hjem til sine leverandører på helhedens bekostning, men det kan i hvert fald ikke være en ønskesituation for mejeribruget.

Sammenfattende må vi altså sige, at inden for de almindelige mejeristørrelser er der en klar linie i forholdet mellem mejeristør-

*) D.v.s. »køre lige igennem«.

relse og nettoudbytte, men de størrelser, der er tale om i dag, er ikke noget sikkert materiale, og det er det specielt ikke, fordi det her først og fremmest drejer sig om, hvor meget man kan få ud af et effektivt samarbejde på bredere basis end i dag.

Det, der er hele problemstillingen i dag ude i mejerikredsene, er derfor, om man mener, at det enkelte mejeri er stærkt nok til at klare opgavene *fremover* alene, eller man kan få en mere effektiv produktion og afsætning ved at gå ind for et samarbejde med andre mejerier, så man danner større enheder.

Og så er det vel naturligt at stille spørgsmålet, hvor store enhederne skal være, og her må klart skelnes mellem selskabets størrelse og mejerianlæggenes størrelser.

Hvad det sidste angår, må vi vel nøjes med at slå fast, at det rigtige må være, at vi har en sådan organisationsform, at vi til enhver tid kan indrette den efter den størrelse, der er mest hensigtsmæssig under hensyn til de investeringer, vi har foretaget, og dem, vi skal have foretaget i den kommende tid.

Med hensyn til selskabernes størrelse må vi fastslå, at når det drejer sig om det driftsmæssige, så vil vi kunne indrette det effektivt, når selskabet har en mælkemængde på op omkring 100 mill. kg mælk, og må også konstatere, at det giver øgede muligheder for en produktudvikling. Men skal vi virkelig have mulighed for at koordinere afsætningen og tilpasse produktionen efter afsætningsforholdene, så må samarbejdet række ud over den største del af landets mælkemængde, og det er baggrunden for, at vi har fået forslaget om mejeriselskabet »Danmark«, hvor man får muligheden for både at klare det produktionsmæssige og det afsætningsmæssige, så den enkelte producent ad den vej får størst mulighed for, at hans mælk udnyttes mest effektivt og derfor bringer mest muligt hjem pr. kg.

Hele vort mejeribrug er inde i en periode, hvor der skal træffes afgørelser, der rækker langt ud i fremtiden, og disse afgørelser skal i første omgang træffes af de enkelte bestyrelser, hvis opgave det er at tage deres og deres mejeris stilling op til overvejelse, lægge en linie for mejeriets kurs fremover og derefter lægge denne linie frem for medlemmerne, som dermed kommer til at træffe de endelige afgørelser for mejeribrugets fremtid.

DET ER GANSKE VIST!
GI' OS
ØTA SKALLER
OG KRÅSEGRIT „HØNSENES TÆNDER"
SÅ GI'R VI
FLERE ÆG
VÆGTIGERE ÆG
STÆRKERE ÆGGESKALLER
STØRRE FORTJENESTE!!!
ØTA
ØTA-KOMPAGNIET A/S
HOLBÆK · HORSENS · ODENSE · FREDERIKSSUND

Planlægning af RUGEÆGSPRODUKTIONEN

Af fjerkrækonsulent Gunnar Larsen, Aars.

Betingelsen for at kunne opretholde en god økonomi ved at producere rugeæg er, at man har en god, sund hønebestand, som er i stand til at præstere en god ægydelse, samt at æggene er godt befrugtet. Det gælder derfor om at få lavet den rette driftsplanlægning til sin rugeægsproduktion. Det gælder for producenten om, at han er klar over, med hvilke midler han kan opnå sit mål, nemlig at få et godt økonomisk resultat ud af sin rugeægsproduktion. Disse midler, han har til at opnå sin målsætning, er:

1. En god, sund hønebestand af god afstamning fremavlet med gode anlæg for god ydelse.
2. Den rette sammensætning af dyrematerialet.
3. Den rigtige fodring og pasning af opdræt og hønebestand.
4. Gode husforhold i opdrætningstiden og i æglægningsperioden.
5. At sundhedstilstanden er i orden hos høner og haner.
6. At rugeæggenes behandling og opbevaring er i orden.

Hønsebestandens afstamning og arvelige anlæg:
Det er klogest for en rugeægsproducent at rådføre sig med sin konsulent og det pågældende rugeri, som han har aftalt at levere sine æg til, så han får de rigtige høner med en god afstamning og gode arvelige anlæg. Der udføres nemlig i dag et fortrinligt avlsarbejde inden for begge produktionsgrene i fjerkræavlen. Vor samlede viden om avlsarbejdet, d.v.s. udvalg og kontrol med sammenparringen af de rigtige dyr, er ikke fuldstændig, for man kan ikke på forhånd sige, hvorledes resultaterne af et bestemt udvalg vil arte sig, da der spiller mange faktorer ind i vort udvalg af avlsdyr. For

avlsarbejdet med æglægning er det almindeligt at foretage en opdeling af de faktorer, som har betydning for ægydelsen.

Disse er følgende: a. Alder ved 1. æg.
b. Produktionsintensitet.
c. Forekomst af rugelyst.
d. Udholdenhed.
e. Vinterpauser i produktionen.

Der skal kun omtales disse egenskaber, som kan være af særlig interesse for rugeægsproducenterne.

a. Alder ved 1. æg har været genstand for mange undersøgelser. Den enkleste er, som det fremgår af ovennævnte udtryk, at bestemme alderen, når hønen lægger sit første æg. Men det kan være uhyre vanskeligt, når man arbejder med en større besætning. Dog kan det oplyses, at med den relativt lille forskel, som almindeligvis findes i klækningsdatoen, har det ikke stor betydning, om man måler tidspunktet for kønsmodenhed på den ene eller den anden måde. Blot skal der gøres opmærksom på, at der ved efterårs-klækning indtræder kønsmodenhed ca. 2. mdr. tidligere end ved forårs-klækkede kyllinger.

b. Ved produktionsintensiteten menes det antal æg, der lægges i en vis periode, altså en bestemt serie æg og så pause. Derfor gælder det for rugeægsproducenten om at være sikker på at have en hønebestand, som lægger lange serier af æg med ikke for mange pauser. Det giver den største ydelse.

c. Rugelyst må under naturlige tilstande betragtes som en fordelagtig og ganske nødvendig egenskab, men må for vore erhvervsracer betragtes som en abnormitet. Der er megen forskel mellem forskellige racer. Det er især hos vore middelsvære racer, rugelyst forefindes. Til belysning af rugelystens hæmmende indvirkning kan det nævnes, at der i forsøg er fundet som gennemsnit en nedgang på 16 æg pr. rugeperiode. Forskellen mellem ægantallet hos høner fra samme race, som viser rugelyst og ikke rugelyst, kan

beløbe sig til mellem 30—35 æg. Forsøg har vist, at det er forholdsvis let at drive udvalg for mindre rugelyst.

d. Udholdenhed, d.v.s. hvor længe en høne fortsætter lægningen, fra den har lagt det første æg, og indtil den går i fældning. Derfor gælder det for rugeægsproducenterne om at have en hønebestand, som er i besiddelse af en stor udholdenhed i æglægningen, hvilket giver det bedste økonomiske resultat.

e. Vinterpauser kan defineres som et ophør i æglægningen i en periode på ca. 7 dage. Forekomsten af eventuelle vinterpauser er stærkt afhængig af klækningsdatoen. For unghøner, som begynder æglægningen omkring september eller tidligere, ser man ofte en periode på 4—7 dage for ca. 70—80 % vedkommende, medens der for høner, der begynder lægningen i december, kun optræder pauser hos ca. 30 %. Foruden at være stærkt påvirket af ydre kår er vinterpauser stærkt sammenhørig med de fleste af de ovennævnte karaktertræk.

Ægstørrelse og ægkvalitet.

Foruden det absolutte antal æg bør der fra avlerens side lægges vægt på, at disse æg har den rette kvalitet, og at størrelse og form er således, at de opfylder de krav, der stilles for at være et godt rugeæg på mindst 54—55 gr. Som bekendt er de første æg, en unghøne lægger, i sammenligning med de æg, der lægges senere på året, små.

Det er vanskeligt at afgøre, om grunden til de små æg hænger sammen med hønens alder eller dens vægt. Meget tyder på, at det mere er hønens udvikling og ikke dens alder, der er medbestemmende for ægstørrelsen. På den måde vil en formindskelse af hønevægten, som det kan være ønskeligt at gennemføre af hensyn til en forbedring i foderøkonomien, medføre en mindre ægvægt, som navnlig vil vise sig ved forholdsvis store mængder af små æg. Nedarvningsgraden for ægstørrelse er ret høj, d.v.s. 50—60 %, og kan ændres på en generation.

Som før omtalt bør et rugeæg veje fra 54—55 gr., for mellem rugeæggets størrelse og kyllingens udvikling er der en nøje sammenhæng.

Forsøg med Hvid Italiener.

Udrug ægvægt	52	57	62	67
Kyllingevægt	34	37	39	42
1. mdr.	177	179	180	181
2. mdr.	460	460	476	484
3. mdr.	805	829	854	878
4. mdr.	1052	1076	1096	1116
Kyllingernes livskraft: Ægvægt	52	57	63	67
Pct døde	20	17	13	9

ægstørrelse	% befrugtet	% kyllinger af indl. æg	% kyllinger af befrugtet æg
50—56 gram	83	50	60
57—60 gram	93	70	75
61—64 gram	88	60	74
65—48 gram	88	62	70

Det omtalte forsøg med ægvægtens nøje sammenhæng med kyllingernes videre udvikling omfatter kun kyllingerne af de racer, som er fremavlet til konsumægsproduktion. Men inden for slagtekyllingeproduktionen har det naturligvis også sin betydning med en god ægvægt for slagtekyllingens videre tilvækst, hvilket vises af følgende forsøgsresultater.

ægvægt i gram	% befr.	% gode kyll. befr. æg	alle æg	kyll. vægt. 55 dage gr.
43—47	83,4	88,0	73,3	1362
47—52	86,2	89,0	76,6	1362
52—57	90,6	90,6	82,1	1426
57—62	92,6	87,2	80,7	1412
Gens.	88,1	88,7	78,1	1389

Ser man på disse forsøg, er der ret store forskelle i befrugtet % til fordel for de store æg, hvilket naturligvis kan skyldes, at de små æg stammer fra unghøner, der ikke er blevet så godt befrugtet af hanerne som høner, der har været i produktion i længere tid.

Ved vejningerne kort før slagtningerne viste det sig, at der var

meget stor sammenhæng mellem ægvægt og slagtevægt til fordel for kyllinger af store æg. Af forsøget fremgår tydeligt, at såfremt man anvender rugeæg med en ægvægt under 52,0 gr., bør kyllinger af sådanne æg under opdrætningsperioden holdes adskilt fra kyllinger udruget af store æg, og ifølge de udførte forsøg viste det sig, at man ikke bør anvende rugeæg under 52,0 gr.

Selv om graden af arvelighed for ægkvalitet ikke er så stor som for ægvægtens vedkommende, kun ca. 30—40 %, er en stadig forbedring af ægkvaliteten meget nødvendig i det praktiske avlsarbejde, således at rugeægsproducenterne kan købe et godt avlsmateriale, som ikke alene er i stand til at præstere en god ydelse, men æggene bør være af god kvalitet med en stærk skal.

Det er påvist ved at sammenholde skaltykkelse med klækningsprocenten, at tyndskallede æg giver langt dårligere resultat end æg med en stærk skal. Men årstid og fodring er de milieufaktorer, som har størst betydning for skalkvaliteten. Det er særligt D-vitamin og kalkstofskiftet, det drejer sig som.

Æggets form er som nævnt af en vis betydning. De runde æg har den bedste skalkvalitet. Der skal gøres opmærksom på, at der er betydelig forskel med hensyn til skalkvalitet fra race til race. Med hensyn til vore slagteracer er der ikke skabt nogen nævneværdig forbedring af æggenes kvalitet, men kun i første række taget hensyn til tilvækst og slagtekvalitet og derefter ægydelse. Der er en negativ sammenhæng mellem ydelse og tilvækst — hvilket vil sige, at når der kun avles på tilvækst, går det tilbage med ydelsen. Derfor bør man i tide være opmærksom på, at der tages en del hensyn til ægydelse og ægkvalitet.

Den rette sammensætning af dyrematerialet.

Gennem års erfaring har fjerkræholderen opdaget, at man ved krydsninger mellem to racer eller bestemte familier inden for samme race har kunnet fremavle virkelig gode produktionsdyr. Men man kan også være udsat for, at der kan fremkomme forskellige dårlige kombinationer. Derfor gælder det for rugerierne og rugeægsproducenterne om at følge med i de forskellige officielle afkomsprøver både for æglægning og slagtekyllingeproduktionen.

Eksempel fra en officiel afkomsprøve med æglægning.
Et resultat fra en prøve med rene linier, d.v.s. høner og haner af samme afstamning:

Ren linie		
Antal hold	æg i 365 dage	ægvægt i gram
42	240	58,7
Liniekryds		
42	253	58,8

Udnyttelsen af avlsarbejdet i disse forskellige liniekombinationer bør ske i rugeægsbesætningerne.

Udbyttet i rugeægsbesætningerne er i betydelig grad afhængigt af sammensætningen af de forskellige linier og kan ske på forskellig måde.

F. eks.:
Som lukket linie (besætninger, som ikke er tilført nyt avlsmateriale i 3-4 generationer).
Som indavlet linie (en linie med 50 % indavl).
Som liniekrydsning inden for samme race (enkeltkrydsning, tregangskrydsning eller dobbeltkrydsning).
Som racekrydsninger (gennemføres som liniekrydsninger, men med linier af forskellige racer).
Som topkrydsninger (en tregangskrydsning af en indavlet hanelinie og en høneliniekrydsning) (A×B).
Som hybridkrydsning (krydsning af to indavlede linier eller flere indavlede linier).
Som hybridracekrydsninger (racekrydsninger af to eller flere indavlede linier af forskellig race).

Udbyttet af avlsarbejdet i disse forskellige former for liniekrydsninger sker som nævnt i rugebesætningerne og er i høj grad afhængig af den før omtalte rette sammensætning. Ved at anvende liniekrydsninger kan der som nævnt ske en forbedring i livskraften og i ægproduktionen m. m. Denne kombination af forskellige linier bør ikke ske på bedste beskub, men kun efter en bestemt plan,

og som før nævnt bør afprøvningen ske på de officielle afkomsprøver, indsendt af avlscentre eller rugerier, som vil anvende de forskellige afprøvede linier. Efterhånden som vort avlsarbejde inden for begge produktionsgrene skrider frem herhjemme, bliver forskellen mellem forskellige linier mindre og mindre, men for stadig væk at kunne finde gode kombinationer må man muligvis forbedre afkomsprøverne for at kunne skelne mellem gode og dårlige kombinationer på et rigtigt og reelt grundlag. Man må i fremtiden ikke herhjemme stirre sig blind på, at alle forbedringer kan ske gennem et avlsarbejde, men tage i betragtning, at man også kan opnå forbedringer gennem ændringer af de ydre kår, såsom fodring og husforhold.

Opdrættets og de æglæggende høners fodring.
Formålet med en god og rigtig fodring af opdrættet til rugeægsproduktion er at kunne sætte nogle sunde og stærke unghøner ind

STRØMMEN RANDERS TLF. (064) 2 9999*

i æglægningshuset og kunne blive ved med at holde sine høner i en god sundhedstilstand, så de kan præstere en god ydelse. Derfor gælder det for producenterne om at fodre deres opdræt med en velsammensat foderblanding, så det får næringsbehovet dækket. Næringsbehovet er ikke et særligt behov for bestemte foderstoffer, men foderet skal indeholde de mængder af nærings-proteinstoffer, vitaminer og mineralstoffer, som opdrættet har brug for. En stor del af de vanskeligheder, man kan træffe på ude hos producenterne, kan i nogle tilfælde føres tilbage til eventuelle mangler ved fodringen.

I løbet af de sidste par år er der udført en del forsøg med forskellig fodring af både Hvid Italiener og Hvid Plymouth Rock såvel i opdrætningsperioden som i æglægningsperioden for at få bedst mulige oplysninger frem om den rette fodring af såvel opdræt som voksne dyr.

Fodring af Hvide Italienerkyllinger i opdrætningsperioden.

Eksempel I forsøg med Hvide Italienere 1964.

		Gruppe: 1	2	3	4
F.E. pr. 100 kg.	0—8 uger	95	105	95	105
F.E. pr. 100 kg.	8—20 uger	95	95	105	105
Antal kyllinger		170	176	170	176
Pct. døde 56 dage		4	3	4	3
Vægt v. 56 dage		0,40	0,48	0,44	0,44
Vægt v. 140 dage		1,4	1,47	1,4	1,4
Foder fra 0—140 dage		8,9	8,6	7,4	7,1

Den forskellige fodring har i dette forsøg ligesom i de foregående ikke påvirket kyllingernes vækst. Der har været det største foderforbrug i det hold, som fik det næringsfattige foder. I de første 8 uger var indholdet 160 gr. fordj. renprot. og derefter indtil æglægnings begyndelse 140 gr. fordj. renprot. Konklusionen af disse fodringsforsøg må være, at man de første 6—8 uger bør fodre sine kyllinger med en velsammensat foderblanding, der indeholder 95—105 f.e. og 16—17 % fordj. renprot., og derefter en ungdyrsblanding med et indhold af 95 f.e. og 12—14 % fordj. renprot.

Vil man ikke anvende en ungdyrsblanding, kan man udmærket fortsætte med startfoderblanding og så bruge en trediedel korn fra 6—8 uger og fra 10 ugers alderen ½ korn og ½ startfoder indtil æglægningens begyndelse.

Det er konstateret, at den forskellige fodring i opdrætningstiden ikke øver indflydelse på hønernes alder ved æglægningens begyndelse, hvilket fremgår af nedenstående forsøgsresultater.

Forsøgsresultater med forskellig fodring af Hvide Italienere.

Eksempel I forsøg med Hvide Italienere 1964.

	Gruppe:	1	2	3	4
F.E. pr. 100 kg.	0—8 uger	95	105	95	105
F.E. pr. 100 kg	8—20 uger	95	95	105	105
Antal høner 140 dage		120	120	120	120
Antal høner 500 dage		107	106	90	106
Pct. døde		11	15	18	12
Hønevægt 140 dage		1,52	1,47	1,51	1,54
Hønevægt 500 dage		2,03	2,01	2,04	1,90
Alder v. æglæg. beg.		171	171	171	170
Til 500 dage antal æg pr. høne		203	214	209	204
Ægvægt		55,2	55,6	56,0	55,4
Foderforbrug kg. fuldfoder pr. høne		39,9	39,7	40,2	40,7
Foderforbrug pr. kg. æg		3,5	3,3	3,4	3,6

I øvrigt har den forskellige fodring i opdrætningstiden ikke øvet nogen større indflydelse på hønernes æglægning. Kun har de hold, som i opdrætningstidens første 8 uger blev fodret med en næringsrig foderblanding og derefter med en næringsfattig, haft en noget større ydelse og mindre afgang som æglæggende høner.

Et tilbagevendende spørgsmål, de forskellige producenter ofte stiller, er: Skal man fodre sine høner stærkt eller svagt i æglægningsperioden, og hvor meget protein bør der gives for at opnå den bedste ydelse? Af nedenstående resultater ses følgende:

Hvide Italienere F.E. pr. 100 kg.	92	100
Proteinmængde pr. 100 kg.	124	125
Antal høner 140 dage	240	240
Hønevægt kg.	1,51	1,51
Antal høner 500 dage	203	210
Hønevægt	1,94	2,05
Pct. afgang 500 dage	15	12
Antal æg pr. høne	204	210
Ægvægt gr.	55,4	56,2
Kg. fuldfoder pr. høne	42,2	38,8
F.E. pr. kg. æg	3,4	3,2

Som det fremgår klart af forsøgene, der er gennemført, har æglægningsfoderets næringsindhold ikke haft større indflydelse på ægydelsen, kun har det hold, der fik den næringsfattige blanding, ædt noget mere foder. Med hensyn til foderets proteinindhold har forsøgene også vist, at for Hv. It.s vedkommende må proteinindholdet i en foderblanding ikke være meget under 125 gr. fordj. renpr. Det er gennem forsøg vist, at 105 gr. fordj. renpr. pr. f.e. synes at være for lidt til æglæggende høner, hvorimod 145 gr. fordj. renpr. ikke rigtigt udnyttes.

Et for højt proteinindhold i foderet bevirker, at gødningen bliver fugtig. Desuden er det dyrt at overfodre med protein. Konklusionen må være, at til høner af let race skal man anvende en foderblanding, der indeholder 95—105 f.e. pr. 100 kg. og 125 gr.—140 gr. fordj. renpr. Det gælder både til rugeægsproduktion og almindelig konsumægsproduktion.

Gennem de sidste par år har der været fremsat mange forskellige teorier om, hvordan man bedst fodrer den Hvide Plymouth. Mange mente, at de skulle fodre med næringsrige og proteinrige foderblandinger lige fra starten indtil æglægningens begyndelse, andre mente, at Hv.Pl.Rck.-kyllinger til levebrug skulle fodres på samme måde som kyllinger af vore andre erhvervsracer. De forsøg, der er udført gennem de sidste par år, har tydeligt vist, at man opnår de bedste resultater ved at fodre med en foderblanding, der indeholder 95—105 f.e. og 16—18 % fordj. renpr. de første 6—8 uger og dernæst indføre en foderrationering, efter at kyllingerne

har haft fri adgang til foderet. Den blanding, kyllingerne bør have fra 8 ugers alderen, skal indeholde 95—100 f.e. og 12—14 % fordj. renpr. indtil æglægningens begyndelse.

Forsøg med Hvide Plymouth Rock kyllinger (levekyllinger).

	Hold: 1+6	2+7	3+5
Fodermængde %	100	85	78
Antal kyllinger 19/6	150	169	156
Alder i dage 1. okt.	60	60	60
Antal høneker 1. oktober	145	162	163
Alder i dage	163	163	163
% døde	3	4	2
Vægt 56 dage gamle	1,02	1,02	1,02
Vægt 163 dage gamle kg.	2,75	2,38	2,17
Vægt 7 mdr. gamle kg.	3,13	2,97	2,90
Vægt 13 mdr. gamle kg.	3,48	3,26	3,25
Kg. foder pr. kylling 0—60	3,32	3,32	3,32
Kg. foder pr. kylling 60—163	10,71	9,07	8,31
Kg. foder 0—163 dage	14,03	12,39	11,39

En foderrationering i opdrætningstiden har ikke haft indflydelse på æglægningen. Af forsøgsresultaterne fremgår det endvidere, at hvis man rationerer foderet til sine kyllinger fra 8 ugers alderen og indtil æglægningen, begynder de kyllinger, som har fået rationeret foderet, æglægningen senere end kyllinger, der har haft fri adgang til foderet i hele opdrætningsperioden. Den senere æglægning vil medføre, at rugeægsproducenterne kan komme til at levere rugeæg, som opfylder minimumskravene til rugeægsstørrelse. Ved at rationere sine Hv.Pl.Rck.-kyllinger i opdrætningstiden opnår man også, at de heller ikke har et så stort foderforbrug i æglægningstiden, og at man tilsyneladende bedre kan holde ydelsen mere konstant hos sine høner.

Forsøg fra æglægningsperioden med Hv.Pl.Rck., der har været rationeret i opdrætningsperioden.

Hold:	1+6	2+7	3+5
Fodermængde i opdrætningsperioden	100	85	78
Antal høner	145	162	153
% frasorteret 1/12	6	7	7
% døde 1. oktober—1. juni	5	2	2
Alder v. 25 % lægning	172	182	188
Alder v. 50 % lægning	184	197	202
Antal æg i oktober—november	30	23	20
Ægvægt gr.	53,6	56,2	56,4
Antal æg i 8 mdr.	132	129	133
Ægvægt gr.	60,7	62,7	62,4
Antal æg over 55 gr.	110	110	124
Foderforbruget	43,25	39,44	41,39
Kg. foder pr. kg. æg	5,39	4,87	4,86

Foderet i opdrætningstiden til Hv.Pl.Rck. til levebrug øver ikke indflydelse på rugeresultatet og heller ikke på afkommets tilvækst.

Antal æg ruget	460	451	460
% befrugtet	95	82	94
% kyllinger	86	87	87
Kyllingernes vægt daggamle	42	40	41
Kyllingernes vægt 57 dage gamle	1355	1339	1358

Når en foderrationering af kyllingerne i opdrætningstiden har vist sig at have en gavnlig virkning, kan man rejse det spørgsmål: Hvorledes vil forholdene blive, hvis man indfører en rationering af foderet til Hv.Pl.Rck. i hele æglægningsperioden?

Det viser, at en rationering af foderet ingen indflydelse har på ægydelsen og heller ikke på rugeresultaterne, hvilket fremgår af omstående forsøgsresultater:

Gruppe	A	B
Fodermængde i æglægningsp.	fri adg.	begr. adg.
Antal høner 1/10	229	231
% frasorterede	7	5
% afgang 1/10—1/6	5	2
Alder v. 25 % lægning	181	180
Alder v. 50 % lægning	196	193
Antal æg i 8 mdr.	132	131
Ægvægt	61,9	62,0
Foderforbruget gr. foder pr. dag	177	157
kg fuldfoder	43,66	38,41
kg foder pr. kg. æg	5,34	4,73
Rugeresultaterne:		
Antal æg ruget	696	675
% befrugtet	93	95
% kyllinger	87	86
Kyllinge vægt daggamle	41	42
Kyllinge vægt 57 dage gamle	1350	1339

Med hensyn til normerne for protein gælder det samme for Hv. Pl. Rck. som for de lette racer, at foderet bør indeholde mellem 125 gr.—140 gr. ford. renpr. pr. f.e. Overstiger indholdet denne angivne mængde, stiger hønernes appetit og overskudet af protein til fedt.

Husforhold i opdrætningstiden

Det gælder for producenterne om at sørge for gode hus- og pladsforhold til opdrættet, så der kan sættes en flok gode og sunde unghøner ind i æglægningshuset. Fra 8—10 ugers alderen skal der god plads i opdrætningshuset, ca. 7—8 høneker pr. m². Går dyrene for tæt, vil der være en stor fare for fjerpilning og kannibalisme. Det er påvist gennem forsøg, at det har en uheldig virkning på den senere ægydelse, hvis opdrættet ligesom slagtekyllingerne de første 8—9 uger har lys i huset hele døgnet rundt. Hvis kyllingerne ikke vænnes til at have lys i huset om natten, er der ikke nogen særlig stor fare for, at de klumper sig sammen og kvæler hinanden.

Men indfører man derimod lysprogrammer ved sine kyllinger, som skal opdrættes til produktion af rugeæg, har man muligvis et

hjælpemiddel til at kunne nå bedre resultater end ellers. Det er en gammel erfaring, at man får de bedste resultater, når kyllingerne udruges i månederne marts—april—maj, og de går under naturlige dagslys-betingelser. Derfor er det højst sandsynligt, at sådanne lysprogrammer, hvor der gives den samme lysmængde, som kyllinger, der er udruget i forårsmånederne, har, vil være passende til kyllinger, der udruges i efterårsmånederne. Det vil sige, at når man starter et lysprogram, skal man tage hensyn til udrugningstidspunktet og tidspunktet for den forventede æglægning med ind i sine betragtninger.

En vigtig ting, man også bør tage med ind i sine overvejelser, er, at kyllingerne skal have god, frisk luft. Det har vist sig, at selv et ret lavt ammoniakindhold i luften kan virke som stress på kyllingerne. Det kan give sig udslag i, at de lettere angribes af forskellige luftvejslidelser. Jo mindre ammoniak der findes i luften, desto større sandsynlighed er der for, at man kan undgå disse luftvejslidelser. Derfor er det absolut det bedste, at hønekyllingerne kommer på græs. I hvert fald de forårstillagte kyllinger bør have adgang til at komme på græs. Men har opdrættet ikke lejlighed til at komme ud, skal der sørges for rigelig og rigtig ventilation i huset.*Hellere megen kold og frisk luft i huset end varm og dårlig luft.*

Husforhold til æglæggende høner:

Lige såvel som det gælder om at have gode husforhold til sine kyllinger, er det også en naturlig ting, at man bestræber sig på at have gode forhold til sine æglæggende høner. Husene bør være velisolerede og velventilerede. Det gælder om altid såvidt muligt at have god, frisk luft ved sine høner, så man også her undgår et alt for stort indhold af ammoniak i luften i husene, da et for stort indhold af ammoniak generer luftvejenes slimhinder, og hønerne bliver lettere forkølede. Et for stort indhold af ammoniak i luften kan have en uheldig indflydelse på hønernes æglægning. (Luftens indhold af ammoniak må ikke være over 50 l pr. 1 mill. l luft).

Hønernes ydelse og befrugtning vil bl. a. også være afhængig af husforhold og pasning, men hermed menes ikke, at der kun kan produceres rugeæg med fortjeneste i nye og moderne huse. Men

selv om husene ikke er højisolerede i vægge og loft, bør der være mulighed for en ordentlig ventilation, så strøelsen altid kan være tør og jævn.

Man kan være i tvivl om, at der kan opnås ordentlig befrugtning af æggene, hvis dyrene går på en våd strøelse, hvor hanerne får gødningsklumper på tæerne, eller hvis disse store tunge Hv. Pl. Rck.-haner ikke kan komme til at træde hønerne, fordi de tumler rundt i den ujævne strøelse. I huse med dårlig isolation kan man gøre meget for at forbedre strøelsens kvalitet ved at udskifte den gamle strøelse, hver gang den er fugtig, således at man undgår de ovennævnte forhold.

Høne- og hanebestand. Sundhedstilstand:

Da de fleste rugeægsproducenter nu får afregning efter antal befrugtede æg og ikke efter det totale antal leverede æg, er de selv interesseret i, at hønerne lægger så mange æg som muligt, og at befrugtningsprocenten er så høj som muligt. Derfor gælder det om at holde sin bestand af høner og haner i god sundhedstilstand. Af den grund bør producenterne sørge for at sortere i deres hønsebestand. Den første frasortering bør ske i de første uger efter, at hønerne er kommet op på en konstant ydelse. Ved denne lejlighed skal alle høner, der af en eller anden grund ikke er kommet i lægning, frasorteres, idet det er tvivlsomt, om sådanne høner kommer i lægning. Senere sortering bør foregå jævnligt, blandt andet når man opdager, at hønernes ydelse er ved at gå ned. Høner, som er rugelystne, bør fjernes. Er det i f. eks. en besætning med Hv. Pl. Rck., bør alle fede høner fjernes, idet sådanne høner bedre egner sig til suppegryden end til rugeægsproduktion.

Avlshanerne i rugeægsbesætningerne skal være veludviklede og benene stærke. Sunde haner med stærke ben er af største betydning for en god befrugtning af æggene. Ofte har hanekyllingerne, især hos Hv. Pl. Rck. og Hv. C., så stor tilvækst fra 8—9 uger, til de er 14 uger gamle, så knogleudviklingen ikke kan følge med, hvilket resulterer i fortykkelse af haserne, og i at benene bliver skæve. Sådanne haner er ikke særlig egnede til avl. Disse problemer kan let løses, idet man i den periode, hvor hanerne vokser stær-

kest, skal fodre dem med et næringsfattigt foder eller rationere dem ved almindelig foderblanding.

Ved udsorteringen af både høner og haner må producenterne altid være opmærksomme på, at der er et passende antal haner i forhold til hønerne. Er der for få haner i en høneflok, kan befrugtningen blive for ringe. På den anden side er der heller ingen grund til at have flere haner gående hos hønerne end højest nødvendigt, idet rugeægsproduktionen i så fald bliver unødvendig fordyret. Man må regne med, at for hver gang der går en hane for hver 10 høner, vil foderforbruget stige med ca. 0,60 kg foder pr. kg æg sammenlignet med, når der ingen haner går hos hønerne. Hvor mange haner det er nødvendigt at bruge for at få de bedste befrugtningsresultater, vil sikkert variere en del, bl. a. afhængig af hanernes vitalitet.

Rugeæggenes behandling og opbevaring:

Som tidligere omtalt afregner de fleste rugerier nu efter procent befrugtede æg. D. v. s. at der betales for æg, hvori der er levende kim efter 6—7 dages rugning. Derfor må producenterne sørge for at skabe de bedste muligheder eller forhold til rugeæggene, for ellers kan man ofte få et noget dårligere resultat, end man havde ventet. Der kan godt fra starten have været flere befrugtede æg, end der er levende kim, idet de forhold, hvorunder æggene opbevares, og det antal dage, de opbevares, kan øve nogen indflydelse på rugbarheden og % befrugtede æg. For at producenten skal opnå det bedste økonomiske resultat, må han sikre sig, at der bliver flest mulig kyllinger af befrugtede æg. Derfor bør producenterne indsamle æggene tit. Især i kolde perioder skal man sikre sig, at æggene indsamles så ofte som muligt, idet rugeæg ikke kan tåle temperaturer under 10 C., uden at fosteret dør. Men på den anden side bør æggene i den varme tid afkøles ned til 10—12 C., inden de pakkes ned i transportkasser. Æggene bør opbevares i et specielt rum, hvor der er en konstant temperatur på omkring 10—12 C. og en konstant fugtighed på omkring 60 % relativ fugtighed, inden de leveres til rugeriet. Pakker producenterne æggene, medens de endnu er varme, vil det tage mellem 1—1½ døgn, inden de når ned på den nævnte temperatur, idet transportkassen og ægbak-

ken vil virke som en høkasse. I æg, der har stået for varmt, vil der ske en langsom udvikling af fosteret, som gradvis vil gå i stå. Er fosterudviklingen for fremskreden, vil kimen dø, og æggene bliver fralyst som ubefrugtede.

Der vil være mange forhold at tage i betragtning, når man påtænker at starte en rugeægsproduktion. Om der er fortjeneste, er i høj grad afhængig af, om producenterne evner at magte opgaven, men den dygtige producent vil næsten altid kunne få fortjeneste ud af en veltilrettelagt rugeægsproduktion.

De manges fordel - *for alment vel!*

ALMINDELIGT DANSK
VARE-OG INDUSTRILOTTERI.

Indtil 4 gevinster på een lodseddel. Årlig:
234.302 gevinster til beløb 9.737.300 kroner

I DANSKE VARER

Største gevinst 100.000 kroner

VARELOTTERIET

Er vore malkeanlæg i orden?

Hygiejnekonsulent Viggo Jensen, Skalborg

På langt de fleste ejendomme i Danmark, hvor man har køer, benyttes malkemaskinen i det daglige. Ja, man kan sige, at malkemaskinen er en af de mest benyttede maskiner i tidsmæssig henseende året igennem. Til gengæld skulle man tro, at landmanden skænkede anlægget en vis bevågenhed, også ud fra den kendsgerning, at malkemaskinen er den eneste af vore maskiner, der arbejder på levende organismer. Imidlertid er dette ikke tilfældet, og af den grund skal visse fejls forekomst omtales lidt nærmere.

Det har været almindelig praksis at få et godt udtryk for den grad af hårdhændethed, hvormed malkningen foregår, ved kontrol med det over anlægget anbragte vacuummeter. Dette vacuummeter viser det vacuum, som anlæggets ventil bestemmer. For langt de fleste malkemaskiner vil et vacuum, eller undertryk om man vil, på mellem 35 og 38 cm være passende. Det svarer til en halv atmosfæres tryk. En sådan kontrol med vacuummetrene kan foretages med kviksølvsmanometer, der er den eneste sikre kontrol, man har. På mange mejerier findes et sådant manometer, som de pågældende leverandører kan låne. I mange mejerikredse foranstaltes der kollektiv kontrol med vacuumhøjden.

Ved hjælp af et særligt apparatur konstrueret i U.S.A. kan man ad anden vej få et godt indtryk af malkeanlæggets funktion, men et sådant apparatur er temmelig kostbart såvel for den enkelte landmand som for mejerierne. Det anvendes endnu kun af konsulenterne samt af mastitislaboratoriernes assistenter. I det følgende skal omtales nogle af de forsyndelser, der optræder i praksis.

Pumperne:

Den til malkeanlægget hørende vacuumpumpe er i reglen dimensioneret efter det antal maskiner, der benyttes. Der er et naturligt forhold mellem størrelse af pumpe og antal maskiner, omend pum-

pen ikke behøver at være dobbelt så stor ved anvendelse af det dobbelte antal maskiner. Som hovedregel må det antages, at langt de fleste af de anvendte pumper her i landet er for små. Det vil sige, at vel kan de frembringe det ønskede tryk, men den malkning, som maskinerne udfører, er mangelfuld. Vi får ofte med en dårlig pumpe en lang malketid, en dårlig renmalkning samt i værste fald flere tilfælde af yverbetændelse.

For at en pumpe skal kunne fungere tilfredsstillende, må den som regel tilføres olie med passende mellemrum. Dette interval kan variere fra den ene pumpe til den anden, men een gang om måneden skal man overbevise sig om, at der er olie nok på pumpen. En sværhedsgrad af »SAE 20« eller 30 er passende.

Synes man, de ovenfor nævnte mangler ved malkningen er til stede, kan det udmærket være pumpen, der er noget galt ved. Den kan være slidt. Måske er det nuværende omdrejningstal for lavt, og vil man af den grund have pumpen til at yde mere, kan der sættes en større remskive på motoren. Almindeligvis kan man ikke gå over 8 cm skiver. Der findes flere typer af pumper i handelen. Af disse synes rotationspumperne at være de mest ydedygtige, når de passes med olie og renses for slam eller andre urenheder. Stempelpumperne kører ofte med for lille omdrejningstal, hvorved deres effektivitet nedsættes betydeligt. I de senere år er der kommet de såkaldte tørpumper i handelen, og til disse skal ikke benyttes olie.

Derimod frembringes undertrykket ved hjælp af kullameller, der er meget lette at udskifte. En sådan udskiftning af lameller kan foretages meget billigt, i reglen af landmanden selv. Karakteristisk for disse pumper er deres høje omdrejningstal, idet de ofte løber med 1000 omdrejninger pr. minut. Af den grund laver de noget mere støj end rotationspumperne. Holdbarheden af lamellerne er meget forskellig alt afhængig af pumpens stand. Nogle skal have skiftet lameller efter et halvt års forløb, andre måske efter fem års forløb.

Har landmanden mulighed for det, vil det være klogt at lade pumpen måle for den luftmængde, den yder. En vacuumpumpe til et anlæg med een maskine bør aldrig komme under 60 liter luft pr. minut. Til to maskiner aldrig under 90 liter. For rørmalkningsanlæg må vi regne med noget mere.

Rørledningen:
De almindeligt forekommende fejl på rørledningen er tilstopninger eller utætheder som følge af tæring. I enkelte tilfælde er anvendt de sorte damprør, der efterhånden er rustet op. Mange rørledninger er opstillet med for lille lysning. Man burde aldrig anvende rør mindre end 1 tomme i diameter. Man bør undgå alt for mange bøjninger, da sådanne let føles utætte.

Er rørledningen tilstoppet, kan den renses ved hjælp af en sodaopløsning i så varmt vand som muligt. Begynd ved den hane, der er nærmest ved pumpen, for at undgå tilstopninger. En ekstra fordel vil det være, dersom man kan lade det anvendte sodavand stå i rørene et par timer og derefter foretage udskylningen. Send en spand vand igennem til slut, således at der ikke er sodaopløsning i rørene.

Vacuumbeholderen:
Denne har til formål at udjævne den svingning, der kan forekomme under malkningen. Jo flere maskiner man anvender, jo større burde vacuumbeholderen være. Mange sådanne vacuumbeholdere er utætte, og det er meget uheldigt. Måske kan låget gøres endnu mere tæt, ved at der sættes en gummiring fra maskinlåget på yderligere. Er der først synlige brud, er det meget vanskeligt at lukke af for luft under det enorme tryk, der hviler på beholderen, når pumpen er i gang. Sørg for at få den udskiftet eller repareret, da det betyder mere, end man aner, med sådanne utætheder. Om man skal foretrække vacuumbeholdere, der er indbygget i pumpen, eller som hænger frit, må blive en smagssag. En ofte konstateret fejl ved disse beholdere er, at der ikke er fri adgang til inspektion af disse, hvilket er uheldigt, da der samler sig en mængde snavs i dem. Ligeledes bør indføringer fra stalden slutte med en bøjning, således at mælkerester og snavs går mod bunden af beholderen og ikke fortsætter ind i pumpen.

Ventil og manometer:
Ventilens opgave er at holde et passende vacuum, som allerede omtalt. Der findes flere typer af ventiler. Mest anvendt i dag er den vægtbelastede ventil, der består af et blylod, som er afpasset i vægt.

Det vil således ikke være muligt at ændre på det een gang ansatte vacuum. Værre er det med fjederventilerne, der anvendtes tidligere, og som der stadig findes mange af. Sådanne ventiler kan ændre sig fra den ene malkning til den anden, foruden at de let tilstoppes af støv. Fjederventiler bør erstattes med en vægtbelastet ventil. Det kan gøres for en ringe udgift.

Såfremt der benyttes en hængeventil med et lod, vil man ikke have synderligt behov for at benytte sig af vacuummeterets udvisende. Loddet kan naturligvis sætte sig fast, men det hører til sjældenhederne. Det kan som fjederventilerne tilstoppes. Mange vacuummetre viser ikke det antal cm, de burde.

Pulsatorerne:

Pulsatoren er malkemaskinens hjerte. Herfra styres de pulsationer, der er en nødvendighed for malkningen. For tiden anvendes praktisk talt ikke andet end membranpulsatorer, der er meget mere stabile end stempelpulsatorerne. Dertil kommer, at de aldrig skal smøres. Derimod skal de renses og adskilles hyppigere end stempelpulsatorerne. Membranerne er ofte af gummi, og disse kan slides eller krakelere. De bør udskiftes efter en passende tid. De fleste pulsatorer har et eller andet sted en luftkanal, hvorigennem der tilføres luft til pulsatoren. Det er vigtigt, at disse kanaler holdes åbne, da pulsatoren ellers går meget dårligt.

Der kan være mange årsager til, at en pulsator halter. Det kan skyldes manglende vedligeholdelse, slidte lejer o.s.v. Har man mistanke om en sådan haltning, må man sørge for at få pulsatoren repareret, da det kan medføre dårlig malkning samt store muligheder for yverbetændelse. Haltning bevirker, at den ene side af yveret malkes hurtigere end den anden. Utætheder i luftslanger medfører samme foreteelse.

Pattegummiet:

Jævnlig skift af pattegummiet er af stor betydning både for malkningens forløb og for gummiets holdbarhed. Skift af pattegummiet hver 14. dag vil være at foretrække. Anvendes ydermere ætsnatron (natronlud) til opbevaring af pattegummiet imellem skiftene, kan levetiden yderligere forøges. Alt for mange køer malkes for dårligt,

Fig. 1.

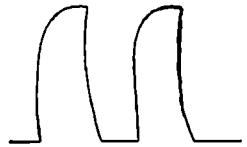

Fig. 1 viser et normalt pulsatordiagram. Det ses, at kurven har et meget regelmæssigt forløb, der betinger, at såvel sugefasen som masseringsfasen er lige lang.

Fig. 2.

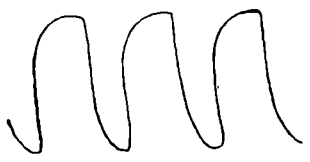

På fig. 2 ses diagram af en pulsator, hvor luftkanalen er tilstoppet. Det bevirker, at der næsten ingen massage gives. Der er altså konstant sugning på patten.

Fig. 3.

Fig. 3 viser diagrammet af en slidt og utæt pulsator. Man lægger mærke til, at malkefasen er meget kort. Blev diagrammet taget i modsatte side, ville billedet blive det samme.

fordi man fortsætter med brugen af pattegummiet, til det enten revner eller ikke er videre æstetisk på grund af stendannelser.

Malkemaskinens vedligeholdelse er af stor betydning for et frugtbart samarbejde mellem landmanden og hans køer. Desværre kan vi ikke spørge køerne, hvad de synes om det, når de bliver malket. Vi kan gøre vort til at gøre det så godt for disse som muligt ved at holde vort malkeanlæg i en forsvarlig stand.

HØSTEN

Af konsulent N. C. Øvlisen.

Du nutids fortravlede kvinde eller mand
har du mon ladet sind og øje
blot en enkelt gang i skumring ret sig føje,
når kornet står så helt fuldstændig stille
først i august og vældig tæt — med aks ved aks
og bøjet ganske let —
har du da blot en enkelt gang ikke fløjet
henad vejen, men i stedet ganske stille
ladet vognen glide — nedrullet ruder — sikke duft
men ingen lyd —
stirret langt ad de flade stoute vidder — sikke silhouetter,
som tegner sig, mens mørket lister frem.
Da synes jeg, at korn kan stå
så ganske ene og forladt —
som om det til mig hvisker:
Mon du mig overhovedet tænker på.

ncø.

Agerdyrkningens gudinde træder frem med rank ryg, en segl i sin højre hånd og i sin venstre favn bærer hun lange kærnefyldte strå — så mange, at der er nok til »et neg«. Bag hende ses en plov. Målbevidsthed, glæde, ærbødighed synes at kunne aflæses i ansigtsudtrykket sammen med stolthed over at have høsten overstået. Der er en velgørende ro over hendes ansigt. Af arbejdet synes hun ej heller træt. — Bærer hun hvede i sin favn, eller er det byg, leder det tanken på, at der er dyrket og høstet kulturplanter af de navne i mere end 4000 år — ja måske 10.000 år. Segl bruges endnu af menneskehånd under primitive forhold — men hvor mange må

ikke hen og slå op i en ordbog, leksikon m. m. for at blive klar over, hvad »segl« er for et redskab — i Danmark 1965.

Korn skal høstes, vejres og indbjærges i tør tilstand, ellers ødelægges det — mennesket har fundet uundværlig føde i kærnerne i samme åremål, som dyrkning har fundet sted — ja måske længere. Vel noget derfor stammer ikke alene den hektiske travlhed, spænding og anstrengelse fra langt tilbage i tiden — men også trangen til at feste, bringe høstofre og holde takkegudstjeneste. At være taknemlig over at kunne konstatere, at føden synes sikret en gang mere synes ikke at være noget, nutidsmennesket beskæftiger tankerne med i det brede lag. Udviklingen har medført, at »det jo er gået af sig selv og uden ens direkte medvirken« — for høstarbejdet såvel som dyrkning af jorden er blevet et speciale i moderne samfund, som kun et fåtal tager sig af. Dette fåtal synes til gengæld at have fundet udveje for at kunne klare selve høstarbejdet på en sådan måde, at man ikke længere kender til at slæbe sig stagende træt i høst — der er tid til at leve — tid til at følge teknikkens udvikling, som til gengæld er absolut nødvendigt. At man så i Danmark er nået så langt, at høstarbejde, høstudsigter, vejrudsigter og høstfolkenes personlige mening følges interesseret op af presse, radio, TV og masser af Danmarks øvrige befolkning — 86 procent — må komplimenteres af de 14 procent, som endnu har høstarbejde som »speciale« — og viser alligevel, at høsten i Danmark berører os alle inderst inde, al den stund hver enkelt føler trang og tid!

Et kvart sekel synes længe, når man ser frem, og kort, hvis man ser tilbage — 25 år — ak ja, hvad er der ikke sket siden 1939—40 — og hvad mon der skal være overstået inden 1990 — hundredåret for en opgangsperiode i dansk landbrug — en periode, hvor høstudbytter steg år for år pr. arealenhed samtidig med, at landbrugsarealet først gik op — siden stærkt tilbage — hvor den egentlige landbrugsbefolkning fra at udgøre omkring 40—45 procent af Danmarks totalbefolkning bevæger sig nedad omkring 14 procent i 1965 til måske — ja hvem ved — blot 10 procent — eller endnu lavere tal. Hvor landbruget i 1964 anvendte kun 7 procent af landets import til råstoffer — og frembragte landbrugs-

varer til eksportværdi svarende til cirka 46 procent af landets samlede eksport, foruden hvad der anvendtes til hjemmeforbrug.

Danmarks samlede landbrugsareal udgjorde pr. 10. juni 1964 3.038 tusinde hektar — et tal, der siden er faldet betydeligt. Fordeling af dette areal på hovedafgrøderne i 1964 og 1939 var således:

	1964		1939	
Korn	1.574.000 ha	(ca. 52 %)	1.375.000 ha	(ca. 42 %)
Rodfrugt	458.000 ha		524.000 ha	
Græs og grøntf.	898.000 ha		1.268.000 ha	
Andre afgrøder og brak	108.000 ha		83.000 ha	
I alt areal	3.038.000 ha		3.250.000 ha	

Kornarealet skulle i 1965 udgøre cirka 1.597.000 ha i henhold til en opgørelse fra Statistisk Departement.

Kornarealet kan beregnes til at være steget cirka 14 procent siden 1939.

Det kan tilsyneladende af disse tal ses, at det ikke er helt tilfældigt, at interessen samler sig så stærkt om den avl, der skal høstes og bjærges i tør tilstand. Den udgør jo over halvdelen af landbrugsarealet — og skal samtidig bjærges i årets regnrigeste måneder.

Høstudbyttet af korn var i 1939 opgjort til 33,9 mill. afgrødeenheder — i 1964 var der 60,3 mill. a.e. kærne. Af halm var der 10,5 henholdsvis 11,7 a. e. Der er således tale om en stigning i kærneudbyttet på 26,4 mill. a.e. — et anseligt tal. (1 a.e. er foderværdien af 100 kg byg).

Arealudbyttet var i 1939 24,8 hkg kærne pr. ha
og i 1964 38,3 hkg kærne pr. ha

Høstudbytter for de enkelte kornarter i Nordjylland sammenlignet med landets gennemsnit ser således ud fra lokale markforsøg (hkg pr. ha):

	Nordjylland 1964	Hele landet 1964	1954/63
Hvede	46 hkg pr. ha	46 hkg	46 hkg
Rug	31 » » »	34 »	31 »
Byg	42 » » »	45 »	38 »
Havre	44 » » »	44 »	36 »

Den faste medhjælperstab i landbruget er gået meget stærkt tilbage, hvilket føles stærkere end nogensinde i denne sommer — 1965.

I 1939 var der ca. 287.000 medhjælpere.
I 1964 var der ca. 73.000 medhjælpere.
I 1965 er der omkr. 53.000 medhjælpere.

Situationen på arbejdsmarkedet er enhver velbekendt såvel i som uden for landbruget. Det er svært at kunne antage »løs medhjælp« ... af den simple grund, at der ikke findes ledig arbejdskraft. Inden for landbruget er det endvidere således, at der til de forskellige maskiner og redskaber, som forefindes i de fleste landbrugsbedrifter, kræves maskinkyndige folk — specialister på hver sit felt for den rette betjening. — Landbrugets faste medhjælperstab er siden 1939 reduceret 234.000 mand — og reduceres stærkt uge for uge.

Landbrugets egne tænker vel næppe meget over, hvor kostbare maskiner der til høsten ruller hen over kornmarkerne. For udenforstående kan det muligvis have interesse at vide, at kun få maskiner koster mindre end 10.000 kroner — mange koster 15—20.000 kroner — og de største 65.000—70.000 kroner pr. stk. som nye.

Da man anvendte binderhøst, forsøgte en del landmænd sig undertiden i sene høstår med at høste tidligere end sædvanlig — og det gik som regel godt. 1965 er blevet et sent høstår — thi endnu den 14. august er kun ganske få bygmarker bindermodne — og de, der er det, er angrebet af fodsyge — og altså ikke normale. Man har gennem årene ofte binderhøstet rug og byg omkring 1.—10. august — og enkelte år endda under så gunstige vejrforhold, at der var indhøstet inden 20. august — og klar til høstfest! Med mejetærskerens anvendelse i dansk landbrug er der høstet alt for mange triste og bitre erfaringer for de landmænd, der ikke tilfulde forstod, at mejetærsker man umodent korn, så afskærer man kærneudviklingen sit normale forløb — modningsprocesserne — med det resultat, at foderværdien ikke når sit normale stade — ja, måske endda forringes endnu mere, end forskere hidtil har kunnet finde frem til.

Med binderhøst kunne man komme for sent — kærnespild i overmodent korn som følge af binderens hårde behandling af kornet. Med mejetærskerhøst kan man derimod lettere komme for tidligt end for sent. At påstå ret generelt, at der ikke bør komme mejetærsker igang i 1965 før *efter 1. september,* vil være dristigt — men ikke desto mindre ansvarlig vejledning, fordi kornet i øjeblikket i talrige marker er tvemodent — grønt i strå — og sygt i strå i samme marker. Alt det grønne giver saft — det ånder kraftigt, hvis det høstes, og udskiller derved vand, som opsuges af de modne, måske tørre kærner. At tørre en sådan blandingsvare kan let lade sig gøre — men koster dyrt — og hvis »de modne kærner« ikke er modne nok, — ja da er det, at man endnu ikke kan efterligne de forhold, som binderhøstet korn har, medens det står til vejring på marken — og kærnerne trækker de sidste kræfter op fra stråret — og afslutter cirka 100 dages vækstperiode for at kunne leve videre adskilt fra strå — som kærne — til anvendelse sker. Pas på — kærner er levende funktioner — derfor må man lære at behandle dem bedst muligt, ikke alene i høstperioden, men hele den tid der kaldes »opbevaringstiden«.

Mejetærsker trukket af traktor, eller selvkørende — ja, dette er underordnet forsåvidt kornets behandling, men den selvkørende maskine har nok så stor en manøvreringsmulighed på snæver plads og i lejesædskorn. Endnu synes der ikke at blive videre med lejesæd og derfor en mulighed for at klare høsten forholdsvis let.

Der vil i 1965 blive udtaget flere kornprøver til vandbestemmelse end nogensinde — lyttet til vejrberetninger — lagt høstplaner — og landmandens tålmodighed vil komme på en hård prøve i at kunne vise tålmodighed — at kunne vente til kornet er mejetærskermodent.

Forudsigelserne om høstudbytet i maj—juni måneder ser i øjeblikket ud til at være forældede hvad udbytte pr. arealenhed angår sammenlignet med 1964. De kommende fem uger bliver afgørende for at få alt med hjem fra marken i fin kvalitet. Derfor er der endnu et par småting at få klaret inden:

Findes der flyvehavre i markerne endnu — eller for første gang.

Har ukrudtssprøjtningen udslettet ukrudt — hvilket er endnu at finde (skrive det ned i lommebogen).

Er de kontrollerede kornmarker til såsæd luget helt færdig.

Er kornet veludviklet i alle områder — hvordan er rodnettet.

Var gødning og jordbrugskalk spredt helt jævnt — og var der dårlige vækster, hvor der i 1964 blev nedpløjet halm.

Er mejetærskeren gjort klar — vinteropbevaringsolien udskiftet og meget mere i henhold til smøreskema.

Er sækkede hentet hjem — og er de hele og friske.

Er der tilstrækkelig vognkapacitet til hjemkørsel af korn — såvel i sække som fra korntank på mejetærsker.

Alt imedens er binderhøsten i gang — og det gør ikke spor, at dette korn er hjemkørt, før naboen drager ud med mejetærsker — tværtimod.

Det sidste skue af marken giver landmanden den vejledning, han har brug for — og bør udnyttes til at kunne nå endnu længere frem i 1966.

Udenforstående vil komme til at opleve en høst, hvor der kan siges:

Her var korn i går — men ej i dag — når de cirka 25.000 mejetærskere haster frem over danske agre — flere end nogensinde, men kun en liden flok til at klare alt manuelt arbejde i forbindelse hermed. Det er ikke udelukket, at en del af disse mennesker nu og da også tænker:

... Mon du mig overhovedet tænker på.

PRISUDVIKLING:

Priser på nogle af landbrugets salgsprodukter og råstoffer (i kroner pr. 100 kilo)

HUSDYRPRODUKTER:	1948	1961	1962	1963	1964
Smør	650	551	582	700	732
Flæsk, 1. kl.s slagterisvin	394	380	396	422	459
Æg	330	317	285	372	333
Slagtekøer	136	201	206	218	283
Stude og kvier	135	249	226	248	335

PLANTEPRODUKTER:	1948	1961	1962	1963	1964
Hvede	32,17	56,38	54,80	54,81	54,81
Byg	27,50	40,26	48,16	45,21	44,02
Havre	27,50	36,04	44,60	45,67	41,91
Kartofler (sælgers st., Sj.)	15,53	18,34	30,41	40,50	21,08
Bomuldsfrøkager	63,50	58,68	62,95	69,26	69,65
KUNSTGØDNING:					
Kalksalpeter	24,30	29,51	30,53	30,44	30,08
Superfosfat	13,41	21,41	22,09	21,97	22,48
Kaligødning	25,04	28,06	34,18	34,32	34,26

Prisindekstal 1950/51—1954/55 = 100:

	1961/62	1962/63	1963/64
Husdyrprodukter	92	100	114
Planteprodukter	99	115	104
Landbrugsprodukter i alt	93	103	112
Oliekager	97	109	109
Kunstgødning	111	110	109
Ejendomsskatter	143	121	119
Maskiner og redskaber	128	132	135
Bygningsomkostninger	128	136	141
Lønninger: karle 17—20 år	169	197	226

Udenrigsomsætningen og landbrugets andel deri:

Værdier i mill. kr.	1963	1964
Samlet eksport	12.946,8	14.382,0
Heraf landbrugsvarer, mindre forarbejdet	5.240,5	5.476,7
Heraf landbrugsvarer, mere forarbejdet	940,7	1.067,3
Tilsammen landbrugsvarer	6.181,2	6.544,0
Samlet import	14.645,1	17.990,6
Heraf råstoffer til landbruget	1.070,0	1.301,6
LANDBRUGETS EKSPORTOVERSKUD	5.111,2	5.242,4

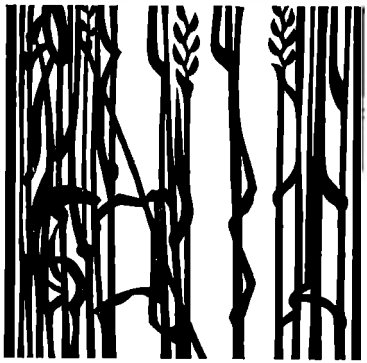

Om kvikbekæmpelse

NaTA (TCA) granuleret

I de senere år er kvik blevet en af de mest generende ukrudtsarter i landbruget. Kvik påfører afgrøderne en voldsom konkurrence om alle de vigtigste vækstfaktorer. Kvik formerer sig både ved hjælp underjordiske udløbere og ved frø. Den sidste formeringsmåde spiller med den stærke udbredelse af mejetærskerne en stedse større rolle, og man ser hvordan ellers særdeles veldrevne landbrug forurenes stærkt med kvik.

NaTA (TCA) er anerkendt af Statens forsøgsvirksomhed i plantekultur til bekæmpelse af kvik i det tidlige forår, 3—4 uger før såning af bederoer og kålroer med 10 kg pr. ha og i august/september i forbindelse med jordbearbejdning med 25 kg pr. ha.

HOECHST

Dansk Anilin A/S
Frederiksberg Allé 26,
København V.
Tlf. Hilda 3610.

Danske gårdes fortid

Af konsulent Hans Balle, Hjallese.

Ethvert folk, som er nationalt bevidst, og enhver slægt, som vil bevare forfædrenes minder, vil søge tilbage til fortiden, til de historiske kilder, der kan medvirke til at løfte sløret for, hvad der har præget egn og slægt, og for udviklingens »hvorfor og hvorhen«. Fortiden kommer os ved, den er med til at skabe nutiden og fremtiden. Nuet er et tilfældigt sted på tidslinien. Vil vi forstå os selv og vore omgivelser, må vi vide, hvad vore forfædre tænkte og gjorde.

Gårdenes historie og slægternes hverdagsliv er kulturhistorie.

Her i Danmark er det jo sådan, at en landmands tilværelse i almindelighed former sig som en byggen videre på arbejde, der er udført eller lagt til rette af de slægtled, der gik forud for os, såsom kultivering og afvanding af jord, plantning af træer i skove og haver, opførelse af bygninger, siloer o. s. v. — Hver generation sætter sit præg på hjemmet og jorden. Hvert gods, hver gård og hvert boelsted eller husmandsbrug, som har bestået i en årrække, har sine minder og sin kulturhistorie, som i større eller mindre grad, bevidst eller ubevidst, betyder noget for beboerne, når de tænker på deres marker, skove, haver eller på bygningerne, hvor hjemmet er indrettet, og hvor der er stald, lo og lade.

Markerne, haverne og bygningerne har en tilblivelses- og udviklingshistorie, som for de tidligt opdyrkede jorders og de gamle landsbyers vedkommende strækker sig over mange hundrede år, og som det for nuværende beboere og brugere med interesse for oprindelse, tradition og udvikling er en tilfredsstillelse at vide noget om.

Ganske anderledes er det f. eks. for emigranter, som rejser til et fremmed land og begynder at arbejde på jord, der ikke tidligere har været opdyrket. — Jeg har hørt en beretning om en dansker, der

rejste til en egn i det mellemste Amerika, hvor der boede mange af hans landsmænd, og hvor egnen lignede et dansk landskab. Han faldt til og følte det hjemligt i begyndelsen af opholdet dér, men senere kom der uro over ham. Han vidste ikke hvorfor, og det varede længe, før han fandt ud af det. Men en dag gik det op for ham, at det, der gjorde livet på stedet så rodløst, var, at der aldrig var hændt noget på den jord, før emigranterne tog den i besiddelse. — Der var ingen gravhøje, ingen gamle kirker, ingen minder om begivenheder eller historiske overleveringer, som kunne danne grundlag for tanker og meninger om egnen og jorden og tidligere livsudfoldelse. — Det var ikke som i Danmark og i de øvrige nordiske lande, hvor folk i tusindårige landsbyer og bosteder har bevaret sagn og sange og gamle stærke navne.

Den tomhed og rodløshed, som denne dansker oplevede på et nyopdyrket område i et fremmed land, er et eksempel på, at det giver tilværelsen rigdom, når mennesker kender gamle navne på bakker, marker, mosehuller, vandløb, veje, gyder og stier og kender et landskabs sagn og myter og ved noget om de beboere og slægter, som har levet, virket og sat præg på stedet.

Alle fund af oldtidsredskaber af flint, ben og træ samt af bronze, kobber og jern og smykker af sølv og guld (Danefæ) vidner ligesom gravhøje, dyssekamre, jættestuer, bautasten m. m. om den fjerne fortids kulturudvikling, ligesom mange arkæologiske fund ved gamle voldsteder, ruiner, borge, slotte, kirker m. m. fra middelalderen viser den fortsatte udvikling og livsudfoldelse på en egn fremad mod den nyere tid.

Det nærer fantasien og giver tankerne og sindet farve, når der er håndgribelige, skriftlige eller levende erindringer fra flintøksernes og dyssernes tid til vore dage.

Landbrugserhvervets historie og udvikling fra oldtiden til nutiden er belyst grundigt og alsidigt i mange bogværker og afhandlinger. Som eksempel kan nævnes professor O. H. Larsens bog »Landbrugets Historie og Statistik«, hvori der findes udførlige beskrivelser af jordens opdyrkning og kultivering, plantedyrkning, husdyrbrug, driftsformer, ejendoms- og besiddelsesforhold, landbrugets tekniske udvikling, økonomi og prisudvikling, organisation, oplysningsarbejde m. m.

Landbrugets historie er for disse og mange andre almene emners vedkommende let tilgængelig.

Nogle landmænd, som ved landbrugsskoleophold eller på andre skoler eller ved selvstudium har gjort sig bekendt med landbrugets udvikling fra oldtiden eller middelalderen, får ofte lyst til at få mere nærliggende lokalhistoriske landbrugsproblemer klarlagt og specielt deres egen jords og gårds fortid og historie.

Der kan komme tanker bag ploven, på traktoren, i stuer eller have, hvorved der melder sig spørgsmål om tidligere livsudfoldelse på stedet. Hvem har gået her og pløjet med træplov og sået med hånden, hvem har plantet træer og hegn, ryddet skov, fjernet markens sten fra opdyrkede agre, rejst ledsten og sat stenhegn, gravet mergelgrave, jævnet og drænet jorden, og hvem har bygget gård og færdedes i de lader og stuer, som måske efter flere gange ombygning har været på stedet i nogle hundrede år?

Hidtil har kun de færreste gårdes besiddere haft fyldige redegørelser for deres gårds historie langt tilbage, men mange har dog opbevaret forskellige dokumenter og har nogle skriftlige og mundtlige overleveringer fra tidligere beboere på stedet eller egnen.

Verslinien »Om hundrede år er alting glemt« gælder ikke, når der er tale om gårdenes historie. Meget er måske glemt, men meget er opbevaret og kan fremdrages fra et ofte righoldigt kildemateriale blandt de arkivalier, der findes i forskellige institutioner og arkiver.

Ordet arkiv betegner dels stedet, hvor offentlige dokumenter opbevares, dels selve dokumentsamlingen.

Materialet, som lokalhistorikerne bruger til at levendegøre en svunden tid, til at ånde liv i længst henfarne gårdbeboere eller slægtsgenerationer, opbevares i arkiverne, i Rigsarkivet i København og i Landsarkiverne i København, Odense, Viborg og Åbenrå, og i Matrikelarkivet. I disse arkiver og i Det kongelige Bibliotek opbevares Danmarks ældste skrifter og dokumenter.

Vil vi lære Danmarks oldtidskultur at kende, har vi kun arkæologiens vidnesbyrd, og hvad der er skrevet derom, at holde os til.

I jernalderen fra omkring Kristi fødsel til år 1000 kastes der nogle strejflys ind over Danmarks historie gennem fremmede folks beretninger. Harald Blaatands runesten i Jellinge fra ca. 940,

der meddeler, at Danmark er samlet til ét rige, og at Norge regnes med til imperiet, er blevet betegnet som det første historiske »dokument« på dansk grund.

Vor historiske tid fra år 1000 begynder bl. a. med de notater, munkene i klostrene har nedskrevet. De var blandt de første skrive- og læsekyndige folk, og de skrev bøger med beretninger om deres opgaver og hændelser. Munkene skrev også sammenhængende historier, krøniker.

Fra tiden op mod år 1100 er enkelte små beretninger og aktstykker bevaret. Før den tid giver kun nogle indskrifter fra det 10. årh. egentlige historiske meddelelser.

For det 12. årh.s vedkommende er skriftligt dansk kildestof spredt og ensidigt, men fra det 13. årh. forefindes et mere fyldigt og alsidigt materiale, som giver grundlag for en mere sikker belysning af udviklingen og forholdene i Danmark.

Fra omkring 1300 til den nyere tid omfatter arkivernes samlinger af kildeskrifter et værdifuldt og alsidigt materiale, som også lokalhistoriske forskere i høj grad benytter sig af, når der søges oplysninger om sognenes, landsbyernes og gårdenes fortid. Brudstykkevis eller med en vis sammenhæng fremdrages og afskrives de oplysninger, der søges, og som efter stoffets ordning og samling bliver en dokumenteret historisk beretning om en bestemt egns eller gårds fortid eller en redegørelse for en slægts liv og virke i en lang række generationer.

Som et kort uddrag af nogle af de vigtigste kildeskrifter fra middelalderen til vor tid kan nævnes:

Diplomatarium Danicum, som foreløbig omfatter originaldokumenter fra 1135—1340, deraf Danmarks Riges breve fra 1250—1336, som også trykkes i amtsudgaver og bl. a. indeholder mange oplysninger om omsætning af jordegods, ejerforhold, stedangivelse m. m.

Et særlig vigtigt kildeskrift fra middelalderen er Kong Valdemars jordebog ca. 1231—40, endvidere »De ældste danske arkivregistraturer«, kancelliets brevbøger (1550—1660), private breve og dokumenter fra adelige arkiver, regnskaber og breve fra gamle godser og klostre, kronens skøder, lensregnskaber, jordebøger med angivelse af landgildens størrelse.

Af kildeskrifter fra før 1600 har stednavneudvalgets topografiske samling stor betydning. Alle gamle dokumenter med landsbyers navne er registreret fra 1400-tallet. I stednavneudvalgets samlinger (Fiolstræde 1, København) findes over 1300 sogneindberetninger, som bl. a. omfatter et stort antal gårdnavne og marknavne samt tilhørende kort med stedangivelser.

I tiden siden år 1600 er arkivmaterialet, der kan belyse gårdenes historie, mangeartet og alsidigt. Som et udpluk af nogle af de mest benyttede kildeskrifter kan nævnes ekstraskatte-mandtalslisterne fra 1600 og langt frem mod nutiden, præsteindberetninger angående gårde, huse og boel 1651, 1657 m. fl., kopskatte-mandtal 1660, matriklen 1662, matriklen af 1664, markbogen 1682, modelbog 1686, matriklen af 1688, kirkebøger fra omkring 1650 og senere, fæste- og skifteprotokoller, skøde- og pantebøger, tingbøgerne, hoverireglementer fra 1770 og 1773, hartkornsspecifikation fra 1778 og 1789, folketællingslisterne fra 1787—1801—1834—1840—1850 o. s. v., udskiftningskort og udskiftningsforretninger fra reformperioden, sogneprotokol og indberetninger og forarbejder til den nye matrikel fra 1804 til ca. 1820, hartkornsekstrakt 1841, matrikelen af 1844, matrikelkort, takstansættelse ved jordboniteringen og meget andet fra det 19. årh. — I branddirektoraternes arkiver, der begynder år 1800, findes mange brandtaksationsprotokoller, der indeholder skitser og omhyggelige beskrivelser af gamle gårde, der var forsikrede for 165 år siden, og som var bygget længe før den tid. Sådanne beskrivelser af gårde, der er blevet ombygget, før fotografering var mulig, giver mulighed for at lære de gamle bygningers placering og indretning at kende. Udskiftningskortene fra 1770'erne og 80'erne og for nogle sognes vedkommende lidt senere viser gårdenes og de enkelte bygningers placering i landsbyen, og havernes beliggenhed er vist ved skravering, og frugttræer er indtegnet, hvor de har stået. — Ældre oplysninger om gårdenes beliggenhed og deres omgivelser findes i markbogen fra 1682, hvor ejernes og fæsternes navne er angivet. Endvidere er der givet en udførlig beskrivelse af hver gårds toft, som ikke var med i landsbyens fællesdrift.

Som eksempel nævnes følgende uddrag af en beskrivelse fra markbogen 1682 fra en gård på Fyn:

Gård nr. 111, Henrich Madsen. En toft vesten gården går vesten på Kærumgårds mark og østen på gården. Samme toft bruges 2 år og hviler det 3. år.

Derefter følger en omtale af jordens godhed til korn og jordens art samt agrenes længde og bredde, og der fortsættes:

Udi foranførte toft er en engbund, som af taxeringsmanden er vurderet for godt høe, 4½ læs årlig. Når høet er indavlet kan græsses 1½ stk. høveder på engstubben, ager-jord undtagen.

Vesten gården er have, som ikke er indhegnet, med 4 gamle frugttræer udi. Sammesteds et stykke jord til kål og østen gården en liden plet kåljord såvel som ungefær 30 hummelstænger.

Således kunne der gives mange eksempler på, hvilke oplysninger der kan fremdrages af det foranførte kildemateriale ved besøg på arkiverne; men da det både drejer sig om beboere (ejere og fæstere), areal, hartkorn, skatter, landgilde, husdyrhold, landbrugsinventar, aftægtskontrakter, arveskrifter med omtale af møbler, formue, gæld, gårdens folkehold (folketællingslisterne), oldtidsfund på markerne (registreret i Nationalmuseet) og meget andet, kan der ikke gås mere i enkeltheder i denne omtale.

På mange herregårde, som har været i kongers, bispers eller gamle adelsslægters besiddelse, kan historien om stedet, bygningerne og besiddelsesforhold følges tilbage til årene 1100—1200, enkelte til før 1100.

For nogle enkelte almindelige gårdes vedkommende kan historien føres tilbage til årene 1420—1500. F. eks. kan nævnes Valdemar Nielsens gård i Soed i Haderslev amt, hvis historie går tilbage til 1468. — Om Vejlgård i Malling i Århus amt, som har været i samme slægts besiddelse i 14 generationer, foreligger der oplysninger fra 1421.

Meget tyder på, at interessen for at få de enkelte gårdes historie og fortid belyst er tiltagende. Mange lokalhistorikere, lærere og historisk interesserede fra alle befolkningslag søger ind på arkiverne og prøver som fritidssyssel at knytte forbindelse mellem fortid, nutid og fremtid.

For arkivforskningen til belysning af danske gårdes fortid var det et betydeligt fremskridt, at Dansk Slægtsgårdsforening, som blev stiftet i 1941 for at virke for slægtsgårdenes bevarelse, samme

år oprettede Slægtsgårdsarkivet, som er en institution under foreningen, og som har til huse på Det kgl. Bibliotek og ledes af en arkivar, der foretager udarbejdelsen af de historiske slægts- og gårdundersøgelser for foreningens medlemmer.

I Slægtsgårdsarkivet samles mange danske gårdes og slægters historie, idet der opbevares kopier af alle foretagne historiske undersøgelser. Ejendele og dokumenter af mindeværdi og kulturhistorisk værdi modtages til opbevaring eller fotokopiering, således at der haves kopier i arkivets samlinger for det tilfælde, at det på gårdene opbevarede historiske materiale f. eks. skulle gå tabt ved gårdbrand.

Siden foreningens oprettelse har Slægtsgårdsarkivet til ca. 5.200 gårde udsendt folketællingsundersøgelser, der i de fleste tilfælde kan føres tilbage til tællingen 1787. Folketællingsafskrifterne fra årene 1787, 1801, 1834, 1845, 1860, 1870, 1880, 1890 og 1901 giver oplysning om navne, alder — og fra 1845 om fødested — for alle på gården boende personer i tællingsåret, både gårdbesidderfamilien med børn og eventuelt aftægtsfolk samt tjenestefolk.

I øvrigt har Slægtsgårdsarkivet i samme tidsrum udsendt mellem 600 og 700 større undersøgelser, som er udarbejdet med mere vidtspændende gårdhistorie og med så langt tilbageblik som muligt.

Sådanne undersøgelser over danske gårdes fortid med mangeartede skriftlige oplysninger fra 200—300 og i nogle tilfælde 400—500 år siden og med fotokopier fra de gamle udskiftnings- og matrikelkort i matrikulsarkivet med aftegning af gården og evt. med påskrevne marknavne i gammel tid har ikke alene interesse for en gårds nuværende beboere, men i høj grad også for personer af de slægtsgrene, der i tidligere generationer er udgået fra gården, som de med slægtsbånd føler sig knyttet til, selv om deres slægtsgren er udgået fra gården i en fjern fortid.

CUPRINOL

holder Deres træværk sundt!

grøn - farveløs - brun »Super«
brun »I« - brun »U« - mørk brun »U«

NYHED!

Pigmenterede CUPRINOL-konserveringsfarver:
lazur-gul - lazur-rød - lazur-sort
lazur-teak lys - lazur-teak mørk

Forlang brochurer med farveprøver

A/S KYMEIA

Glentevej 61 - København NV - (01) 13*CE 7516

Den almindelige Brandforsikring

for Landbygninger, oprettet ved Kongelig Anordning

af 1792

★

Danmarks største bygningsbrandforsikringsselskab

brandforsikrer bygninger — færdige og under opførelse — med fast inventar

★

Hovedkontor: Stormgade 10, København K. - CE 1100

DE UNGES SIDER

Hvad har du af eksamen, er mange unge mennesker spurgt om. Den gruppe, som bøjer hovedet — straks ser skuffet ud — er der lige så vel brug og plads for, som den gruppe, der fik »eksamen« af en eller anden art i 14—17-års alderen. Eksaminer senere hen — deres værdi for mennesket — personen — personsdannelsen — lader vi ligge i denne omgang, fordi man i ungdomsårene — 14—16-års alderen — er så følsom af sind — der sker så meget (i de fleste unge mennesker) — »jeg'et« er ved at dannes — og derfor er det så vigtigt, at alle de, der føler trang til at bøje hovedet — se skuffede ud — når de spørges, om de har eksamen — kan vide, at der også gives veje for dem. Man ved det næppe alle — og slet ikke i 18—20-års alderen — for da er mange så helt alene i tanker om uddannelse i denne gruppe — og man »vil i hvert fald ikke afsløre noget« — og så kommer man netop til det af og til over for den person, som spørger. Hvis dette er et menneske, som underviser unge i alderen 15—24 år — i forskellige opgaver og med forskelligt sigte, kan det ikke undgås, at der af og til røres ved noget, som andre bør kunne få del i — thi ungdommen er fremtiden — ungdommen angår os alle. Over general Mac Arthur's skrivebord stod der i glas og ramme således:

Ingen bliver gammel af at leve et vist antal år.

Mennesket bliver gammelt, når det svigter sine ideaIer.

Huden får rynker af årene, men sjælen får rynker, når begejstringen sygner hen.

Det er ikke årene, men bekymring, tvivl, svigtende selvtillid og mistillid, der standser åndens vækst.

Du er så ung som din tro — så gammel som din tvivl — så ung som dit håb — så gammel som din håbløshed.

Så længe du har dit modtageapparat i orden og kan tage imod

påvirkninger udefra om kundskab — om skønhed — og menneskelighed — så længe er du ung.

Når alle de usynlige telegraftråde er blæst ned — da er du gammel.

Ved at have læst disse manende ord flere gange — føler man trang til at lære dem helt for at kunne have dem hele tiden — en 16-årig vil måske næppe ret forstå dem endnu — men når 35—45-års alderen opleves, da har mange behov for at kunne sande rigtigheden i disse ord — derfor — læs dem lige igen.

Hvad kan så en seminarieuddannet lærer, som efter at have aftjent sin værnepligt på behørig vis — gennemgået flere kursus i »at undervise« — undervist unge værnepligtige — været ledende på undervisningsstedet i fire år som viceforstander, muligvis have at sige om sit syn på, hvordan de unge 14—16-årige bør undervises på en ungdomsskole. — Visse udtalelser bringes her frem — som de er sagt og ment af vedkommende, der har taget et så stort skridt, som det er — at blive forstander for en ungdomsskole.

Forstander Bang Larsen, Mellerup Ungdomsskole, vil søge at lede sin skole efter visse principper. Forstanderen hævder, at den gamle højskoleform med masser af foredrag i hvert fald ikke egner sig for efterskolen. Det levende ord — fortællingen — historiens vingesus — det folkelige og det nationale må føre en tilbagetrukket plads på tidsskemaet. Derimod bliver der sat meget ind på, at eleverne får god indsigt i den verden og det samfund, de er sat til at leve i — og ikke mindst, at det gøres lystbetonet, så der skabes varig interesse for politik og samfundsforhold såvel som for kunst og kultur.

Efter at have fået en sådan udtalelse bliver man ligesom lidt stille — men der må spørges:

Hvordan vil undervisningen da kunne gøres lystbetonet? Ved hjælp i dertil egnede fag af aktivitetspædagogik med hovedvægten på selvstændigt gruppearbejde under lærerens ledelse, ved samtaleundervisning og diskussioner, og ved at eleverne i vid udstrækning får lov til at sammensætte deres skema. For eksempel tilbydes der eleverne ti linier at vælge imellem. Allervigtigst for dette er absolut et godt forhold mellem lærer og elev — ja, det er simpelthen både selvfølgeligt og nødvendigt.

I den såre interessante samtale om fremtiden og de unge blev der blandt mange andre spørgsmål stillet forstander Bang Larsen et særdeles nærgående spørgsmål, som lød:

Er det nemmere for en ung at kunne få læreplads, hvis han (eller hun) har bestået den statskontrollerede 9-klasseprøve — frem for at have været taget en tur på ungdomsskole i stedet for (og altså »gået ud af skolen så snart, det kunne lade sig gøre)? — Ikke stort set, svares der, men der er jo stadig en del snobberi for papirer, selv om 9-klasseprøven jo ikke siger mere end en udtalelse fra en ungdomsskole: om det er en god eller en dårlig lærling, og det er jo ikke i sig selv kvalificerende at »have bestået« 9-klasseprøven, eftersom ingen kan eller må dumpe. Selv om 9-klasseeleven altså både har været doven og mindre kløgtig, får eleven alligevel papiret med det flotte navn: DEN STATSKONTROLLEREDE 9-KLASSE-PRØVE. — Men ærlig talt synes det, som om papir- og eksamenssnobberiet er på retur. For eksempel vides det, at man i årene lige før 1950 kunne læse annoncer, hvor det var ganske almindeligt, at store forretninger forlangte realeksamen som betingelse for at antage et bud. Dette ses ikke i vore dage.

Hvad er efterskolens — om det så må siges — hemmelige våben i kampen om eleverne med 8.—9.-klasserne og den kommunale ungdomsskole?

Hertil svares straks, at kostskoleformen og det frie kammeratlige fællesskab, hvor både arbejde og fritid falder sammen, er det meget væsentlige. Mon det desuden ikke er både sundt og udviklende netop i 14—18-års alderen at skifte miljø. Det er jo en alder for de unge, hvor der ofte opstår gnidninger i forholdet mellem forældre og børn . . . På en ungdomsskole lærer den unge hurtigt, at for at kunne være sammen med de andre døgnet rundt, må man kunne samarbejde — bøje sig efter de regler, der er nødvendige for det gode fællesskab — og endelig sker der det for de unge: De kommer til at se på deres hjem udefra, de får øjnene op for hjemmet. Folkeskolen er i så henseende et beskyttet miljø — den stiller ikke krav til de menneskelige egenskaber uden for skoletiden. Det er klart, at det ganske særlige miljø, som er på en efterskole, er særdeles modnende og udviklende. Som viceforstander ved Forsvarets Civilundervisning har jeg gang på gang i mit arbejde konstateret

— ligesom flere lærere ofte i deres samtaler desangående har givet udtryk for det samme — at soldater, der havde været på efterskole, var bedre elever end de, der var udgået fra folkeskolens ældste klasser. »Efterskolesoldaterne« havde videre horisont — de vidste mere om samfundsforhold — og de var langt mere engageret og optaget i og af tidens politiske og kulturelle debat. De var desuden sikrere og friere i omgangen med andre, egenskaber som i høj grad kommer ikke blot på prøve — men også til udfoldelse i den 12—16 måneders tjenestetid.

Kan efterskolens særpræg og mening bevares, hvis den tager de nye tiders udfordring op — at gøre noget mere for erhvervslivet? Dette er som de øvrige et stort spørgsmål at besvare med få ord. Det er mit indtryk, at der bliver større og større forståelse hos forældre og lærere i folkeskolen for, at *der er noget at hente i efterskolen* (desværre holder en del forældre sig tilbage, fordi det endnu ikke for det store flertal er gratis at sende et barn på efterskole) — men mon ikke også erhvervslivet er ved at få øjnene op for, at efterskolen, som først og fremmest er (og bør vedblive at være dette) en skole for livet — og dermed er en skole for erhvervslivet? Evnen til at samarbejde, evnen til at tænke selvstændigt, modenhed og interesse for medmenneskelige forhold er jo da noget, som det nutidige moderne erhvervsliv sætter stor pris på hos en medarbejder. Man har jo engang gennem mange år sagt: Kan man ikke blive andet, så kan man blive landmand. Tiden er som bekendt forandret også her, så man nu nærmest får indtryk af, at det er omvendt: Kan man ikke — eller vil man ikke — være landmand, så kan man måske blive »noget andet«.

Folk, som søger stilling, får ofte stillet det spørgsmål: »Hvad laver De i Deres fritid?« har jeg ladet mig fortælle. (Det skulle således blandt andet gælde medarbejdere til Danmarks Radio og TV). Man søger altså at finde ud af, om det er rigtig levende mennesker, om man så må sige, der søger ind, og ikke bare en faglig dygtig arbejdsrobot.

Med andre ord finder jeg, efterskolen er en god skole — også set med erhvervslivets øjne, og lad mig sluttelig for en ordens skyld nævne, at man ikke som efterskolemand må være blind for de praktiske fags *opdragende* betydning. Vi har således fag som

sløjd (træ-ben-metal m.m.), husholdning og håndgerning på skemaet for at nævne nogle. Men at gribe den rent faglige undervisning an, som den foregår på for eksempel tekniske skoler, handelsskoler og lignende, vil let føre til, at efterskolen mister sin mening.

Som sidste spørgsmål nævnes blot: Hvad med erhvervspraktik?

Ja, dette forholdsvis nye er særdeles glimrende, og må absolut også være en opgave for efterskolen i betragtning af, at erhvervsvalget jo ofte foretages under opholdet dér. På Mellerup Ungdomsskole bliver erhvervspraktik gennemført under en eller anden form. Men forøvrigt kan jeg da også nævne, at vi har et par timer ugentlig med erhvervsorientering og herunder arbejds- og erhvervslære. Det er vigtigt, at de unge får korrekt oplysning både om den uddannelse, der skal til, og om arbejdets karakter — samt ikke mindst den unges evner og muligheder i relation til den livsvej, man vælger. Piger, der vil være stewardesse, skal f. eks. ikke bare se godt ud, men også have sprognemme.

Vi skal ikke alene lære de unge, hvor meget de har at leve for og op til, men også at kende sig selv og sin begrænsning.

Sådan sluttede samtalen — og den fortjener at komme til andres kundskab — i uddrag. *N.C.*

DETTE ER SAGT SÅ TIT — OG BØR SIGES IGEN:

1. Få bestilt både frø — såsæd — gødning — og tag det hjem snarest. Det betaler sig aldrig at anvende tiden i kø — hvis man lige så godt kan lave noget andet imens.
2. Giv pløjemarken en let »langsgang« med harven i tide før frost, dersom det ønskes at få udbragt kunstgødning eller jordbrugskalk i vintertiden.
3. Opbevar mærkesedler på frø — sædekorn m. m. for det tilfælde, at der skulle blive brug for dokumentation i reklamationsøjemed (dårlig spiring, fremmed iblanding m. m.).
4. Hold stadig øje med, om der er kommet flyvehavre ind på marken — i korndyngen — i sække — — og få dette ukrudt udryddet.

5. Ved salg af jord-gårde og lignende, da bør man være meget forsigtig med at »garantere for, at der ikke er flyvehavre«. Dette være sagt i 1966 — hvor det er lettere end nogen sinde at få inficeret med flyvehavre.
6. Ved anvendelse af kemikalier til ethvert formål bør man forinden nøje gennemlæse, hvad der foreskrives herom på den medfølgende vejledning — og følge denne.
7. Dyrene har samme krav på sundt foder og gode forhold som mennesker har, de er undergivet menneskets luner.
8. Søg at gennemregne »et meget fordelagtigt tilbud« — — så fordufter »fordelen« undertiden ganske stille.
9. Den, der søger at avle mest muligt på jorden, sikrer sig også den billigste råvare til animalsk produktion. Blot må man huske, at der stadig væk sker nye opdagelser og findes frem til nye resultater, som man kan benytte sig af, hvis man ønsker det.

ved De?

- at fremsynede danske landmænd vælger DAG

Fordi man ved køb af gødning gennem DAG er med til at holde priserne på et rimeligt niveau, hvilket betyder noget for enhver landmand.
Flere og flere danske landmænd køber deres forbrug af gødning hos DAG.
Også når det gælder kemikalier (bekæmpelsesmidler) og jordbrugskalk handler man med fordel i

DAG
EN SOLEKLAR FORDEL
DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

10. Har man med planter eller dyr at gøre, da bør man nøje kende forskel på den »normale tilstand« og den afvigende.
11. Det er billigere at passe en motor — end at reparere den.
12. Det er en dårlig økonom, der ikke lægger både driftsplan, foderplan, gødningsplan, arbejdsplan og følger disse. Man bør også vide, hvad der bliver resultat af indsatsen på alle felter — og derigennem skole sig frem til bedre og bedre resultater.
13. At »gå imod strømmen« giver den største spænding og fører ofte til et godt resultat.
14. Planteavleren bør indstille sig på at tilføre jorden flere næringsstoffer end førhen. Mangan — kobber — magnesium — bor — er blandt dem, der må nævnes efter kvælstof — fosfor — kalium, som er de gammelkendte. Uanset jordtype kan mangelsygdomme opstå — og bør udbedres omgående.
15. Grundig jordbearbejdning kan ikke erstattes af kemikaliebehandling set ud fra et jordstrukturmæssigt synspunkt.
16. Der bør altid harves, så snart jorden »falder for harven« om foråret. I 1965 viste det sig atter, at den første chance blev den bedste, selv om ikke alle udnyttede den.
17. Hvor bedriften forbedres — udvides — højnes og måske forenkles i sin form, får man indtryk af, at indehaverne søger at følge tidens krav op — udvikling ses tydeligst, når stilstand og tilbagegang øjnes i nærheden.
18. Vandlidende jorder bør drænes — pionérarbejde lønnes for udøveren gennem skaberglædens tilfredsstillende inspiration til den næste opgave.
19. For dårlig bonitet og uensartethed giver ikke lønnende planteproduktion under gammelkendte dyrkningsforhold. Her må investeres ekstraordinært i vandingsanlæg — specialafgrøder — arbejdsindsats for at skabe produktion — eller også må man lade denne jordtype henligge uden landbrugsafgrøder. Det lyder hårdt og brutalt — men prøv selv at lave beregning.
20. Skriv ned i en bog, hvad der skal huskes — erfaringerne bliver rigere herved. Hvem kan huske hvad — hvorlænge — og hvordan??? Ikke mindst i vor fortravlede tid, »hvor man skal nå så meget«. *N.C.*

Danmarks udførsel af LANDBRUGSVARER 1964.

	MILL. KR.
Heste og føl	21,8
Slagtekvæg og kalve	425,9
Avlskvæg	27,9
Svin	70,3
Okse- og kalvekød	477,1
Bacon og flæsk	1977,6
Andet kød og slagteriaffald	123,0
Tarme og maver	98,1
Svinefedt	32,6
Slagtet fjerkræ	251,2
Frisk mælk og fløde	34,8
Smør	742,2
Ost	383,9
Æg og ægprodukter	111,5
Pelsskind	145,4
Andre rå huder og skind	60,5
Korn uformalet	75,1
Kartofler	10,6
Markfrø	94,5
Andre varer	312,7
Sukker og melasse	126,4
Kød konserves	688,5
Mælke konserves	252,4
Landbrugsvarer ialt.	6544,0 millioner kroner.

Af DANMARKS samlede udførsel udgør

Landbrugsvarer 45,5 pct.

INDFØRSEL af RÅSTOFFER til LANDBRUGSPRODUKTER 1964.

	MILL. KR.
Foderkorn, klid m.v.	386,1
Oliekager og -skrå	556,2
Andre foderstoffer	45,0
Gødningsstoffer	314,3
RÅSTOFFER ialt.	1301,6 millioner kroner.

Af DANMARKS samlede indførsel udgør
RÅSTOFFER til landbruget 7,2 pct.

HAR DET INTERESSE AT VIDE - ?

1. At der pr. 1964 var cirka 75.000 medhjælpere i landbruget — og at dette tal daler stærkt. I 1939 var der til sammenligning 350.000.
2. At fosforsyretal bør være over 7.0 og kalital over 9, før der ikke forventes videre merudbytte for tilførsel af henholdsvis superfosfat eller kali (i almindelige landbrugsjorder).
3. At det vil være tilstrækkeligt at supplere jorder i god gødningskraft og i et sædskifte på 60 % korn — 15 % roer — 25 % græs — med cirka 200 kilo superfosfat og 100 kilo kali, dersom der anvendes staldgødning — og hele avlen opfodres på ejendommen. Man kalder dette for erstatningsdrift.
4. At superfosfat ikke udvaskes — kali en lille smule. På lermuldede jorder kan det udmærket forsvares at udbringe PK-gødning lige efter høst — og ellers efter behag inden følgende vækstsæson.
5. At man skal være varsom med at pløje dybere end sædvanlig — og har man pløjet dybere, da bør der anvendes jordbrugskalk — og ekstra superfosfat. Man bør endvidere udbringe gødningerne på harvet jord — og ikke på den rå plovfure, som kan give »stribedannelser«.
6. At der til roer uden staldgødning bør anvendes henved 1100 kilo kalksalpeter pr. hektar, hvis man udnytter toppen.
7. At kvælstof til græsmarker bør udbringes ad flere gange. Er marken kløverfattig, da kan det gå an at anvende helt op til 1500 kilo kalksalpeter pr. hektar — udbragt ad fire gange. Første udbringning omkring 20. marts.
8. At man måske bør gå fra kløverudlæg i dæksædsafgrøde til udsåning af frøblandingen i renbestand — undlade kemikaliebehandling af ukrudt — og så grønthøste omkring 10. juli første gang. Dette navnlig i kløverholdige frøblandinger. — Eller også binderhøste kornet — af hensyn til udlæg, så der bliver en god tid til udvikling.
9. At kvælstofgødningen flydende ammoniak kan udbringes til vårsæd såvel før såning som i tidsrummet lige før kornets

fremspring, eller eventuelt (i nødstilfælde) 4—6 uger efter såningen. Altid kun i en bekvem jord.

10. Efterårsudbringning af flydende ammoniak bør indtil videre være på forsøgsplan.
11. Kvælstofgødningen urea indeholder 46 % kvælstof — og bør altid udbringes, så den tildækkes omgående — enten ved harvning eller gennem udbringning ved hjælp af såskær, der udmunder i jorden. Store mængder urea udbragt direkte i forbindelse med såsæd kan virke spirehæmmende — og bør derfor undlades.
12. Cirka 50 % af alle lidelser hos husdyrene kan henføres til fejl i foderet.
13. At der i 1965 kunne fås 8 forskellige kvælstofgødninger i Danmark, 2 fosforgødninger — 4 kaliumgødninger — 6 gødninger med de såkaldt sekundære plantenæringsstoffer (magnesium — kobber — bor — mangan) og endelig 16 gødninger af »de sammensatte« (blandingsgødningerne).
14. At prisen på handelsgødning er steget cirka 140 % siden 1939.
15. At der i juli 1965 var en »svinepukkel«. I et interview kunne følgende fordeling læses: Ud af 12 slagtede svin kom de 5½ til England — 2 til hjemmemarkedet — 2 til konserves — ½ til tredieland og 2 til fryserum — disse sidste kunne altså ikke sælges, desværre.
16. Der slagtedes omkring 240.000 svin om ugen i juli 1965.
17. At der tilsyneladende er lave priser på fedekalve i juni—juli måned, hvis 1964—65 prisbevægelserne fortsætter — husk det i 1966.
18. At der kan skabes gode indtægter på rationelt hønsehold — tillagt i september—oktober—november måneder — og baseret på konsumægsproduktion.
19. At fåreavl kan være en indbringende produktion for den kyndige udøver — ligesom produktion af kaniner, som en del fordomme stadig væk får mange til at trække på skulderen ad.
20. At der skal store arealer og store høstudbytter til, før salg direkte fra marken kan give tilstrækkelig lønnende udbytte — sammenlignet med planteprodukternes omsætning i animalsk produktion. *N.C.*

Husmoderens aktuelle interesser

STATENS HUSHOLDNINGSRÅD EN FOND AF VIDEN

v/ redaktør Annagrethe Skov i samarbejde med husholdningsrådet

I gamle dage var husmoderen alvidende. Hun byggede sit arbejde på traditioner og sad ofte inde med en stor fond af viden og erfaring.

Hun kartede, spandt og vævede; hun kernede, slagtede og saltede. Kort sagt: Hun var centrum i husholdningens egen lille hjemmeindustri.

Familiens levevis har totalt ændret sig siden da og dermed også husmoderens arbejdsvilkår. Hun kan ikke med sin bedste vilje blive alvidende, fordi der er så meget mere at vide besked om end før.

Meget af det arbejde, hendes oldemor brugte tid og kræfter på, er flyttet uden for hjemmet og ind i industrien, som til gengæld har gjort hjemmet til centrum for et enormt udbud af forbrugsvarer.

Når husmoderen anno 1866 købte sig et nyt husgeråd, tog hun, hvad der forelå. Når husmoderen anno 1966 køber husgeråd, har hun et stort udvalg at vælge imellem, og hun vil ofte have svært ved at vælge rigtigt.

Den moderne husmoder står imidlertid ikke alene med sin tvivl. Hun kan på en lang række områder støtte sig til videnskab og forskning.

Gennem sin egen forskningscentral, Statens Husholdningsråd, kan hun indhente oplysninger om de undersøgelser og afprøvninger, som til stadighed udføres i rådets laboratorier, ligesom hun kan forøge sin viden om familiens økonomi og ernæring ved at læse rådets pjecer og andre publikationer. Hun kan henvende sig per-

sonligt, skriftligt eller telefonisk — og altid være sikker på det bedst mulige svar.

En stor gruppe eksperter står til husmoderens og familiens rådighed. Rådet har siden oprettelsen i 1935 udvidet sin arbejdskapacitet i trit med det øgede behov, og efter at husholdningsrådet i 1956 fik selvstændigt hus, er forsøgsvirksomheden blevet stærkt intensiveret.

Den gode mad

Spiser vi rigtigt? Det er spørgsmålet, som den ansvarsbevidste husmoder med jævne mellemrum stiller sig selv. I modsætning til sin alvidende oldemor ved hun i dag mere om, hvad god kostsammensætning betyder for familiens trivsel, og hun ser det som sin opgave, at kosten, hvad næringsindhold, smag og økonomi angår, har den rette balance.

Husholdningsrådets levnedsmiddelafdeling er husmoderens videnskabelige køkken. Her afprøves og sammenlignes mange af de produkter, som fødevareindustrien tilbyder hende, og her udmåles hendes egen indsats med at konservere og dybfryse i tid og penge.

Det er ikke nemt at ændre madvaner. Vi er endnu mange, der synes, at »mors mad« er den bedste; men gennem husholdningsrådets ernæringsoplysning støttes husmoderen i bestræbelsen for sundere kost, færre sukker- og fedtstoffer og andre ensidigt kaloriegivende produkter til fordel for større forbrug af mælk, grønsager og fedtfattige retter.

Den gode råvare er en forudsætning for den sunde kost, og derfor har husholdningsrådet i samarbejde med Statens Forsøgsstationer og Fællesudvalget for Prøvedyrkning af Køkkenurter været med til at finde frem til de sorter af grønsager og frugter, som giver størst udbytte, har højeste næringsværdi og de bedste køkkentekniske egenskaber. Frøet til de udvalgte sorter mærkes med S eller P.

Det gode værktøj

Enhver husmoder kender glæden ved at arbejde med gode redskaber. Tingene skal fungere, hvad enten de er små og beskedne eller store og kostbare.

Husholdningsrådet fremsætter aldrig »godkendelse« af en enkelt vare fremfor en anden. Gennem afprøvninger af varegrupper tages der stilling til materiale, udførelse, holdbarhed og anvendelsesmuligheder. Derefter forelægges resultaterne, og forbrugerne kan selv skønne, hvilke varer der er af kvalitet og bedst egner sig til deres specielle behov og ønsker.

Når derimod småredskaber som skrælleknive, urteknive og piskeris fremstilles efter husholdningsrådets modelforslag, får fabrikanten undtagelsesvis lov til at mærke dem »fremstillet i samarbejde med Statens Husholdningsråd«.

Det er dog det store tekniske husholdningsudstyr, der dominerer redskabsundersøgelserne nu. Vi nævner i flæng vaskemaskiner, røremaskiner, køleskabe, boremaskiner, hjemmefrysere, gas- og elektriske komfurer, vandvarmere, støvsugere, opvaskemaskiner, transistorradioer m. m. De sammenlignende undersøgelser, som offentliggøres i rådets publikationer, giver forbrugerne en god forhåndsviden, som de kan drage nytte af i købsøjeblikket.

En vigtig del af rådets arbejde er de afprøvninger, som sker efter anmodning fra producenter og importører. Det sker hyppigt, at et sådant samarbejde resulterer i forbedrede produkter, fordi man under prøverne opdager svagheder og mangler.

Et snævert samarbejde opnås også gennem rådets repræsentation i Dansk Varedeklarations-Nævn, som har til formål at mærke en række varegrupper med varefakta. DVN-mærket findes i dag på mange betydningsfulde husholdningsredskaber og giver kontant oplysning om varens beskaffenhed og egnethed.

Den gode vask

Tekstiler, vask og vaskemidler er tre uadskillelige faktorer i husmoderens arbejde. Hvad nytter det, at hun køber de bedste tekstiler, hvis de ikke behandles efter fortjeneste?

Der er mange forhold at tage i betragtning. Derfor afprøver vaske- og tekstilafdelingen ikke blot vaskemaskiner og andet udstyr til tøjbehandling, men undersøger også vaskemidlerne, vasketemperaturens og vaskeprocessens indvirkning på det færdige vaskeresultat.

Sideløbende hermed foretager laboratoriet en stadig kontrol af

de varer, der senere mærkes 4 F-mærket, en garanti for, at varen opfylder de rimelige krav, der kan stilles til den i brug, ved vask eller rensning.

Flere og flere husmødre rationaliserer deres arbejde ved at sende vasken ud, akkurat ligesom det i dag er helt almindeligt, at man lader et renseri sørge for rensningen af ens garderobe.

Det må derfor være en beroligelse for forbrugerne at vide, at Statens Husholdningsråd sammen med Forbrugerrådet gennem ankenævnene for renserisager og vaskerisager er med til at varetage deres interesser i tilfælde af berettiget klage. Ankenævnene har ingen juridisk magt, men som regel tages deres afgørelse til følge. Også branchens organisationer er repræsenteret i nævnene.

Det gode råd

Der er et stigende behov for uafhængig forbrugeroplysning, og en vigtig del af husholdningsrådets arbejde er at holde døren åben ud til offentligheden fra vore forsøgslaboratorier og afprøvningslokaler.

Gennem talrige kanaler får størsteparten af Danmarks husmødre direkte og indirekte kontakt med huset på Amagerfælledvej i København.

RÅD OG RESULTATER, det populære tidsskrift, som i let tilgængelig form fortæller om forsøg og undersøgelser, besvarer mange spørgsmål om hverdagens husholdning. Bladet koster 6 kr. om året og kommer 8 gange*). Særligt interesserede kan abonnere på TEKNISKE MEDDELELSER, som bringer forsøgsrapporterne i deres helhed.

Mindst lige så populære er *småpjecerne*, der behandler aktuelle emner i samlet form. Disse pjecer koster 50 øre stykket og bliver sædvanligvis revet bort. Her vejledes husmødrene om kostsammensætning, ernæringsproblemer, fryse- og andre konserveringsmetoder, vaskemetoder, pletaftagning, moderne rengøring, madhygiejne og gode arbejdsstillinger samt i indkøb af store, varige forbrugsgoder som køleskabe, vaskemaskiner og andet teknisk udstyr. Abonnement på nye pjecer (4 årlig) koster 3 kr.

*) Bestilles ved indbetaling på postgirokonto 3650, S.H.R., Amager Fælledvej 56, København S.

Også radio og presse er gode hjælpemidler i forbrugeroplysningens tjeneste. Hidtil har husholdningsrådet haft to ugentlige eftermiddagsudsendelser og en månedlig aftenudsendelse i radioen og i de sidste år adskillige indslag i fjernsynet. Til dags- og ugepressen udsendes korte notitser om aktuelt nyt inden for hjemmets interesseområder både fra Danmark og andre lande.

En levende interesse for forbrugeroplysning afspejles i den inspirerende kontakt, rådet har med bl. a. kvindeorganisationer, skoler, pædagoger, tandlæger, læger etc. Med henblik på studiekredse, kurser og udstillinger fremstilles flonelstavlemateriale, lysbilledserier og film.

Husholdningsrådets dør står åben

Og den direkte kontakt med husmødrene, hvad enten den er skriftlig, telefonisk eller personlig, har altid spillet en stor rolle i arbejdet. Enhver kan rette henvendelse og stille spørgsmål.

Anden torsdag i hver måned er besøgsdag.

Der modtages året rundt en mængde gæster, som dels beser forsøgslokalerne, dels den permanente køkkenudstilling, som efterhånden har dannet grundlag for mange køkkenmoderniseringer rundt i Danmark.

Oplysnings-Centralen for Husmødre er oprettet i samarbejde med Københavns kommune og ligger i Lyrskovgade 12 på Vesterbro i København, tlf. EVA 8522.

SOMMERNAT

Digt af K. Vandmose Larsen

Natten er lys som en kvinde
rundet af bræernes flod.
Aftenens kølige vinde
er hendes dansende fod.

Natten er lys som en dronning,
kåret i majsolens gård.
Duften af kløverens honning
er hendes udslagne hår.

Dæmringens gyldne kaskade
er hendes guldpandebånd.
Pustet i poplernes blade
er hendes skælvende hånd.

Engenes flagrende skygger,
tågernes sølvhvide spind,
er hendes klædningestykker
vævet af stjernernes skin.

Sommerens høstmodne vænger
hvisker som bølge mod kyst.
Det er de sukke, der trænger
fra hendes åndende bryst.

Der er FORSKEL PÅ FISK

NOVELLE AF ERIK BERTELSEN

Når Madsen var færdig med sit arbejde på ostelageret, gik han tit en lille tur ned omkring havnen, hvor fiskerbådene lå. Han var godt kendt med flere af fiskerne. Det skete heller ikke så sjældent, at han fik foræret fisk til et måltid. Og da han engang kom derned, efter at fiskerne i et par dage havde måttet ligge stille på grund af kuling, blev der råbt til ham fra en af bådene:

»Bryder De Dem om nogle skrubber, Madsen? De kan godt få en fem, seks stykker med hjem.«

»Mange tak for tilbudet,« sagde Madsen tøvende. »Men jeg har egentlig ikke tænkt på at købe fisk i dag.«

»Hvem snakker om at købe? De skal få fiskene gratis. Det er nogle, jeg har hentet ude fra et hyttefad, som jeg ville have tømt for at få det tjæret.«

»Nå ja, Nyberg; men jeg véd snart ikke . . .«

»Da er der ingen fejl ved skrubberne. De er dejligt tykke og faste i kødet, ligefrem bedre end rødspætter.«

»Såh. Rødspætter regnes da gerne for at være de bedste.«

»Det kan de være, men ikke så nær altid. Det er overtro, når man siger andet. For resten kan folk i almindelighed vist ikke smage forskel på de to slags fisk.«

»Ja, ja da — når De vil forære mig skrubberne og ikke selv har brug for dem, ville det næsten være en skam at sige nej. Men hvad skal jeg have dem i?«

»Jeg har da et par aviser om bord.«

Madsen fik seks skrubber pakket ind og skyndte sig hjemad, for at hans kone kunne få dem tilberedt til aften, hvis hun da brød sig om det. Han var i hvert fald sikker på, at hun ville blive glad for sådan en besparelse på husholdningsbudgettet. Men da han åbnede for papiret og viste hende fiskene, satte hun et ret unådigt ansigt op.

»Hvad ligner det at komme stillende med fisk?« mukkede hun. »Du véd vel, at jeg har købt svinehoved og lavet sylte, og at vi har sulemad nok til flere dage.«

»Kunne det så ikke være godt med lidt fisk ind imellem? Kødmaden kan vel holde sig.«

»Der er forskel på fisk, min ven. Friske fisk vil jeg gerne have. Men du kan vel nok begribe, at hvis de her var noget værd, havde Nyberg ikke foræret dem væk.«

Madsen begreb det ikke. Han stod lidt slukøret og pillede ved skrubberne.

»Skal vi da smide dem væk?«

»Åh nej,« svarede hun lidt mere forsonlig. »Jeg tror, vi giver dem til Kristoffersens. Han har jo gået arbejdsløs en tid. Så de vil nok blive glade for sådan et billigt måltid.«

Fru Madsen påtog sig selv at gå med fiskene. Hun trådte ind til Kristoffersens med et ansigt som en omsorgsfuld velgører og spurgte elskværdigt:

»Må jeg have lov at forære Dem nogle gode skrubber? Min mand har lige købt dem ved havnen uden at tænke på, at vi havde rigeligt med mad i forvejen, et helt svinehoved nemlig.«

»Tak, hjertelig tak,« sagde fru Kristoffersen. »Det er rigtignok pænt af Dem at tænke på os. Men jeg vil da gerne betale fisken.«

»Ikke tale om. De gør mig en tjeneste ved at tage dem. For det vil knibe nok endda for os at få spist al den mad, vi har i forvejen. Og jeg synes heller ikke, jeg vil være bekendt at sende min mand tilbage med fisken, selv om han godt kunne fortjene det. Mandfolk tænker sig så lidt om, inden de foretager sig noget, i det mindste når det er noget med husvæsenet. Men som regel er det vel i en god mening.«

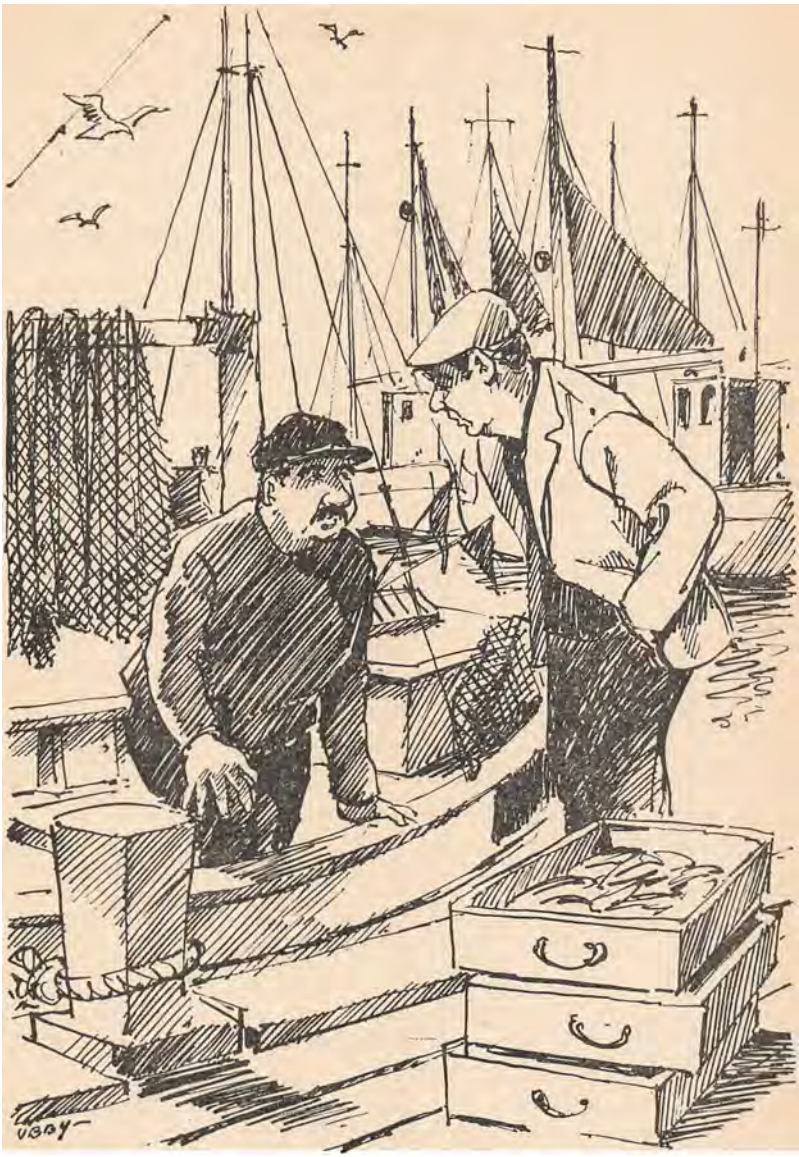

Men da fru Madsen var gået, begyndte Kristoffersen at brumme:

»Hvorfor skal hun nu komme her og spille godgørende, bare fordi hun véd, at vi har det lidt smått i øjeblikket? Hvorfor sagde du ikke, at du også har mad nok, og at vi fik klipfisk i går og kogt torsk i fredags?«

»Det huskede jeg slet ikke på,« svarede fru Kristoffersen. »Jeg blev så forfjamsket, da hun kom. Men sandt at sige har jeg heller ikke megen lyst til at gøre fisk i stand lige nu. Havde det endda været rødspætter... men sådan nogle billige skrubber. Skal vi lade katten få dem?«

»Nej, det synes jeg dog, de er for gode til. Kan du ikke gå hen til skomager Holst med dem? Han snakkede en dag om, at hans kone måtte holde diæt og skulle have megen fiskemad, men at den var så dyr. De har jo så mange børn. Så de vil uden tvivl sætte pris på skrubberne.«

Fru Kristoffersen skyndte sig hen til skomagerhuset. Hun gjorde sin stemme rigtig indsmigrende:

»Goddag, fru Holst. Har De lyst til en lille smule fisk?... Ja, altså ikke for betaling, men for ingenting. Jeg har hørt, at De skal holde streng diæt.«

»Det er rigtigt nok,« tilstod fru Holst sukkende. »Men jeg véd snart ikke, om jeg kan være bekendt at tage mod den gave.«

»Jo, jo, hvorfor ikke? Min mand har selv fanget skrubberne... det vil sige, han har været med en fisker ude på fjorden.«

»I det blæsevejr?«

»Ja, det vil sige... de var vist bare ude for at se til en ruse eller et hyttefad eller hvad det kaldes. Og så fik han mange flere skrubber med hjem, end vi selv kan bruge.«

»Nå, sådan. Så siger jeg mange tak. Men det er da vist alt for stor en portion, De giver mig.«

»Der er bare seks. Det er ikke noget at tale om. De har jo mange munde at mætte.«

Fru Holst bar fiskene ind til sin mand på værkstedet og fortalte ham, hvor de var kommet fra.

»Sikke noget,« sagde han foragteligt og fingererede ved en af skrubberne. »Se, hvor bleg den er i gællerne. — Nå, denne her er da lidt bedre. Men det er sandelig ikke fisk fra i dag.«

»Jeg er ligeglad,« sagde hun. »For jeg er snart så led og ked af fisk, at jeg dårligt kan tåle at se dem for mine øjne. Og børnene har det på samme måde. Men du vil måske gerne have fiskene?«

»Ikke dem alle. Men jeg kunne tænke mig at få de to bedste stegt til frokost i morgen.«

»Hvad skal vi så med resten?«

»Flå dem og vask dem, så de ser pæne ud. Så tager jeg dem med hen til lagerforvalter Madsen. Jeg skal straks derhen med et par sko. Han har så tit været god mod os og skaffet os billig ost. Og hverken han eller konen har særlig forstand på fisk, tror jeg.«

»Hvad vil du sige, hvis de spørger om, hvor du har fået dem fra?«

»Jeg siger, de er kommet fra din bror... din bror oppe ved Limfjorden.«

Mens Holst pudsede skoene og pakkede dem ind, fik hans kone renset skrubberne og svøbte de fire af dem ind i smørrebrødspapir. Udenom lagde hun en Thisted Amts Tidende, som hun tilfældigvis havde liggende. Den ville støtte påstanden om, at fisken var kommet langvejs fra.

Holst skyndte sig af sted. Han var bange for, at Madsens skulle være ude. Men heldigvis traf han dem hjemme. Med et buk afleverede han skoene og bukkede derefter endnu dybere for fru Madsen, idet han rakte hende den anden pakke:

»Værs'god. Deres mand har så tit været elskværdig mod os. Derfor vil jeg gerne bede Dem tage mod et par rødspætter som en ringe erkendtlighed.«

»Rødspætter,« sagde fru Madsen bestyrtet. »De er da vist i en skrækkelig pris for tiden.«

»Det skal De ikke bryde Dem om. Vi har fået en sending fra min kones bror i Jylland. Det er rigtige limfjordsrødspætter og ikke sådan nogle mudrede tingester, som der fanges her i fjorden.«

Madsen kiggede interesseret på fiskene:

»Ja, de er rigtignok lækre at se til. Véd du hvad, mutter... dem må vi have til middag i morgen. Sulemaden kan vel vente en dag længere.«

»Ja, jeg tror det,« svarede hun. »Det ville være synd at lade de gode rødspætter ligge for længe. Og de er jo færdige til at lægge på panden. Hele fire er der. Tusind tak, Holst.«

Da Madsen næste dag kom hjem til middag, duftede hele huset af stegt fisk. Både han og hans kone spiste med vældig appetit. Hun smækkede med tungen:

»Uhm, hvor de smager. Det er rigtignok noget andet end de halvgamle skrubber, som Nyberg gav dig.«

»Ja, du har ret,« sagde han og suttede på nogle ben for at få det hele med. »Der er unægtelig forskel på fisk.«

DEN STORE SÆLGER

Af Kurt van de Moes

— Tror De jeg har engageret Dem, for at De skal sidde på Hotel du Nord og spille meksikaner!

Chefen for firmaet Pencils & Co. vifter faretruende med øjenbrynene, idet han bider spidsen af en mavesvær havaneser.

— Ja, det nytter ikke at komme med undskyldninger, for jeg har set Dem med mine egne øjne sidde og ryge cigar, medens vore konkurrenter springer rundt som kakerlakker og laver store forretninger. Nu har De en hel måned ikke solgt en eneste maskine, og så kommer De her og fortæller mig, at De er stjernesælger. Hvor i himlens navn vil De hen, mand? Tror De jeg betaler Dem flere hundrede kroner om måneden for at rende rundt og sælge viskelæder og karbonpapir til underpriser. De skal sælge skrivemaskiner! — Hvor bliver den store ordre af til Belysningsvæsenet, som De nu har levet højt på i otte dage, og hvad med ordren til K.M.S. Skolen, som De sagde var en kendsgerning for allerede tre uger siden? — Hvad! For ikke at tale højt om sagen Petersen & Plough. — De er jo ikke mere sælger end min gamle, grønne hat! — Men De skal få en chance, en sidste chance. Hvis De stiller her inden i aften kl. 6 med ordre på bare en eneste maskine, så skal jeg beholde Dem endnu en måned . . .

Hr. Everkind, agent i nye og brugte skrivemaskiner, tier forlegent — og går. Guderne skal vide, at det ikke er let at sælge skrivemaskiner, selv om man også flotter sig og inviterer kunderne på restaurationsfrokost. Måske har han grebet sagen helt forkert an. Der er jo trods alt forskel på at stå i en forretning og sælge dameundertøj og så rende fra dør til dør og falbyde skrivemaskiner til flere hundrede kroner. Og hr. Everkind, som for blot en måned siden var overbevist om, at han uden besvær kunne sælge dampskibe til »Østjyske Privatbaner« eller

traktorer til »Foreningen til Hesteavlens Fremme«, er på nippet til helt at tabe modet.

Medens hans mismodig og med prøvetasken under armen traver hen ad fortovet og ikke ænser de puf og stød, som mødre med barnevogne og ældre damer med paraplyer tildeler ham, gentager han halvhøjt for sig selv, atter og atter, for at høre, om det lyder dilettantisk: »Goddag, mit navn er Everkind, jeg vil gerne tillade mig at forespørge, om De ikke kunne tænke Dem at prøve en af vore sidste modeller i hypermoderne, støjfri, elektriske skrivemaskiner, — naturligvis uden forbindende fra Deres side.« — Det er ganske vist en længere smøre, men bare man skynder sig at rable den af, inden kunderne får tid til at gøre indvendinger, så forbliver den ikke uden en vis virkning.

Folk vender sig og ser efter ham med bekymrede miner.

På sin jagt gennem byen møder Everkind en af sine gamle prøvede venner, der ligeledes opererer i sælgerbranchen, og han klager sin nød til ham.

— Gå med ind på »Gang-Bar«, siger vennen, så skal jeg give dig nogle fiduser. Og sammen går de ind og får et par »spidser«.

— Nu skal du høre, hvorledes jeg lavede min første store ordre, siger vennen, det gælder bare om at have et stikord, så springer alle døre op, og kunden bliver som smør. I begyndelsen rendte jeg også rundt og kunne ikke sælge for 10 øre stødt peber på en tre måneders veksel, men så læste jeg om en mand, der havde grundlagt et nyt spillesystem og sprængt banken i Monte Carlo, og så sagde jeg til mig selv: System! Der har vi det. Det er system, der skal til, og så satte jeg mig ind på en beverding — man tænker nu bedst over et glas øl. Og i løbet af en time havde jeg grundlagt mit system og faktisk tjent en formue.

For det ringe vederlag af to whisky-sjusser og en gin-tonic bliver Everkind sat grundigt ind i systemet. Selv det, at han, da han træder ud af restaurationen, møder chefen, som med en forretningsforbindelse har drukket frokost, kan ikke kvæle den bølge af optimisme og skønne fremtidsdrømme, der strømmer ind over ham, idet han, efter at have taget afsked med vennen, strunk snor sig ind og ud i den travle vrimmel af strøggængere og halvdagsdriverter.

Direktøren for Aktieselskabet Transselandisk Mælketrust sidder foran sit blanke mahogniskrivebord. Hans ansigt er roligt som sædvanligt og hans joviale, lidt fedladne korpus giver indtryk af hyggelig ligefremhed og en vis åndelig balance. Men i virkeligheden er han ved at eksplodere af indestængt raseri. Kun den opmærksomme freudianer kan iagttage det ved at betragte den måde, på hvilken han med minutters

mellemrum lader pegefingeren glide rundt langs knækflippens inderside, ligesom for at skaffe luft. Hans akutte sindstilstand skyldes blandt andet, at hans kone er stukket af med en ven, som har lånt en halv snes tusind af ham, og nu har det lange udsigter med at få pengene igen. Desuden er han gnaven over, at hans bogholder har gjort sig skyldig i mindre uoverensstemmelser.

Hr. Everkind, som på sin vandring op ad de mange trapper atter og atter har repeteret grundreglerne i det nye »Ordre-med-det-samme-system«, har med et eneste blik overskuet situationen og placeret kunden. Hyggelig, ligefrem, jovial. Altså: tal familie! Og han indleder:

— Tillad mig, mit navn er Everkind, det er mig en glæde at hilse på Dem. Jeg kom lige en tur forbi og ville så høre, hvordan De havde det. En af mine venner hilste forresten på Dem forleden. Han fortalte, at De endnu bor i den dejlige villa på Østerbro. Og hvordan har Deres kone det? Jeg så et billede af hende forleden i »Tidens Ungdom«: »Fru direktør Hanreigh til the dansant med en af direktørens forretningsforbindelser«, stod der nedenunder. De kan sagtens, når Deres kone således bringer det kendte navn på alles læber. Virkningsfuld reklame?

Hr. Everkind smiler huldsaligt og skal lige til at indlede et nyt fremstød, da Ivar Hanreigh, direktør for Aktieselskabet Transselandisk Mælketrust, rød i hovedet af raseri rejser sig fra skrivebordet og med en stemme, der dirrer, råber:

— Hva... Hvor tør De komme med den slags insinuationer? Hvor understår De Dem, De... De... herut... eller jeg lader Dem arrestere!

Hr. Everkind, som ikke er helt klar over situationens alvor, og som glemmer, at han endnu ikke har omtalt skrivemaskinerne, fortsætter:

— Måske kunne vi også tjene Dem med andre ting: Viskelæder, karbonpapir, farvebånd, bogholderisystemer. Altfor mange firmaer lider store årlige tab, fordi de mangler en effektiv og hurtig oversigt over regnskaberne, og som De ved, kan man ikke stole for meget på...

Længere kommer han ikke, så griber direktøren ham i kraven og bogstavelig talt kyler ham ud igennem forkontoret til stor bestyrtelse for alle, ikke mindst for Everkind selv.

Nå, tænker han, manden må jo være gal. Men man er ikke rigtig sælger, hvis man lader sig gå på. Og han opsøger et nyt offer.

Efter at være blevet vist ind, får han lov at tage plads i en stol, da chefen telefonisk er i færd med at instruere en af firmaets salgsafdelin-

— Hvor tør De komme med den slags insinuationer?
Hvor understår De Dem, De . . .

ger. Det sker under udfoldelsen af en rivende talefærdighed og med en effektfuld mimisk understregning.

Haps, tænker Everkind, meget talende, elsker at høre sin egen stemme, hvordan er det nu med systemet? Jo, han skal tages med en passende blanding af tavshed og snakken efter munden. Inden han får rigtig besindet sig, har chefen imidlertid smækket røret på og vendt sig mod ham.

— Nå, der er De, det var godt De kom. Jeg har flere gange haft Dem i tankerne, det, det kommer an på, er at være i besiddelse af en vis portion psykologisk sans og så forstå at udtrykke sig præcist, og dertil kommer så — fortsætter han — at man naturligvis bør kende kundens forretningsmæssige krav, samtidig med at man ikke, selvfølgelig, overbelaster hans økonomiske kapacitet. De forstår således, at han ødelægger både sig selv og leverandøren. Er De med? Når jeg derfor som forretningsmand og menneske skal råde Dem, så tror jeg vi foreløbig skal nøjes med to stk. — ikke sandt?

Og hr. Everkind, som med voksende spænding har lyttet til talens udvikling, får blanke øjne. Han glemmer helt at sige noget, hvorfor chefen fortsætter:

— Hvis De så lige vil underskrive den veksel her, så kan De betale to hundrede kroner nu, og så ordner resten sig nok. Og han rækker fyldepennen til hr. Everkind, der endnu står stum, men nu grebet af uhyggelige anelser.

— Det... det må bero på en misforståelse, mit navn er Everkind, og jeg er kommet for at sælge Dem en skrivemaskine.

— Hvad, siger chefen, og hans øjne bliver mørke af hidsighed. Er De ikke Luersen, som skulle købe to halvautomatiske slag- og drejebænke? Jamen, hvad trænger De Dem så herind for? Lægger beslag på min dyrebare tid. Herut, og det gesvindt!

Og førend Everkind rigtig ved af det, står han på gaden med en sammenkrøllet hat i hånden. Er det sært, at han er ved at miste troen på »Systemet« i almindelighed, og tilliden til chefers åndelige ligevægt i særdeleshed? Det er forståeligt, at da han ved en fodgængerovergang er lige ved at blive væltet af en lidt ældre madonna, der i følge med sin ægtemage kommer brusende forbi på cykel, giver ondt af sig og bruger vendinger som: gamle hønisse... snorketræ... hornugle, for klokken er nu snart fem, og hvis han vil udnytte de sidste chancer, skal han være morderlig på tæerne...

Dels har folk imidlertid ikke brug for skrivemaskiner, dels er tiden uheldig valgt, og måske skyldes det også, at hr. Everkind er temmelig desorienteret, og ikke længere med overlegen sikkerhed kan placere

sine slagfærdige replikker. Ikke så meget som et farvebånd kan der skaffes afsætning for.

Nærmest desperat af fortvivlelse og mismod går han klokken et kvarter i seks op på en tredie sal og banker på døren til en privatlejlighed, som i vinduet reklamerer med maskinskrivning og duplikering.

En lidt ældre herre med et polisk blink i brilleglassene lukker ham ind. Everkind har på fornemmelsen, at han har set dette ansigt før, men hvor ved han ikke, førend den ældre herre siger:

— Min kone var nok lige ved at køre Dem ned før — ude på hjørnet af Bellmansgade; vær De glad ved at hun ikke er hjemme — og han smiler lunt. — De kan ikke tænke Dem, hvor stor en tjeneste De har gjort mig i dag. Ser De, min kone har ikke talt til mig en hel uge, — små uoverensstemmelser, forstår De, og så kan hun gå og ruge i tavshed i flere dage og hverken se til højre eller venstre, men da De så vækkede hende, blev hun grebet af harme og begyndte at bruge mund, og det gav jo luft, forstår De — nu er vi de fineste venner af verden. Og De sælger skrivemaskiner, kan jeg forstå, ja ærligt talt, jeg har længe gået og tænkt på at skifte den gamle ud, nu skal det være mig en sand fornøjelse at købe en ny hos Dem.

PIGEN FRA BIRKEØEN

Af Sv. Aa. Ekstrøm Mortensen

Øen hedder Birkeøen den dag i dag, skønt det store birketræ, som gav den navnet, og som stod helt ude ved fjordbredden, forlængst er gået til grunde. Det fandt sit endeligt hin dag for godt og vel et halvt hundrede år siden, da så dramatiske optrin udspilledes ovre på den lille ø.

Øens beboere var ejeren Jørgen Lund og hans søsterdatter, den næsten uhørt kønne Frida Lund. Når hun havde samme efternavn som morbroderen, skyldtes det, at hendes mor Marie ikke var landet i ægteskabets trygge havn, da hun under store lidelser fødte Frida, en fødsel som få dage senere bragte den unge moder til kirkegården for at blive ét med mulden.

Nu stod det lille, nyfødte, i synden avlede barn altså alene i verden, for i hine dage blev et udenfor ægteskabet født barn virkelig betragtet som en af syndens mest frodige frugter. At sige barnet stod er egentlig forkert, for det lå i den kommodeskuffe, hvori det i mangel af en ventende vugge var blevet lagt, isvøbt strimler af en af moderens gamle, men renvaskede særke. Her lå den nye verdensborger så og

klagede sig, som havde det en følelse af, at det var gledet ind i en tilværelse, hvor det kun var en såre lidet velkommen gæst. Sagtens savnede den lille pige vel også den styrkende modermælk, for ved moderens bryster kom hun aldrig til at hvile.

Sognets beboere talte om, hvor betimeligt det ville have været, om det lille kræ havde kunnet følge sin moder i graven, hvor man egentlig kunne synes, der var en bedre plads til en sådan lille størrelse end den, livet kunne byde på. Men barnet døde ikke, og den dag moderen blev forenet med støvet, fik det ved hendes kiste navnet Frida Lund. Samtidig blev det så indlemmet i det Himmeriges Rige, hvor der aldrig spørges om, af hvilken jordisk herkomst man er runden. Tilbage stod så for den verdslige øvrighed at finde, hvem der var faderen til lille Frida, en opgave som mundede ud i det umulige, fordi den ulykkelige mor heroisk nægtede at fremkomme med nogen som helst oplysning om, med hvilken mand hun havde avlet det i kommodeskuffen anbragte barn.

Men på begravelsesdagen følte den unge Søren Højgaard stor lettelse over, at intet om barnets faderlige ophav var kommen for dagen. Han var ikke alene ejer af sognets største gård og dertil meget velhavende. Han var også medlem af såvel sogne- som menighedsråd, og tilmed var han gift med sognepræstens datter. Man forstår derfor, at det på ingen måde ville have været nogen rar oplevelse for Søren Højgaard, om egnens beboere kom til kendskab om, at det var ham, der sidste sommer, da den unge pige tjente på hans gård, havde favnet hende i hed elskovsrus. Sjældent har vel også en far følt sig bedre tilpas på en begravelsesdag, end Søren Højgaard gjorde den dag, da han på den forblæste, vestjyske kirkegård hørte smældene af de tre skovle jord, som hans svigerfar kastede på den ugifte moders kiste. Jo, Søren Højgaard havde grund til at føle lettelse, for nu var det jo skjult under både dødens og gravens segl, at Marie nogensinde havde hvilet i hans favn, og intet bedre sted end under disse segl er en hemmelighed bevaret.

— Nå, du er også med i dag. Det var en anden af sognets spidser, gårdejer Markus Hansen, der stillede Søren Højgaard spørgsmålet, da de to side om side kom til at gå henad en af kirkegårdens gange efter begravelsen. — Ja, det var nu ikke meningen, min kone og jeg havde villet følge, men svigerfar syntes det. Pigebarnet tjente jo hos os sidste år, og hun var ferm til sit arbejde.

— Du har vel ikke spor idé om, hvem der er far til ungen? frittede Markus Hansen.

— Det har jeg da rigtignok, selvom jeg ikke tør sige det helt for sandt. Men jeg er næsten hundrede procent sikker på, at det er en af landevejens farende svende. Landstrygere får jo altid lov til at overnatte i stald og lade på min gård. Således var det også sidste sommer. Og, sluttede Søren Højgaard, tøsen var jo meget dygtig til sit arbejde, men min kone og jeg opdagede straks, at hun også var dygtig løs på tråden. Disse blev så de mindeord, Marie Lund på sin begravelsesdag fik af den mand, hvis barns fødsel havde kostet hende livet.

De eneste pårørende, lille Frida havde, var morbroderen Jørgen Lund ovre på Birkeøen og hans hustru Anna. Men herovre fandt hun også det kærligste hjem. Ægteparret havde ikke selv børn, så det varede ikke længe, før den lille pige var deres et og alt.

Som funklende perler på en snor gled dagene for Frida. Da tiden kom, hun skulle i skolen, sejlede Jørgen Lund hende hver morgen over til fastlandet, hvorfra hun løb den halve mils vej op til det stråtækkede hus, hvor lærer Nielsen residerede, og når hun efter skoletidens afslutning nåede fjordbredden, fejlede det aldrig, at plejefaderen var mødt op for at bringe sin lille plejedatter tilbage til den fredelige ø. Ovre på Birkeøen blev der dyrket landbrug og fiskeri, og med arbejdet på gården hjalp Frida til. Hun fodrede hønsene og samlede æggene ind. Hun kunne også om sommeren hente de fire køer, når de ved aftenstide skulle hjem efter græsning. Men sine bedste firbenede venner havde hun mellem fårene og lammene, hvoraf der var en anselig flok. Med de to væddere stod hun derimod på knap så venskabelig fod.

En tid efter Frida var fyldt ti år, fik hun en jævnaldrende kammerat. Det var fisker Peter Thomsens Henrik. Denne familie havde ovre på fastlandet købt et lille hus nede ved fjorden, hvorfra Peter Thomsen ville ernære sig ved fiskeri. Nu blev de to børn uadskillelige følgesvende på vejen til og fra skolen. Et par år senere måtte Jørgen Lund da også opgive de daglige sejlture med plejedatteren, fordi Henrik tog sig af dem. Han var en stor og stærk dreng, der hjalp sin far med fiskeriet og derfor pjaskede hjemmevant omkring på fjorden.

Venskabet mellem de to børn varede ved også efter deres konfirmation, men en uge efter at Frida var fyldt seksten år, skete der noget forfærdeligt. Hendes plejemor havde gået og skrantet et stykke tid, og en dag besluttede Jørgen Lund at ledsage hende til lægen i den nærmeste provinsby. Det var en tidlig forårsdag, hvor der blæste en kraftig vind. Jørgen Lund klarede dog som sædvanlig turen til fastlandet uden vanskeligheder. Besøget hos lægen gav også godt resultat. Den syge skulle have styrkende medicin og spares for strengt arbejde. Om nogen alvorlig sygdom kunne der efter lægens ord at dømme ikke være tale.

Lettet satte ægteparret sig derfor i båden ved aftenstid for at sejle tilbage til Birkeøen. Blæsten var næsten vokset til storm. Alligevel hejste Jørgen Lund godt med sejl. Ude på dybet var det så, det skete. En heftig kastevind kæntrede båden. Det lykkedes for Jørgen Lund at klamre sig til den og komme op på bunden af den. Herfra blev han reddet af nogle fiskere, som på lang afstand havde iagttaget ulykken, og som nu skyndte sig at komme til hjælp. Det eneste Jørgen Lund så til sin hustru var, hvorledes hun efter bådens kæntring nogle øjeblikke lå og kæmpede i bølgerne, hvorefter hun med et skrig gled ned i det dyb, hvorfra hendes lig først et par dage senere blev draget op.

Tiden efter den tragiske ulykke forandrede ganske Jørgen Lund. Smilet veg fra hans ansigt, og tungsindets frygtelige byrde knugede hans sind. Selv følte han sig som skyld i hustruens død, fordi han ved for stor sejlføring havde handlet dumdristigt på ulykkesdagen. Men mere og mere følte han sig nu knyttet til plejedatteren, og han nærede en grænseløs angst ved tanken om, at hun engang ville forlade ham. Han så derfor mere og mere skævt til Henriks besøg på øen, og en efterårsdag samme år sagde han rent ud: — Jeg vil ikke have, du kommer her mere, Henrik! Henrik stirrede forfærdet på ham. — Men Jørgen Lund, du kan da ikke nægte mig at komme. Det ville da være synd for Frida, indvendte han.

Da var det, vanviddet for første gang lyste Jørgen Lund ud af øjnene. Han sprang op fra sin stol inde i dagligstuen, hvor samtalen havde fundet sted, slog i bordet, så det rungede og råbte: — Bliver du ikke herfra, skyder jeg dig!

Henrik var en rolig ung mand, der ikke just var bange af sig. Men naturligvis blev han forundret over de voldsomme ord. Han fik dog sagt til den grædende Frida: — Vær kun ved godt mod, jeg kommer snart igen!

To dage senere blæste der en kraftig storm, og Jørgen Lund, som længe havde gået og ruget over tunge tanker, lagde opad formiddagen mærke til, at Henrik og hans far ovre på fastlandet var ved at gøre deres båd rede til at sejle ud. Uden et ord tog Jørgen Lund jagtgeværet ned fra væggen. Frida kastede sig ind imod ham: — Du må ikke, far. Åh nej da, du må ikke gøre noget forfærdeligt! Men han stødte hende fra sig og skyndte sig ud og ned mod fjorden. Frida løb op på sit loftsværelse, hvorfra hun kunne se, hvad der foregik, og hun hulkede højt, da hun så båden fra fastlandet komme øen nærmere og nærmere. Stakkels Frida. Hun løb nu frem og tilbage på gulvet og vred sine hænder i den største rædsel, mens hun råbte: »Åh, kære Gud i himlen, hjælp os, så der ikke sker en ulykke!« Hvor bange hun end var for,

hvad der ville hænde, måtte hun gang på gang hen til vinduet, der øvede en næsten hypnotiserende magt over hende. Stormen tog til i rasende stød, så loftet ligefrem gyngede under den vildt forskræmte pige. Men var stormens buldren end stor, overdøvede den dog ikke det bøsseskud, der netop gjaldede, da Frida havde kastet sig på sengen. Med vildt hamrende hjerte fløj hun op og hen til vinduet, hvorfra hun så et frygteligt syn. Øens store birketræ var segnet for stormens vælde, og hendes plejefar, som sagtens her havde villet søge læ, lå nu og vred sig under den væltede stamme, mens båden med Henrik Thomsen og hans far var øen ganske nær. Frida skyndte sig ned, trak i største hast en frakke på og ilede ned mod bredden, hvortil de to fra fastlandet nu var nået. Her fik hun at vide, at hendes plejefar slet ikke havde skudt mod dem, men at bøssen var gået af, da træet væltede over ham. Han lå fastklemt med sine ben og skreg vildt af smerte. Hvordan de tre andre fik den hårdt kvæstede mand befriet, anede de næppe selv. De måtte i hvert fald have både bjælker og klodser til hjælp, og bagefter forestod der et forfærdeligt arbejde med at få den forpinte mand sejlet over fjorden i det hårde vejr. Derpå måtte han så endda i en stiv arbejdsvogn forspændt med heste køres de næsten tre mil, der var ind til byens sygehus.

Jørgen Lund fik aldrig sin fulde førlighed igen, for lægerne måtte amputere hans ene ben, så han i stedet fik træben. Men den legemlige ulykke havde derimod en gavnlig virkning på den tilskadekomnes sjæleliv, så ikke alene tungsindet, men også tilløbet til vanviddet forsvandt, og da han efter et meget langt sygehusophold blev udskrevet, hvilede der et resigneret smil over hans læber.

Nogle år senere humpede Jørgen Lund hver dag om sommeren rundt ovre på Birkeøen ved hjælp af en stok. Ved sin anden hånd havde han en lille pige. Det var Fridas og Henriks datter, for de var forlængst blevet gift, og øen var nu deres. Barnet var aldrig gladere, end når det kunne komme ud at gå med bedstefar, og han kunne såmænd slet ikke undvære den lille piges selskab. Men hun var også meget sød, et rigtigt dukkebarn med dybe, blå øjne og lyst krøllet hår. Og så hed hun Anna.

I kamp med ulve

✡ ✡ ✡ ✡ ✡ AF HEDVIG BAK RASMUSSEN

Ib stod ved vinduet i lejrbarakken og betragtede vurderende, og en lille smule vemodig, den stue, som udgjorde hele hans ringe bolig. Og uvilkårlig måtte tankerne gå tilbage til hjemlandet, hvor alt havde været så ganske anderledes.

Værelset, han beboede, rummede kun en faldefærdig seng, et gammelt bord og et par vaklevorne stole foruden komfuret og køkkenbordet, hvilke to sidste dele opfyldte hele den ene side af rummet, mens hans egen sparsomme garderobe skjulte sig bag et forhæng i stuens ene hjørne.

Nøjsomt — uendelig nøjsomt — levede han her. Men han havde jo vidst det forud, at sådan ville kårene blive. Og han havde ikke ønsket dem anderledes, dengang han bitter i sind havde vendt sit hjemland, Danmark, ryggen, for i Nordsveriges skove at søge glemsel for alt det, der pinte.

Ingen her kendte hans forhold. Ingen vidste besked med hans forliste ægteskab eller de fejlslagne spekulationer, hvorved han havde sat sin fædrenegård og alt, hvad han ejede, overstyr. Her var der ingen, som spurgte ud. Enhver passede blot sit, og enhver bar alene på, hvad der hørte *hans* fortid til.

Der var mange mænd af hans egen slags her oppe i skovene, mænd, for hvem det på en eller anden måde var gået skævt i livet, og for hvem det blot gjaldt om at gemme sig bort fra fortiden. De fleste af dem boede i lignende rum som det, han selv havde lejet sig ind i. Hver morgen gik de i samme tunge rytme til skovs med øksen på nakken for at fælde træer til papirfremstillingen på fabrikken nede i byen, og hver aften vendte de trætte tilbage til deres usle boliger. Og hver af dem bar på minder, som han prøvede at slette ud og glemme, fjernt fra de mennesker, han før havde levet iblandt.

De få skovhuggere, som var vokset op på stedet, havde dog bedre kår. Deres boliger var bedre, og nogle af dem havde endog familie, men af disse var der ikke mange.

Ib skuttede sig trevent, så iførte han sig en gammel stortrøje, hankede op i et par grå træspande, med hvilke han omsider tørnede ud i vinterkulden.

Et par hundrede meter havde han næsten at gå, inden han nåede hen til fællesbrønden, hvor enhver hentede sit forbrug af vand. Det var besværligt og gjorde naturligvis sit til, at Ib — lige så lidt som skovens andre mænd — frådsede med renligheden. — Halvvejs nede ved brønden lå et fælles nødtørftshus, og Ib havde gjort sig til vane hver aften i mørkningen at »slå to fluer med et smæk«, når han alligevel skulle gå sin rute. Men hvor primitivt det hele end var, gjorde det ham ikke noget. Allerede forlængst havde han vænnet sig til forholdene, og for ham var der næsten kun et, som betød noget, og det var dette at tjene penge, så han igen kunne rette sig. Og penge tjentes der mange af i skovene. Eftersom Ibs nøjsomhed var stor, varede det da heller ikke længe, før hans bankbog nåede op på ganske anselige tal. Han havde det nemlig ikke som de fleste af arbejdskammeraterne, der, når ugelønnen var udbetalt, søgte ned til byen, hvor pengene blev drukket og spillet op. Nej, den slags vildskab lå fjernt fra ham. Når de andre drog ned til byen, satte han sig derfor ofte i stedet til at tænke over, hvortil han engang skulle anvende de mange tusinder, som bogen lød på. Men da hændte det gang på gang, at han blev grebet af en stor tomheds- og ensomhedsfølelse. For hvad var pengene vel i grunden værd, dersom han hele livet igennem ingen ville have at dele glæden over dem med.

I sådanne stunder kunne længslen efter et rigtigt hjem og en god hustru undertiden overvælde ham. Men da han selv var over de fyrre, og kvinder i det hele taget var en stor mangelvare deroppe i skovene, var chancerne for at finde en hustru kun små, og det endte gerne med, at han med et suk dyssede de lønlige tanker til hvile i en bitter forvisning om, at for ham var den del af livet et tabt område. Og så trøstede han sig med, at det da også var bedre at leve ene, end det var at have en kone, som ikke var hans alene. — Allerede en gang havde han prøvet, hvad det ville sige, og han ønskede ingen gentagelser.

En eneste ven havde Ib dog fundet sig deroppe i skovene, en, der ligesom han selv passede på de penge, han tjente. Hans hed han, og hver morgen fulgtes han og Ib ad til arbejdspladsen i skoven, og hver aften fulgtes de ad tilbage igen, og det var ikke få af skovens kæmper, som de to i forening havde nedlagt med deres øksers tunge hug.

I over en måned havde sneen dækket jorden, og kulden havde været bidende. Men alligevel havde de to mænd passet deres dont, så vidt som det havde været dem muligt. Undertiden havde de flere morgener i

træk kunnet følge deres egne selvtrådte spor til arbejdspladsen, for så atter en morgen at finde alle spor udslettede af nyfalden eller sammenføget sne. På sådanne morgener måtte de færdes med stor varsomhed for ikke ved et fejltrin at skride omkuld over en af de utallige klippestene, som skjulte sig under sneen. Det var nemlig ingen spøg, om man kom til skade heroppe i den snedækte skovegn. For Ib og Hans var det dog en fordel, at de altid var i følge, men for den, som færdedes alene heroppe, var det værre, og det var der mange, der gjorde.

Også for skovens dyr var vinteren en streng tid, og allerede nu var elgen begyndt at søge til menneskers boliger for at finde føde. Da Ib og Hans en morgen var på vej til skoven, opdagede de friske ulvespor i sneen, og ikke uden gysen tænkte de på, at også den sultne ulv måske inden længe ville blive en nærgående gæst.

Det var en kold morgen, men alligevel var de to venner på færde så tidligt, som man kunne se at arbejde, og snart genlød skoven af øksernes hårde og klingrende lyd i den frosne træstamme — en lyd, der adskilte sig bemærkelsesværdigt fra lyden af de seje øksehug i sommerens saftfyldte stammer.

Pludselig skar der gennem øksernes klang en ny lyd, som fik både Ib og Hans til at stivne i rædsel. Fra Nordskoven, et stykke borte, hørtes der ulvehyl, og gennem ulvehylene opfattedes tydeligt et menneskes fortvivlede råb om hjælp.

De to mænd stirrede et øjeblik på hinanden i skræk, men også kun et øjeblik. — De vidste, hvad de havde at gøre, og uden at tænke på fare for dem selv greb de økserne, og med dem over skuldrene løb og klatrede de gennem sneen og over stenblokke, støttende sig til hinanden, mens de stadig nærmede sig de hylende ulve og den nødstedte mand.

Da de endelig nåede frem, mødte der dem et rystende syn. For i sneen lå en tilskadekommen skovarbejder, råbende om hjælp, samtidig med at han af alle kræfter søgte at holde sig de frygtelige rovdyr fra livet. Det var dog tydeligt, at hans kræfter snart var opbrugt, og at han ville være blevet ulvenes bytte, om ikke hjælpen i rette tid var nået frem.

Ulvene var helt inde på ham, og den ene havde endda bidt sig fast i den svære læderstøvle, der til alt held omsluttede det venstre ben, som han havde brækket ved et fald over en af de skjulte klippeblokke. Mens han med det højre forsøgte at sparke den ene ulv tilside, søgte han samtidig af al magt med øksen at holde den anden borte fra sit hoved. Men øksen var tung, og liggende på ryggen havde han ingen

rigtig magt over den, og allerede en gang havde ulvens skarpe tænder strejfet hans kind.

En snes meter længere borte løb desuden en fem, seks ulve tudende og gurglende frem og tilbage, glubske — ventende på det bytte, de snart skulle være med til at dele. — Men byttet fik de aldrig, for det lykkedes Ib og Hans at nå frem så betids, at ulvene ikke nåede at gøre manden nogen virkelig fortræd. I stedet måtte de nu nødvendigvis til at koncentrere sig om de to nye mænd, der så uventet var dukket op. Men fordi de havde været så optagne af den første, lykkedes det Ib og Hans at såre dem begge en del, inden de endnu havde fået tid til at gå til angreb. Men smerten gjorde dyrene aldeles rasende, og det var kun med nød og næppe de to mænd selv undgik at blive bidt af de glubske vilddyr.

Mens kampen stod på, rykkede den øvrige ulveflok nærmere og nærmere, og med gru måtte de to venner tænke på, hvad der ville ske, dersom hele flokken skulle finde på at falde over dem.

Da lykkedes det endelig Hans med sin økse at kløve pandeskallen på den ene af ulvene, så den trillede død om i sneen. Og mens Ib kæmpede videre med den anden, greb Hans den dræbte og slyngede den, så langt han kunne, hen imod flokken, som øjeblikkelig kastede sig over den døde og blodige fælle, som de flænsede i stumper og stykker og åd. Mens de var optaget heraf, lykkedes det Ib at dræbe også den anden ulv, der ligeledes blev kastet for de frygtelige vilddyr, som nu, da deres hunger blev stillet, ikke mere tog nogen notits af de tre mænd.

Da Ole, som den tredje skovhugger hed, endelig — og mejsommeligt — af sine redningsfolk var blevet båret til sit hjem, blev de alle, til Ibs og Hans' store overraskelse, modtaget af en ung, køn kvinde midt i trediverne. Ingen af dem havde vidst, at hun, efter at være blevet enke, var flyttet op til broderen i skoven. Ib kunne næsten ikke senere få hende ud af tankerne, og det var ikke så ganske få ture, han og Hans efterhånden gjorde op til huset — ikke alene for at spørge til Oles befindende, men for Ibs vedkommende lige så meget for igen at få et glimt af Ingrid at se.

Men det viste sig snart, at det for Ole blev nødvendigt med et hospitalsophold, for at det brækkede ben igen kunne komme i orden, og da vidste han ikke bedre at gøre end at bede de to venner flytte op i huset til søsteren for at være hende til trøst og hjælp under hans eget fravær. Hans afslog dog — for sit eget vedkommende med et lille smil. Han havde nemlig forlængst opdaget, at af de to besøgende var Ib den, der for Ingrid var mest velkommen. Men som den gode kammerat han var, undte han vennen dette af et godt hjerte. Så

flyttede Ib da op i Oles pæne hus, efter at han dog først havde været nede i byen, hvor han havde været på badeanstalt og hos frisøren, og hvor han var blevet ekviperet fra yderst til inderst. — Det var da heller ikke fri for, at det gav et helt gib af glæde i Ingrid, da han nyklippet, nybarberet og i velsiddende tøj kom anstigende. Sådan kunne han altså også være! tænkte hun i glad undren — ikke alene en lidt grumset, djærv skovarbejder, der satte sit eget liv i vove for en kammerat, men også en virkelig pæn og charmerende mand, hvis udseende nok kunne få et kvindehjerte til at sætte tempoet betydeligt op!

Det trak længe ud med Oles helbredelse, og Ib og Ingrid fik således god tid til at lære hinanden at kende, men det styrkede blot deres følelsér, og en skønne dag, da foråret havde holdt sit indtog, fulgtes de ad ned til byen for at tale med præsten om bryllup. Og endnu inden Oles ben var kommet sig, var de blevet lykkelige ægtefolk.

Men forinden havde Ib, ærligt og redeligt, krænget hele sit tidligere liv og alle sit hjertes lønligste krinkelkroge ud for Ingrid, og derefter var der sket dette, at hendes kærlige forståelse ganske havde frataget ham selv al trang til at isolere sig og til at leve i skjult tilbagetrukkethed. Og hermed var en ny og lykkelig tid begyndt for ham.

Da Ole omsider påny kom hjem, kunne han knapt kende sit eget hus igen. For Ib havde nemlig brugt nogle af sine mange penge til udvidelser og forbedringer, som de to søskende ofte havde ønsket sig, men aldrig havde haft råd til at gennemføre. Udvidelserne havde endda gjort huset så rummeligt, at der nu ikke alene var plads for de nygifte og Ole, men også for Hans, som nu med en egen stille glæde flyttede ind med, hvad han ejede af jordisk gods, lykkelig i bevidstheden om, at han her var iblandt venner. Og det var han. For ingen af de tre kunne drømme om at lade Hans blive boende nede i det usle kammer i lejrbarakken, når de, som han havde hjulpet til lykken, selv boede så langt bedre.

Besøgte nogen herefter det smukke hus i Nordskoven — og det skete fremover ikke så sjældent — da var noget af det første, hans blik faldt på, to ulveører, som på væggen i forstuen var opsat lige overfor indgangsdøren. Dem havde Ib fået tid til at hugge af og tage med sig, inden den døde ulv var blevet kastet for de glubske kammerater.

For de fire venner var de nu et minde om den hændelse, der let kunne være endt så grusomt, men som i stedet havde vendt sig til lykke for dem alle.

GUDS FINGER

Novelle af Erik Bertelsen

Bedst som Viggo sad på dækket af sin kvase og bødede på et ålevod, hørte han lyden af en lille motor. Han løftede hovedet og kiggede hen mod havnemundingen. Hvem kom sejlende i den blæst? Nå, det var bare Mikkel ude fra Svanenæs. Hverken han selv eller hans båd var værd at glo efter. Men noget andet fik Viggo til at strække hals. Der var et kvindemenneske ombord. Ja, det var sandt – den ranglede abekat var jo blevet gift om foråret, endog med en ung kone, efter hvad man sagde. Og Viggo havde nu engang svært ved at holde sine øjne fra unge koner, -- skønt han havde sit sølvbryllup bag sig.

Så snart den fremmede båd var lagt til bolværk, gik han i land og slentrede derhen.

»Goddag, Mikkel. Og velkommen til staden. Det er snart nyt at se dig. Og du har taget konen med. Sådan en slags bryllupsrejse, hvad?«

»Vi skal købe nogle småting, som vi ikke kan få hjemme i brugsen,« svarede Mikkel tvært, idet han bukkede sig for at lægge en fortøjningsende til rette.

»Du har vel heller ikke set mange ål endnu? Der er for lidt varme i vandet. Det er dog en sørgelig sommer. Og nu blæser det igen.«

Mikkel brummede et eller andet. Viggo hørte det ikke og var for resten ligeglad. Hele hans opmærksomhed var samlet om konen, der stod og skuttede sig i en tynd regnfrakke. Særlig ung var hun ikke, men dog meget yngre end Mikkel. Og hun så godt ud, trind, velskabt, rødmosset og med et par kvikke øjne, der smilede til Viggo som til en gammel bekendt.

»Ja, er det ikke også et rædsomt vejr at sejle i?« spurgte hun, som om hun halvskæmtende søgte medhold imod sin mand. »Jeg er blevet helt forfrossen af turen hertil.«

»I må have noget at varme jer på,« udbrød Viggo foretagsomt. »Det trænger I til begge to. Gå med hen på sømandshjemmet og få en kop kaffe. Så kan vi sidde lidt og snakke sammen, Mikkel. Det er jo ligefrem længe siden, vi har slået en sludder af.«

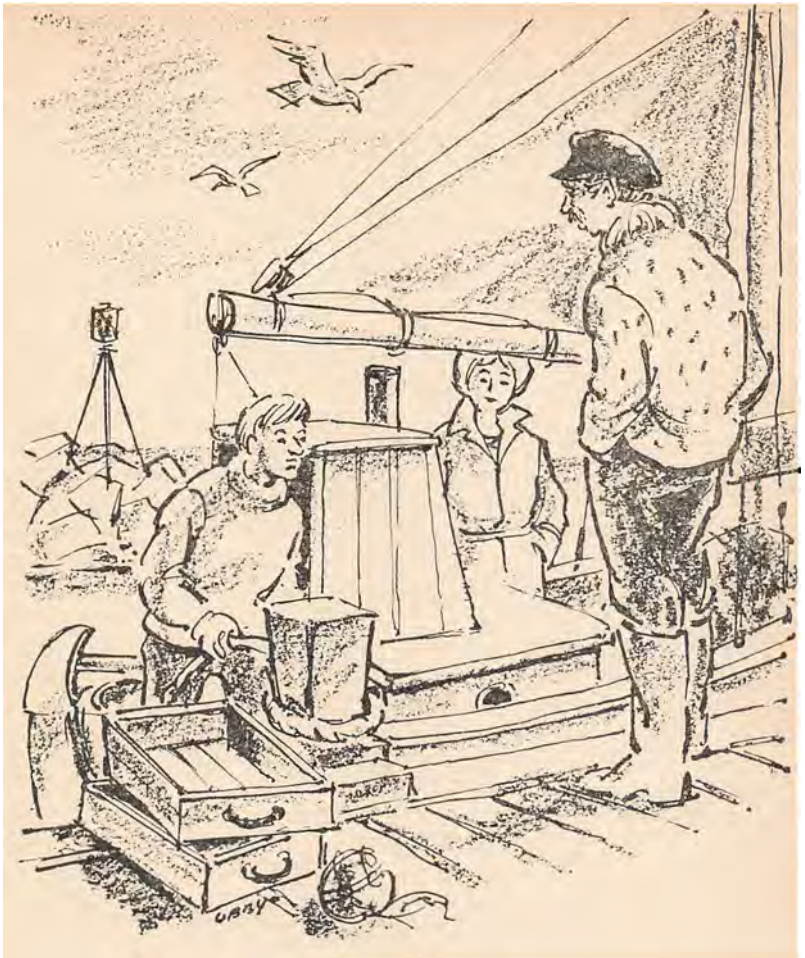

Mikkel vendte sig forbavset om. Han var ikke vant til en sådan indbydelse. Selv gav han aldrig noget ud på andre. Det var han for nærig til – eller måske var det fattigdom, der gjorde ham påholdende. Viggo følte pludselig en stor velvilje for ægteparret og forstærkede sin opfordring. De skulle bare følge med straks. Han var selv blevet utilpas af at sidde stille i den skarpe blæst.

Der var hyggeligt i sømandshjemmets restaurant. De satte sig ved bordet nærmest det store vindue, hvor de havde fri udsigt over havnen. Og kaffen gjorde underværker. Den ellers så ordknappe Mikkel blev

ret snaksom, da han først var hjulpet på gled med nogle passende bemærkninger. Han indrømmede, at han mente akkurat det samme som Viggo: fiskeriet blev ringere for hvert år. I gamle dage kunne man da tjene så meget med sådan en lille båd, at man havde råd til at have en dreng til hjælp. Det kunne aldrig gå nu om dage. Han måtte ligesom Viggo klare sig ene, og det var sådan sin egen sag, når vejret blev dårligt. Man vidste aldrig, hvad der kunne ske.

»Hvorfor tager du ikke din kone med?« spurgte Viggo. »I hvert fald nu i de bedste sommermåneder.«

»Du har jo ikke selv konen med.«

»Nej, jeg... Katrine er blevet for gammel. Hun har for resten aldrig kunnet lide vandet. Men hvis jeg havde en ung kone...«

»Hm, ja,« sagde Mikkel med et forlegent grin. »Hvad siger du til det, Jenny?«

»Nej, ellers tak,« svarede hun muntert. »Det er ikke noget for mig at plaske om på vandet ved nattetid. Jeg foretrækker min gode seng.«

Viggo blev varm i hovedet. Hun sagde seng, som om hun lod et saftigt jordbær smelte på tungen. Og i det samme havde hun givet ham et underfundigt øjekast, der kunne betyde hvad som helst. Hun var sikkert et rigtigt livstykke, helt anderledes end Katrine nogen sinde havde været. Katrine kunne der siges meget godt om. Hun var proper og nøjsom. Men kærlighed og den slags havde hun kun på lager til husbehov, eller knap nok det, navnlig i de senere år.

Alt dette ville han naturligvis ikke fortælle fremmede. Han ledte samtalen ind på mindre farlige emner, og snakken gik så godt, at ægteparret glemte klokken. Pludselig måtte de bryde op for at få tid til deres indkøb. De takkede ham meget for kaffen. Men de sagde ikke noget om, at han skulle se ind til dem ved lejlighed, så de kunne gøre gengæld.

Han grundede på det, efter at han var kommet ombord og havde givet sig i lag med bødearbejdet igen. Det måtte vel have været en forglemmelse, eller de havde måske regnet det for en unyttig indbydelse, da han ikke plejede at fiske i nærheden af, hvor de boede. Men det forekom ham, at Jenny flere gange havde set på ham, som om hun tænkte: Du er egentlig en pæn mand efter din alder! — Ja, han ville bedst tro, at hun ikke havde megen fornøjelse af den tørre, trevne Mikkel. Og hvis han ikke tog meget fejl af hendes smil, havde hun gerne villet lade ham forstå, at han var velkommen – også når hun var ene hjemme.

Hele ugen derefter havde Viggo ikke meget andet i tankerne end Jenny. Han så stadig hendes spillende øjne for sig, og han blev mere

og mere overbevist om, at så glad et væsen havde hun ikke i sit hjem. Det var mødet med ham, der havde virket oplivende på hende og fået hende til at glemme, hvor uheldigt hun var blevet gift.

Der blev ved at være uro i vejret, med megen regn og kølighed. Viggo var dog ude de fleste nætter. Han kunne altid finde nogle steder med læ og smult vand. Og en aften med barsk fralandsblæst sejlede han ud igen, men ikke ad samme kant som ellers. Han holdt sydpå mod Svanenæs. For han tænkte sig, at der med denne vind måtte være godt at fiske i bugten bagved.

Det skumrede allerede meget, da han nærmede sig næsset. Han satte farten ned og lod motoren gå meget sagte, indtil han var så langt fremme, at han kunne kigge ind i bugten. Der lå ingen kvase til ankers. Men et stykke ude i retning mod Bredholmene skimtede han en gyngende prik. Det var sikkert Mikkel, som var på vej mod de langstrakte grunde derude, hvor han tit fiskede.

Viggo lod sin motor løbe for fuld kraft igen. Han var ikke så kendt ude mellem de grunde, at det var et sted for ham at vove sig hen sådan en skyet og urolig nat, og da han kom ind i bugten, syntes han, det blæste så hårdt, at det slet ikke var fiskevejr. Det var vist klogere at se tiden an. Han styrede derfor nær under land og lod ankeret gå – omtrent ud for Mikkels hus, der lå for sig selv på et bakkedrag, temmelig langt fra andre huse.

Efter at han havde stoppet motoren, satte han sig mageligt til rette i sit lille styrehus, betragtede de jagende skyer og nød den lunende følelse af, at det ikke kunne regnes for pligtforsømmelse, om han tilbragte en sådan nat i køjen.

Om lidt skulle han sove lige så trygt som – ja, som Jenny sikkert sov deroppe i det ensomme hus. Der var mørkt bag alle ruderne. Så hun havde vel for længst lagt sig. Hvad andet skulle hun også gøre? Det måtte være et trist sted at bo for en yngre kvinde. Men han kunne jo være ligeglad.

Hvilestunden i styrehuset var så stemningsfuld, at han blev siddende der meget længere, end han havde villet. Og med ét fik han øje på et lysskær oppe fra huset. Så var hun nok kommet hjem fra et besøg. Eller hun havde bare siddet og hørt radio i mørket. Nå, det kom ikke ham ved. Og nu ville han sandelig til køjs.

Men da han kom ned i lugaret og skulle have tændt lampen, oplevede han det helt usædvanlige, at han ingen tændstikker kunne finde. Han rodede i sine lommer; han fumlede over bordet; han ledte i sin køje, alt sammen til ingen nytte. Det satte ham i en slem forlegenhed. Ganske vist kunne han sagtens klæde sig af i mørke. Han behøvede

heller ikke at sætte ankerlanternerne herinde i bugten, hvor der ingen sejlere kom. Men uden tændstikker ville han være afskåret fra at få motoren i gang igen, og endnu værre var det næsten, at han ikke kunne lave morgenkaffe.

Der var kun én ting at gøre. Han måtte straks ro til land og prøve, om han kunne låne nogle tændstikker af Jenny. Hvis hun gik i seng, inden han nåede op til huset, ville det måske forskrække hende, at han bankede på så sent. Men når hun hørte, hvor stor en knibe han var i, ville hun sikkert nok tage venligt imod ham.

Han var ikke længe om at sætte sin lille, fladbundede pram i vandet. Så sprang han ned i den og skubbede fra. Først nu skønnede han rigtig, hvor megen magt der var i blæsten. På et øjeblik var prammen drevet et godt stykke agten om kvasen. Han greb efter årerne – men fik kun fat i den ene. Hvad i alverden – hvor var den anden? Havde han tabt den? Eller havde han slet ikke fået den med? Den manglede i hvert fald. Og skrækken satte et knugende tryk i brystet på ham. Hvordan skulle han nu klare sig? Prammen var spids i begge ender. Han prøvede at anbringe den ene åre, så han kunne vrikke med den, og da det ikke ville lykkes, gav han sig til at padle af alle kræfter for at nå tilbage til kvasen. Men det var spildt ulejlighed. Den stærke blæst gjorde det umuligt at holde styr på prammen og tvinge den frem. Han indså snart, at den blev ført længere og længere bort.

Opgivende trak han åren ind. Til hverdag var han ingen overdreven gudfrygtig mand. Men nu følte han klart, at han havde med en højere magt at gøre, og at det var meningen at straffe ham hårdt for hans utilbørlige luskeri. Ja, han var ikke længer i tvivl om, hvor han havde gjort af sine tændstikker. De lå i styrehuset. Inderst inde havde han hele tiden anet det. Men han havde trængt det tilbage i bevidstheden. For han havde absolut villet have et påskud til at besøge Jenny, og når han først var kommet derind... nej, han turde ikke længer tænke på, hvad han havde sigtet efter.

Prammen drev af sted med tiltagende fart. Hans kvase var for længst opslugt af mørket, og han kunne knap skimte den enlige lysprik inde på kysten. Nu havde han kun det håb, at han kunne drive i land på en af Bredholmene. Ellers ville han fortsætte ud over åbent vand, hvor søgangen snart ville blive så grov, at prammen kæntrede. Det ville være den visse død for så ringe en svømmer som han.

Noget i ham sagde, at han burde folde sine hænder og bede en bøn om redning. Men det faldt ham så uvant. Han lovede blot i sit stille sind, at hvis han slap levende fra denne tur, skulle han aldrig mere se efter andres koner.

Helt nøjagtigt vidste han ikke, i hvad retning han drev. Men da han en tid havde spejdet efter en dunkel masse, noget i lighed med en tågebanke, der hurtigt førtes forbi, blev han så godt som sikker på, at det måtte være den største af holmene. I så fald var han på den gale side af den, sådan at han kun havde mulighed for at ramme en af de tre mindre, hvis han fik ændret sin kurs. Han stak åren ud igen og søgte at styre med den. Men det var nærmest på lykke og fromme, og hvert sekund tærede på håbet, som i forvejen var meget spinkelt.

Så jog der med ét en isnende uhygge gennem ham. Det forekom ham, at han havde hørt et råb, et svagt råb om hjælp, og det kunne ikke godt være andet end indbildning. Var frygten for døden da ved at gøre ham vanvittig? Han havde svært ved at tro, der fandtes mennesker i nærheden. Hvis for eksempel Mikkel lå her og fiskede, måtte hans motor kunne høres. Men råbet kom igen, endog mere klart end før, og uvilkårligt gav han selv et kraftigt vræl fra sig, ligesom drevet af trangen til at høre en stemme, som han vidste var virkelig: »Hallo, er der nogen?« Straks efter lød det tydeligt gennem blæsten: »Hjælp!«

Han stirrede anspændt gennem mørket. Lyden syntes stadig at komme nærmere. Så sandt det var et menneske, der kaldte, måtte vedkommende befinde sig i læ af ham. Endnu følte han sig dog ikke helt overbevist om, at han ikke var udsat for et sansebedrag. Og da han helt uventet fik slået kasketten af hovedet, rykkede han sig i sin forfærdelse så brat til side, at prammen trillede rundt med ham. Men uden at vide det havde han jaget armene i vejret og fået fat i et reb, der stod stramt spændt. Det måtte være det, han var tørnet imod med hovedet. Han sank i vandet, men slap ikke sit tag, og da han fik hovedet op igen, skimtede han lige i nærheden en større båd. Hurtigt halede han sig hen til den i vodrebet, greb fat om rælingen og bjærgede sig ombord.

På damdækket stod der en tændt flagermuslygte. I skæret fra den så han straks, at det var Mikkels kvase, han var havnet på. Et øjeblik sad han udmattet og fortumlet, helt fyldt af undren over sin pludselige redning, der næsten ikke var til at fatte. Hans bevidsthed havde simpelt hen ikke plads for andet end taknemmelighed over, at han nu var i sikkerhed, og at kun prammen var gået til. Men så blev han opmærksom på en tung stønnen henne fra det halvåbne styrehus. Han løftede lygten op og skyndte sig derhen. Det første, han så, var en fod, der stak op af styrehullet, strammet fast af en tovløkke, sådan at Mikkel hang med kroppen nede i motorrummet og var ude af stand til at ændre sin uheldige stilling.

Da den nødstedte blev gjort fri, stirrede han på Viggo, som om

han så et genfærd. Lige straks var han alt for medtaget til at sige noget. Men lidt efter lidt fik han fortalt, hvordan han var blevet så ilde stedt. Kort efter at han var kommet herud og havde sat voddet mellem grundene, begyndte motoren at hakke og hoste. I hastværket for at komme ned til den fik han foden ind i rebet, snublede og faldt så tosset, at han blev hængende med hovedet nedad, uden at kunne foretage sig det allermindste. Han kunne ikke engang hindre, at motoren gik i stå. Hans eneste trøst var, at søgangen ikke tog til. Det måtte betyde, at voddet bremsede båden og hindrede den i at drive ud på dybet. En gang imellem råbte han om hjælp. Han troede bare ikke, det blev hørt af nogen.

Nu var han så øm og stivlemmet, at han ingenting kunne foretage sig. Han ønskede blot at komme hjem. Viggo fik snart sat motoren i gang og halet voddet til borde. En time efter, noget over midnat, var de inde ved ankerpladsen og roede til land i Mikkels pram. Blæsten havde tørret en del på Viggos våde klæder. Men han frøs lidt. Det gjorde ham godt at komme til at røre benene op ad bakkevejen.

Trods det sene tidspunkt var der endnu lys i stuen, og da de dundrede på døren, kom Jenny straks ud og lukkede op. Hun stirrede forskrækket på de to mænd. Viggo havde uopfordret taget den trætte Mikkel under armen, som om det var nødvendigt at støtte ham for at holde ham på benene.

»Hvad er der sket?« gispede hun. »I ser så sære ud. Jeg har også hele aftenen haft en anelse om, at der var noget galt på færde.«

»Er det derfor, du ikke er i seng endnu?« spurgte Viggo.

»Ja – nej – jeg véd snart ikke. Jeg har slet ikke været søvnig, og så var der noget sytøj, jeg gerne ville være færdig med. Men du er jo våd, Viggo. Har du været ved at drukne?«

»Lad os komme ind og få lidt varmt i livet,« brummede Mikkel. »Det trænger vi til. Så skal vi nok senere fortælle dig det hele.«

Huset var ikke stort, men godt indrettet. Og der var rent og nydeligt. Jenny var sikkert en dygtig kone. Viggo fulgte hende med blikket, mens hun gik og dækkede bord. Mikkel sad derimod sløv og åndsfraværende, som om han var lige ved at falde i søvn. Aftenens strabadser havde åbenbart taget hårdere på ham, end man umiddelbart skulle tro. Og da kaffen var skænket og Jenny igen begyndte at stille spørgsmål, blev det Viggo, der måtte gøre rede for, hvad der var foregået.

Han gav sig god tid med sin beretning, lod alle enkeltheder komme til deres ret, men passede på ikke at give sig selv æren. Han ønskede aldeles ikke at blive regnet for en ædel og modig redningsmand. Alligevel læste han flere gange en uskrømtet beundring i Jennys øjne, og det

tvang ham til særlig stærkt at lægge vægten på det overnaturlige i begivenhedernes udvikling.

»Det var et mirakel, at det gik sådan,« sluttede han højtideligt. »Ja, det er ikke for meget sagt, at vi tydeligt har set Guds finger.«

»Det kan du have ret i,« sagde Jenny. Men Mikkel skulede mut, som om det mishagede ham at høre den slags ord i sit hjem. Viggo følte igen en underlig medlidenhed med Jenny, fordi hun var gift med en sådan stodder, der manglede sans for det højere i livet. Hun havde uden tvivl et fromt sind. Det kunne man ligesom se på hende. Noget i hendes ansigt tydede også på, at hun meget savnede forståelse i det stykke. Og derfor blev Viggo uvilkårligt ved at fordybe sig i gudelige betragtninger, som han ellers ikke plejede at strø om sig med.

»Sådan til hverdag,« sagde han, »da glemmer vi mennesker så tit, hvor små vi er. Men somme tider bliver vi mindet om, at det usynlige også er til. Ja, det lærte vi i vor børnelærdom, at der er englevagt om os. Det glemmer vi let. Men i aften har vi oplevet noget, som vi vil blive ved at huske længe.«

»Nu vil jeg i seng,« lød det gnavent fra Mikkel. »Jeg er så tung og mat i hele kroppen.«

»Da er det heller ikke sært,« forsikrede Viggo. »Sådan som du hang med hovedet nedad. Det var et fælt syn. Jeg troede virkelig, du var død. Men, gudskelov – det skulle ikke være denne gang. Nå ja – tak for kaffen. Så må jeg hellere se at komme ombord. Jeg kan vel låne din pram?«

»Nej, nej,« udbrød Jenny ivrigt. »Du må ikke ro ud i nat. Det kan gå galt for dig igen. Du må blive her. Vi har da et gæstekammer. Når jeg nu har hjulpet Mikkel i seng, skal jeg følge dig op.«

Viggo havde ondt ved at skjule, hvordan hendes ord varmede i ham. Hun var bange for, det skulle gå ham galt. Og da han blev ene i stuen, sad han ligefrem og fik hjertebanken ved tanken om, hvad der forestod. Hun ville sikre sig, at hendes mand kom i seng – inden hun fulgte *ham* op. Hun ønskede at blive ene med ham en stund. Hun ville nok fortælle ham, hvor meget hun led under mangel på sand forståelse. Måske endte det med, at hun gav sig til at græde, og så var det hans pligt at trøste og opmuntre hende. Han kunne endog blive nødt til at gøre brug af nogle kærtegn.

Jenny kom med en køkkenlampe og gik foran ham op ad trappen. Den var stejl. Og synet af hendes kønne lægge fik ham til at glemme, hvad han havde lovet sig selv, da han hjælpeløst drev af sted i prammen.

»Værs'god,« sagde Jenny og åbnede døren til loftskammeret. »Her er ikke særlig fint. Men sengen fejler ingenting. Jeg håber, du må sove godt.«

»Ja tak,« svarede han med ikke helt sikker stemme. »Men sove... der bliver vist ikke megen søvn i første omgang. Det forstår du nok, Jenny. Ja, sig mig, Jenny, synes du ikke, det er et bevis på en guddommelig førelse, at hvis jeg ikke havde mistet mine tændstikker og havde fundet på at ro herind for at låne nogle af dig, så var du sikkert blevet enke i nat?«

Hun svarede ikke. Hun stod blot en lille stund og kiggede så mærkeligt på ham, uden at smile og uden at blinke med øjnene. Forventningen brændte som en feber i ham – lige til hun åbnede munden og sagde det ene ord: »Hykler!«

Så lukkede hun døren efter sig, og han hørte hendes trin ned ad trappen. Han klædte sig straks af og krøb i seng. Dynen trak han godt op over hovedet. Men alligevel kunne han ikke blive fri for at se, hvad der havde vist sig for hans indre blik, endnu inden lyden af hendes stemme var døet bort: Guds finger, der pegede på ham.

OVERTAGET

NOVELLE AF VIGGO SØGAARD

Gamle Lars var død, og Hanssigne sørgede, som det sig hør og bør. Alt for mild havde hun ikke været ved Lars. De havde nærmest levet som hund og kat. Lars, den store tunge, godmodige hund, og Hanssigne, den lille spinkle, senede kat. Hun havde både haft kløerne og brugt dem. Lars havde resigneret trøstet sig med livets uhyggeligt små glæder, solskinnet over hans gamle ryg, skråens kraft og piberøgens sødme. Hanssigne undte ham hverken skrå eller melange, men selv om Lars var godmodigere end de fleste, havde hans tålmodighed også en grænse. Den gik netop lige ved tobakken. Og den var Hanssigne aldrig trængt over. Ganske vist var hun modig nok, men der er alligevel ting, det er klogest at holde sig fra.

Nu sov Lars oppe på kirkegården, og Hanssigne sørgede. Det gør man jo, når ens livsledsager gennem et helt langt liv, i modgang og medgang, som provst Koch havde sagt, forlader en. Hun gik i en gammel, sort frakke og så endnu mere vissen og trist ud end ellers. Hun kunne live betænkelig op over en kop kaffe inde hos fru Jensen, der boede i husets anden lejlighed, men pludselig sukkede hun:

— Åh ja, endda.

Hvorefter hun trøstede sig med en kop til.

Der var bare det ved det, at Lars ikke havde forladt hende helt. Da han, før hans sidste sygdom, var blevet kørt på sygehuset, var hans ben ikke kommet med. Lars havde en del år haft kunstigt ben, en allerhulendes udspekuleret mekanik, som han selv havde udtrykt det. Benet var af læder og stål og kunne bøjes både i knæet og fodleddet. Det stod nu i et hjørne i sovekammeret, hvor Hanssigne sov i den ene smalle ægteseng, ved siden af Lars's tomme, altid opredte, dækket af det vaffelstrikkede sengetæppe.

Da Lars var blevet syg, var han uden ben blevet kørt på sygehuset.

Der havde han ligget en tid lang og dragedes med døden, men skønt Lars var en stærk gamling, kan det jo altid knibe overfor sådan en modstander, særlig når man har nået de 87. Enden var da blevet, at Lars havde lukket sine øjne og fået mulddynen over sig.

Hanssigne syntes, det var en sær uorden at have Lars på kirkegården og benet her.

Det rigtige ben, som de havde taget på sygehuset for en ti-femten år siden, vidste hun ikke, hvordan det var gået med. De havde da beholdt det. Men det her ben, som socialudvalget havde skaffet Lars, stod der i sit hjørne.

En tid gik Hanssigne og så skævt til benet. Så besluttede hun, at noget måtte der ske.

En dag hørte sypigen, som boede ovenpå i gavlen, uro og en sær bumpen nedenunder. Hun troede, at Hanssigne var blevet syg og var faldet. Derfor løb hun på kludesko hurtigt ned ad trappen og fandt Hanssigne stående op ad køkkenbordet. Benet lå på gulvet. Hanssigne var lille og trangbrystet, og benet stort og tungt. Hun havde tabt det. Deraf bulderet, som havde hidkaldt sypigen.

— Det er den somrens ben. Den er for tung. Jeg ville sætte den ud i tørvehuset, og så gled den sgi fra mig.

Den hjælpsomme sypige hjalp Hanssigne benet ud i tørvehuset. Det blev sat i et mørkt hjørne og hvirvelen drejet for døren.

Hanssigne begyndte at blive den gamle. Den ben havde alligevel plaget hende mere, end hun havde troet.

Men en dag, da Hanssigne sad inden for vinduet og kiggede ud på gaden mellem potteplanterne, hørte hun børnene fra husets tredje lejlighed støje ualmindelig slemt omme i gården. De skranniede mere end ellers. Hun kunne da for en sikkerheds skyld se efter. Ved lejlighed kunne hun sige et par ord til deres mor. Hun kiggede gennem køkkenvinduet uden at se, hvad de lavede, men deres latter var helt ovenud. Hun åbnede døren til gården.

Børnene havde fundet benet i tørvehuset. De havde fået en snor på det og kørte hest hen over de toppede brosten.

— Nej, ved I nu hva'! Hanssigne var harm, og hendes stemme gnældrede over de arme unger. — Det er alligevel en stiv styk sådan og gå og lege med en død mand hans ben.

Børnene grinede, men hun fandt en fejekost bag døren og gik løs på dem. De slap benet og fo'r af sted som skræmte høns.

Hun slæbte møjsommelig benet ind i sovekammeret og fik det forpustet stillet i hjørnet igen.

— Det er alligevel forfærdeligt, som børn de er nu om dage, kla-

gede hun over en kop kaffe til fru Jensen. — Sådan og lege med Lars hans ben. Det ville Lars ligegodt ikke tykkes om.

Hvad sikkert slet ikke var sandt. Lars havde alle dage været en vennesæl mand, som gerne undte andre en fornøjelse.

En dag, da hun kom fra købmanden, faldt Hanssigne i snak med pensioneret politibetjent Olsen.

— Hvordan går det, Hanssigne?

Olsen havde altid stået højt for Lars og Hanssigne. Han havde haft embede og myndighed. Ham kunne hun godt betro sig til.

— Det går såmænd godt, Olsen. Hvis bare der ikke var det med Lars hans ben.

Tungerapt berettede hun om benet og børnene. Olsen korsede sig med Hanssigne over nutidens ungdom, dog med sin vante filur i øjenkrogen.

— De bliver da også værre og værre, de unger, sagde han for at trække hende op.

— Du har jo været politi og været inde i så meget. Tror du ikke, at æ sygehus ville have æ ben igen? Hvis der en dag skulle blive brug for en ben til en anden?

Han tænkte efter.

— Nej, det tror jeg nu ikke. Fik Lars ikke taget mål?

— Mål, jo huha endda, det var en farlig redelighed.

— Jamen, så kan de ikke bruge det, så passer det kun til Lars.

Nå ja. Det lød jo meget rimeligt. Hun tænkte stærkt.

— Hvad så med socialkontoret? De har jo skaffet Lars hans ben. Mon de ikke vil have den igen? De kunne måske sende den tilbage og få penge for den.

Olsen troede det ikke.

— Kunne du ikke spørge dem en dag, du kom forbi. Jeg er så dårlig tilbens.

Hun blev helt ringe ved sine egne ord. Han lovede at høre ad.

En uges tid gik. Så kom Olsen til døren. Han lod, som han havde spurgt.

— De vil ikke have benet igen, Hanssigne.

— Så kan de også blive fri, bed hun. — Nu har de haft tilbud på den.

Hun åbnede til sovekammeret og pegede.

— Der står den.

Olsen betragtede benet med den nødvendige andagt.

— Det er sandelig ikke så ringe arbejde, Hanssigne.

Hun fjernede lidt usynligt støv med forklædet.

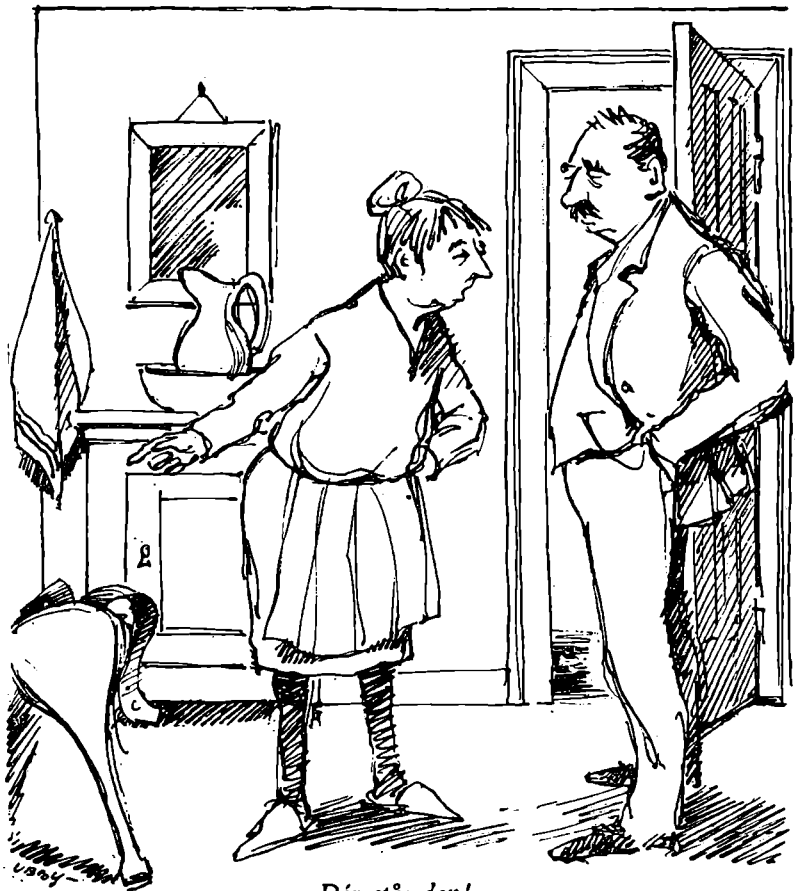

— Dér står den!

Hun fik en lys idé og kastede et snu sideblik til Olsen.

— Hør, vil du ikke have den, sådan som en slags minde? Du snakkede tit med Lars, når han sad henne på æ bænk.

— Det er en pæn tanke af dig, Hanssigne. Jeg ville egentlig også gerne have benet, men jeg ved, at min kone ikke vil have det inden for sine døre.

Åh nej, det kunne jo være. Hanssigne var tydelig skuffet.

Hvad skulle hun gøre med den skide ben?

Om det nu var Olsen, fru Jensen eller børnene, der havde været utæt. Folk begyndte at snakke om Lars's ben. En dag mødte Hanssigne fiskehandleren Thorvald Trillebør. Som sædvanlig havde han en lille en i øret. Han hilste varmt på Hanssigne og tilbød hende nogle små fisk, der lå ensomme i fiskekassen på trillebøren. Hanssigne rynkede på næsen ad den slags fisk, og der blev ingen handel. Inden de skiltes, spurgte han som den naturligste ting i verden:

— Hvordan går det med Lars hans ben?

Hanssigne ville ikke snakke med sådan en fuld bimpel. Hun skyndte sig hjem.

Skulle folk nu begynde at tage sig af det? Det var alligevel grov nok. Samme dag i mørkningen slæbte hun med møje benet ud i tørvehuset og fik det langt om længe anbragt over huggeblokken. Hun tog øksen, slog først med dens bagkant, siden med æggen, men benet gav sig ikke.

Kunne den dumme ben da ikke skilles ad, så den kunne komme under æ gruekedel? Ikke tale om. Læder og stål var for stærkt for hendes svage kræfter. Hun måtte sunde sig længe. Tilsidst kiggede hun uden for døren, om nogen så hende, og efter at have hvilet, baksede hun benet ind på den gamle plads. Efter det måtte hun først have kamfer- og hoffmannsdråber og bagefter en tår stærk kaffe.

Det var formelig, ligesom Lars ville drille. Hun kunne da blive så gal på ham eller — hun tog sig i det — på den somrens ben.

Tiden var kommet. Der måtte handles!

En aften i mørkningen gik hun ud til en datter af hendes næstsøskendebarn, der boede i et lille hus langt ude på den anden side banen.

Hun kaldte manden, Gustav, ud.

— Jeg vil give dig fem kroner for at grave en hul for mig, sagde hun.

Han så på det furede ansigt under hovedklædet.

— En hul. Hvad vil du bruge den til? Gustav spurgte troskyldigt.

— Det kan du få og se. Vil du grave den?

Det ville han da nok.

— Hvor stor skal den være?

— Hvor stor. Sådan jævn stor.

— Du skal vel ikke selv i den? Gustav lo godmodigt.

— Sådan noget er ikke til at spøge med, skar Hanssigne ad ham.

— Jeg vil da godt, sagde han forsonlig.

— Kom så i mørkningen i morgen aften.

Næste aften kom Gustav med spade og skovl på cyklen.

Det mørknede og drev med byger. Alligevel syntes Hanssigne, det var for tidligt at begynde. Hun lavede kaffe.

Til sidst gjorde Gustav sig færdig. Han skulle da kunne se til det. Hanssigne fulgte ham køkkenvejen ud.

— Hvor stor skal æ hul være? Nu var det ved tiden at få besked.

Hanssigne skruede op for køkkenlampen. Omme i krogen bag køkkendøren stod benet.

— Så stor.

Gustav måbede og sagde:

— Vil du ikke sige mig...

— Pas du nu din', så passer jeg min'!

Han tog godmodig spade og skovl.

— Hvor skal jeg grave?

Hanssigne stak i træskoene og anviste stedet. Ind til stakittet ved kartoffelstykket.

Gustav tog fat. Spade og skovl gnislede og skrabte i jorden. Hanssigne så til. Hun stod urolig og trippede og holdt udkig efter, om nogen skulle have deres næser i foretagendet. Men småregn og mørket under de høje elme i haven ved siden af skånede hende for den ærgrelse.

Det varede ikke længe, før Gustav mente, at hullet passede. Han hentede benet og bar det, som det ingenting vejede.

Han målte.

— Ja, nu skulle det ikke være så fejl.

— En bette smule dybere, bad Hanssigne.

Endelig var hullet dybt nok, og Gustav lod benet dumpe ned, skovlede jord over, trampede til med de store træsko. Til sidst glattede han med skovlen.

Hanssigne stod stille nu med hænderne rolige under sjalet.

— Nu skal du have tak, Gustav.

En femkroneseddel vekslede ejer.

— Og hvis du så kunne holde din mund med det, ville det ikke være af æ vej.

— Jeg skal nok tie. Men kan du selv, Hanssigne?

Hun vrissede. Der er ting, man ikke svarer på.

En sommerdag, da Olsen gik forbi, pikkede Hanssigne på vinduet. Han kom ind.

— Nu skal du se. Hanssigne viftede næsten lystig med pegefingeren. — Kom.

Hun førte ham ud i haven hen til stakittet. Der var et aflangt bed med reseda.

— Hvad tror du, det er?

— Det er jo ikke nem at vide.

— Dær ligger Lars hans ben! En blanding af triumf, tilfredshed og lettelse lå i hendes røst.

— Tror du nu, den bliver der? spurgte han drillende.

Hanssigne fnisede:

— Der er tre alen over!

Da Olsen ingen kaffe ville have, fulgte hun ham gennem stuerne til fordøren.

— Du skal ingen fortælle det til, hviskede hun.

— Nej, uha da, svor han og tog afsked.

Hanssigne nikkede til ham:

— Jeg fik alligevel hold på ham tilsidst.

NOVELLE AF
J. A. LAURSEN

Han nåede rutebilen

Vognen var stjålet; men den ny habit, hugtænderne og overskægget havde han købt.

Tre fjerdedele af den store, amerikanske bil var Dodge, den sidste fjerdedel en blanding af bilkirkegårdens kaos af reservedele. Han havde hugget den i går fra smeden derhjemme, akkurat som denne var blevet færdig med at samle den. Da smeden tog til familiefest sidst på eftermiddagen, gik han sporenstregs over og tog den og kørte den ind til byen på parkeringspladsen henne om hjørnet.

Habitten var grå terylene, hugtænderne af plastic og overskægget var stort af den engelske type og kunne sættes fast ved hjælp af en klæbestrimmel.

I kufferten under bordet havde han foruden hugtænderne og skægget det plettede arbejdstøj, rebene og pistolen, der ikke kunne skyde.

Her fra vinduesbordet i den lille restaurant med de gulnede gardiner og tapeter kunne han følge med i, hvad der foregik ovre i huset med entreprenørfirmaets kontor. Han vidste, at det ville vare mindst et par timer, inden pengene ankom, og damerne oppe på anden sal begyndte at pakke lønningsposerne til i morgen.

Et par timer skulle gå.

Han kunne selvfølgelig gå i biografen længere nede i gaden. »Det store gangsterkup« var på plakaten, men den havde han dog set. Det var en historie om et kup, der til sidst går i fisk, fordi de var for mange om det og ikke stolede på hinanden. Dette kup, hans eget, kunne simpelthen ikke blive andet end succes.

I stedet for bestilte han middag, så kunne han tillade sig at blive siddende, til han skulle i gang. Han valgte køkkenchefens specialitet, lammekølle à la Provencale; det var halvdyrt og godt, og så tog det nogen tid.

Da han nåede til kaffen, så han en varevogn køre op foran huset på den anden side af den stille gade, og to mænd bar et par brune kufferter og nogle lærredssække ind. Han kunne følge dem gennem trappevinduerne. På anden sal standsede de. Nu var pengene til stede og ventede blot på at blive hentet, og det skulle ske, inden de var blevet fordelt i alt for mange lønningsposer. Det var nemmere, når sedlerne lå i bundter.

De to mænd kom ned igen og kørte bort. Tiden var inde. Han kaldte på tjeneren og betalte. Gaden lå næsten øde hen, og ingen lagde mærke til ham, da han med kufferten i hånden slentrede over mod huset, hvor de mange, lokkende pengesedler befandt sig.

Inde på trappegangen standsede han for at sunde sig en smule, men her lige inden for døren kunne der pludselig dukke nogen op fra gaden, så han fortsatte op til afsatsen uden for stuelejlighederne. Forsigtigt åbnede han kufferten og fandt det flotte, engelske overskæg og hugtænderne frem. I mørket kneb det med at få anbragt skægget; han havde på fornemmelsen, at det sad skævt, men turde ikke tænde lyset og kigge i lommespejlet. Hugtænderne så frygtindgydende ud, vidste han, og forandrede sammen med overskægget hans udseende fuldstændigt.

Han begyndte at iføre sig den snavsede overall, der var nogle numre for stor, for at kunne bruges uden på hans almindelige tøj; men mens han stod på ét ben og baksede med at få foden i det ene bukseben, snublede han og greb for sig ... og fandt støtte på en dørkarm og en dørklokke.

I et spring var han på vej ned ad trapperne, men stoppede brat. Det gjaldt om at holde hovedet koldt. Ingen panik. Han gik tilbage til døren.

Inde fra lejligheden hørtes besværlige trin, og nogen puslede ved låsen.

En lille, rund, ældre dame åbnede forsigtigt døren halvt.

»De må meget undskylde, men jeg ...« begyndte han med slubrende stemme; de pokkers hugtænder, dem havde han glemt.

Den gamle peb af rædsel, hun stirrede på det store, buskede overskæg og de frygtelige hugtænder, som strittede til alle sider ... og så den stemme ...

Han gjorde en bevægelse med hånden for at berolige hende; men den skrækslagne kvinde smækkede døren i og raslede febrilsk med sikkerhedskæden, mens hun råbte om hjælp med sin lille pibestemme.

Med en temmelig kraftig ed på læberne greb han revolveren, smækkede kufferten i og løb op ad trappen til anden sal, hvor entreprenørens kontor var.

Varsomt og næsten lydløst fik han døren op og listede ind i den lille forgang. Han stod bomstille. Inde fra kontoret hørte han damerne snakke. Det drejede sig vist om en kollegas kjole, der var for snæver i forhold til ejerindens mål.

Så sparkede han døren til kontoret helt op og brølede, så godt det lod sig gøre, uden at hugtænderne fløj ud:

»Hen til væggen ... STRAKS ...!«

De tre damer vimsede hen til bagvæggen, ingen skreg op, de gloede på hugtænderne; så slet ikke revolveren, som han holdt i sin rystende hånd.

»Vend Dem!« kommanderede han og fik i sidste øjeblik sine egne tænder bidt fast om de forfløjne hugtænder, der igen var på vej ud. Han følte sig en smule latterlig.

Kontordamerne adlød uden at mukke. Han fik rebene frem fra kufferten og bandt de tre kvinder solidt til hver sin stol med hjul under og trillede dem ugalant ud på toilettet.

Derpå fik han travlt med at samle pengesedlerne; de lå, som han havde tænkt sig, i pæne bundter, lige til at putte i kufferten. Masser af tiere, halvtredsere og hundredlapper, næsten alle var brugte sedler. På mindre end to minutter havde han gjort rent bord, kun mønterne var tilbage.

Han pustede let af anstrengelse og spænding, overskægget kildede ham i næsen ... og så bankede det på døren.

Der var ikke andre udgange, en flugt ud ad vinduerne fra anden sal var umulig.

Panikken lurede atter i ham. Nu havde han pengene, det måtte ikke glippe. Beslutsom gik han ud i gangen, holdt pistolen frem og rev døren op.

Uden for stod en betjent, en stor kleppert ...

»Goddag ...« begyndte denne lovens håndhæver, men holdt inde, han stirrede som hypnotiseret på de skrækkelige hugtænder, der stak frem i alle mulige retninger under det store, forpjuskede overskæg. Heller ikke han så meget som fornemmede eksistensen af den advarende pistol.

Da betjenten endelig åbnede munden, sagde han blot:

»Det var s.....,« hvorefter han trådte et skridt tilbage og raslede ned ad trapperne og blev liggende ubevægelig på afsatsen nedenfor.

Det måtte være den lille, tykke kone, der havde alarmeret en betjent, og med betjentes skepsis over for ældre damers til tider mærkelige oplevelser havde denne politimand sikkert ikke ventet at finde

— Hen til væggen . . . straks!

et uhyre, som så nøje svarede til det opsigtsvækkende signalement, damen havde givet.

Af med hugtænderne. Åh, det lettede. I kufferten med dem, skægget og overall'en oven på alle pengesedlerne.

Han gik med tilkæmpet ro adstadigt ned ad trapperne. I stueetagen stod damen med døren på klem.

»Godaften, frue,« hilste han venligt og gik videre.

Der var fortsat tomt på gaden, så han kom uset rundt om hjørnet til parkeringspladsen og trefjerdedels Dodgen. Den startede uden besvær. Smeden var en dygtig fyr.

På få minutter var han ude af byen. Med den bil ville han være i stand til at komme til den anden ende af landet på tre-fire timer.

Fra nu af behøvede han simpelthen kun at følge den plan, han gennem de sidste uger så nøje havde lagt. Det værste var overstået.

Om godt to timer kunne han være i plantagen, hvor de sidste sommer havde lejet sommerhus. Midt i plantagen lå den lille sø, som ville egne sig fortrinligt til at gemme smedens nysamlede bil i. Et par kilometer fra søen løb hovedvejen i udkanten af plantagen. Dér lå et cafeteria med stoppested for rutebilforbindelsen tilbage til byen. Rutebilerne plejede at gøre ophold et kvarters tid for at vente på forbindelsen fra kysten, og imens kunne chaufføren og passagererne strække benene og måske snuppe en kop kaffe.

Han havde regnet ud, at han netop kunne nå den sidste afgang i dag, fra cafeteriaen ved midnatstid.

Motoren summede blidt. Han iagttog spændt alle biler og motorcykler; man vidste aldrig, hvornår politiet dukkede op. Meget afhang af, hvornår betjenten på trappen vågnede, om den gamle dame turde vove sig uden for døren, eller om de tre kontordamer slap løs.

Noget senere drejede han fra hovedvejen og fortsatte mod nord ad mindre befærdede veje. Uden uheld og forsinkelser nåede han den store plantage. Han fandt straks den smalle vej, der førte til søen.

Vognen vuggede ubesværet ad den hullede vej. Grene og sten slog mod siderne og bunden og skrammede velsagtens også, men det betød jo intet, når den alligevel om lidt skulle ende på bunden af en sø.

Der var ikke særlig hyggeligt i den mørke, stille skov. Lysstrålernes urolige flakken mellem træerne skabte mærkelige figurer og lurende skygger. Det var godt, at kørslen krævede så megen koncentration, at der ikke blev levnet ham tid til unødvendige spekulationer over, hvad der kunne gemme sig i mørket omkring bilen.

Han nåede søen; den var meget dyb, vidste han. På nordsiden af den rejste en stejl skrænt sig seks-syv meter i vejret. Derop skulle

vognen. Han tændte lyset inde i Dodgen, satte sig på bagsædet og talte pengene omtrentligt. Mindst femogtyve tusinde var der.

Overall'en, pistolen, skægget og hugtænderne havde han ikke brug for mere, afgjorde han, og smed det på gulvet. Han tog et par bundter pengesedler i lommen og lod resten blive i kufferten, som han stillede ved et træ.

Dernæst kørte han den tunge vogn helt op på den lille bakke; han koblede ud, satte i gear, anbragte et bræt i klemme mellem speeder og sæde. Det larmede frygteligt. Han kantede sig ud af bilen, stadig med foden på koblingen, han slap den langsomt og sprang hurtigt til side. Med et drøn fo'r vognen ud over kanten og plaskede i søen.

Motoren tav, men skoven var blevet vækket, fugle baskede rundt mellem trætoppene, det knasede og puslede i skovbunden, langt borte gøede en hund.

I mørket skimtede han Dodgen, der lå med bunden i vejret og sank langsomt. Meget langsomt, syntes han.

Så det ikke ud til, at den lå stille nu uden at synke yderligere?

Han mindedes i et glimt en scene fra en Hitchcock-film, hvis hovedperson, ligesom han selv i dette øjeblik, spændt fulgte en vogn, der skulle forsvinde i en sumps morads.

Men så pludselig forsvandt bilen med et sug og en boblen. Han åndede lettet op og tumlede ned ad bakken, fandt kufferten og begav sig af sted mod hovedvejen og rutebilen.

To kilometer gennem en mørk skov og med en stor kuffert er ikke behageligt; han havde ikke tænkt på at tage en lygte med.

Efter at være snublet et par gange over grene og rødder, gik han langsomt med den ene hånd frem foran sig og løftede fødderne højt for hvert skridt, indtil øjnene vænnedes så meget til mørket, at han kunne holde retningen.

Efter en halv times forløb hørte han trafikken fra hovedvejen, og senere kunne han se lys fra de mange biler og skæret fra cafeteriaen.

En halv snes meter fra hovedvejen standsede han og gik nogle skridt bort fra den ujævne skovvej ind mellem træerne og havnede lige bag ved cafeteriaen. Han skrabede blade og grene under nogle buske til side og skubbede kufferten ind og dækkede den til. Når der igen var blevet ro om tyveriet, kunne han hente den.

En knasen af grene forskrækkede ham.

Han hørte nogen komme brasende ude fra vejen. I skæret af lysene fra de susende biler opdagede han en stor skikkelse styre lige mod sig, en mand med kasket, uniformsknapperne glimtede.

Lynhurtigt bøjede han sig, fik fat i en tyk gren og sprang med

fuld fart lige mod manden. Slog løs efter ham og ramte. Skikkelsen faldt sammen med en stønnen.

Uden at bekymre sig mere om manden styrtede han ud på vejen. Rutebilen holdt allerede på sin plads ved cafeteriaen, klar til at køre, passagererne var i færd med at stige ind. Da han nåede ind i lysskæret, satte han farten ned og gik roligt hen til rutebilen og satte sig ind på bagsædet. Der sad i forvejen en lille snes passagerer i bilen, og udenfor gik nogle få, som tog sig en smøg eller fik lidt frisk luft.

Der gik et kvarter, afgangstiden var overskredet. Han kiggede nervøst på armbåndsuret og på uret over chaufførens plads. De andre passagerer blev ligeledes utålmodige; én rejste sig og gik ud.

Han begyndte at dirre svagt i knæene, svedperlerne trillede fra panden ned i øjnene og ned over næsen. Pokkers, hvis det skulle glippe nu. Flere af passagererne stod nu udenfor i klynger og snakkede højlydt.

Skulle han gå ud? Nej. Rolig, rolig. Alligevel rejste han sig. Han følte pengesedlerne bugne i inderlommen.

Da han trådte ned på asfalten, svingede en af politiets patruljevogne ind på pladsen foran cafeteriaen, og et par betjente steg ud.

Det var for meget. Han satte i løb hen ad landevejen, forbi de forbavsede passagerer og betjentene.

»Hov, stands . . .« råbte en af betjentene og satte i løb efter ham. Han hørte passagererne råbe op, flere optog forfølgelsen sammen med betjenten.

Han kunne græde af ærgrelse og angst. Betjenten kom nærmere og nærmere.

»Stands, eller jeg skyder!« lød det.

Han smed sig i grøften, udmattet. I samme øjeblik var betjenten over ham og vred hans arme om på ryggen. Flere mænd nåede hen til dem og hjalp betjenten med at slæbe ham tilbage.

Betjenten kiggede lidt usikkert på ham.

». . . øh . . . hvad har De lavet?«

Da de nåede cafeteriaen, kom de slæbende med en næsten bevidstløs, blødende, uniformeret mand inde fra skoven.

Det var buschaufføren.

— — —

Idiot, tænkte han, da han sad på bagsædet i politivognen. Det gik alligevel som i filmen.

Kirsebærtyvene

Af Georg V. Bengtsson

Den gamle syerske frk. Maren Larsen lå i sin seng og kiggede gennem de små ruder ud i haven, og så sukkede hun dybt.

Solen skinnede, og roserne duftede. Hun kunne lugte dem, der hvor hun lå. Det groede og blomstrede derude, så det var en lyst.

Det var heller ikke derfor, hun sukkede. Hun længtes efter selv at komme derud og pusle omkring blomsterne, luge iblandt urterne og tilse det hele. Frk. Larsen havde ligget syg, bundet til sengen i tre uger, og i den tid havde haven måttet passe sig selv.

Nu lød der med ét den yndigste fløjten fra en stor flok stære, og så sukkede frk. Larsen igen dybt, for hun kunne ikke alene høre dem, hun kunne også se dem, og de sad i hendes dyrebare kirsebærtræer, der netop nu bugnede med de dejligste, store, saftige bær, som lyste rødt mellem de mørkegrønne blade.

Hvert år plejede hun at plukke bærrene og sælge dem til den lille søde dyrlægefrue, der altid betalte højeste dagspris. Pengene var en kærkommen hjælp til husleje og skatter, for syarbejdet indbragte ikke så meget, som det burde. Det vil sige: frk. Larsen forlangte ikke så meget for sit arbejde, som hun burde. Hun var kendt i vide kredse for sin dygtighed og sine små priser.

Men nu lå hun her, alene og hjælpeløs, og imens spiste stærene alle hendes kirsebær. Frk. Larsen havde med et bittert smil om munden betragtet stærene, der rigtigt delikaterede sig med de store, røde bær.

Pludselig lød der et larmende sus. Alle stærene lettede og fløj bort. Frk. Larsen nikkede tilfreds, indtil hun kom i tanker om, at det ikke løste problemet.

Men hvad var nu det? En lille, spinkel skygge klatrede vævert op i træet, satte sig til rette på en gren og ... og begyndte at spise løs af bærrene. Frk. Larsen sukkede igen. Nå ja, stære eller drenge ... Hun vendte ryggen til vinduet og prøvede på at blunde.

— — —

Peter kom langsomt drivende op ad landsbyens »hovedgade« med hænderne dybt i de pjaltede bukser, tilsyneladende fuldstændig afslappet, men alligevel på vagt overfor omgivelserne.

Peter var nemlig i krig med hele landsbyen eller sagt på en anden måde: Peter var landsbyens skræk. Hans moder var enke. Hun arbejdede på herregården, og Peter var overladt til sig selv. Følgen var, at Peter strejfede rundt og blandede sig i en del, der ikke vedkom ham. Dette medførte, at Peter temmelig ofte fik én over næsen, og derfor var Peter til stadighed på vagt.

Denne sommerdag var alt stille og fredeligt.

En ko brølede ude på marken, hønsene rundt omkring kaglede, og omme fra smedjen lød smedens taktfaste og klingende slag mod ambolten.

Pludselig fik Peter øje på et bugnende kirsebærtræ inde i en gammel tilgroet have. Store, røde, saftige kirsebær. Peters tænder løb i vand. Han undersøgte sagkyndigt muligheden for at »skyde« et måltid kirsebær. Med hensyn til ejendomsretten havde Peter ingen skrupler. »Tag hvad du vil have og betal, hvad det koster.« Det vil sige: Peter betalte altid for sine forsyndelser med en stribet bagdel eller ømme rygstykker.

Altså sneg Peter sig ad bagveje ind i haven og skulle netop til at entre op i det største træ, da han opdagede, at en anden allerede havde fået samme gode idé.

Peter spejdede ivrigt. Åh, det var bare den lille splejs til Prik. Ham kunne han lægge ned med venstre hånd alene. Peter gled lydløst og smidigt op i træet.

»Hej, Prik! Er de gode?«

»Hej, Peter! Mægtig gode!« Saften flød ned over Priks hage og farvede hans lyse skjorte.

Peter tog for sig af retterne. Det gik så hurtigt, at han ikke nåede at spytte alle stenene ud. Han tog et helt bundt bær ad gangen og rev dem af stilken med tænderne. Det var ikke første gang, Peter var på kirsebærskud.

»Er der ingen hjemme?« Peter nikkede hen mod det gamle, gule bindingsværkshus bag stokroserne og syrenerne.

»Maren er syg,« oplyste Prik. »Min mor laver mad til hende. Hun må ikke røre sig og ikke tale højt. Vi er heldige.« Prik grinede tilfreds med tænderne farvet blårøde af saften.

»Hun plejer ellers at sælge bærrene til dyrlægens kone,« fortsatte Prik og guffede i sig. »Men nu spiser stærene dem, altså dem vi levner!«

Prik vendte sig mod Peter: »Hvorfor spiser du ikke? Du er da ikke mæt allerede?«

Peter svarede ikke. Han sad i dybe tanker og kiggede på huset.

Pludselig nikkede han, rejste sig og begyndte at klatre ned.

»Kom med!«

Prik protesterede. »Jeg er ikke nær færdig! Jeg kan godt klare dobbelt så mange.«

»Kom!«

Prik rynkede næse. Den tone kendte han og fulgte derfor efter Peter, indtil de stod uden for haven.

»Gå hjem og hent to kurve!« sagde Peter.

»Hva'ba'?« Prik kiggede på Peter, og Peter kiggede igen uden at fortrække en mine.

»Vil du ... plukke ... dem ... *allesammen?*« spurgte Prik, duperet af Peters frækhed og det geniale i tanken.

»Vi!« rettede Peter og tegnede cirkler i gruset med sin nøgne, brune storetå.

»Og sælge dem?« fortsatte Prik henrykt.

Peter så ned i gruset, og der gik nogle sekunder, før han nikkede.

»Den er kringeling!« Prik hoppede højt i vejret af begejstring. »Du er vel nok en guttermand!« Men pludselig forsvandt alle tegn på den overstrømmende begejstring.

»Går du ned og sælger dem til dyrlægefruen? Det tør jeg altså ikke?« spurgte han forsigtigt.

Peter lavede nogle hånlige grimasser, men nikkede.

Prik var tilfreds og sprang af sted, men standsede: »Må jeg tage Jørgen med, ellers bliver vi ikke færdige i dag?«

Igen nikkede Peter. Han var en dreng af få ord.

— — —

Frk. Larsen var faldet i søvn, og det var hen på eftermiddagen, da hun igen vågnede.

Hun vendte sig mod vinduet, kastede et blik over mod kirsebærtræerne og ville ikke tro sine egne øjne: Alle kirsebærrene var borte.

Før hun sov ind, havde bærrene hængt mellem de grønne blade i store, røde klynger. Men nu... nu var der kun grønne blade. Det vil sige, der hang en enkelt klase bær, og der... nej, det var dog mærkeligt. Bærrene forsvandt pludselig. Nåh sådan: der var tyve på spil.

Frk. Larsen huskede, at der allerede havde været én, før hun sov ind. Nu var der flere. Træerne gyngede voldsomt, og flere grene blev bøjet ned på samme tid.

Frk. Larsen sukkede. Nu kunne hun godt sige farvel til de kirsebær. Der havde endda været så mange i år. Hvad mon det var for drenge, der var *så* grådige, at de plukkede *alle* hendes bær?

Hun iagttog spændt det grønne bladhang. *Så, der* kom et lyslokket hoved frem. *Det* kendte hun. Hvem gjorde ikke det? *Peter!* Selvfølgelig var han med, stakkels dreng. Der var ingen, der tog sig af ham, ingen, der viste ham lidt venlighed. Tværtimod! Mange var temmelig hårde overfor ham, når de fik fat i ham. De vidste, moderen lavede ikke vrøvl, selv om drengen kom forslået hjem.

Frk. Larsen lukkede øjnene og tænkte på en lille oplevelse, hun havde haft for et par måneder siden:

Hun havde været ude på marken for at klippe tjørnehækken på den udvendige side. Proprietær Skovs karl var kommet med en traktor, havde standset den og var gået ind til smeden.

Netop da var Peter dukket op.

Han havde nærmet sig traktoren, var gået rundt om den, havde kigget og pillet, indtil han ikke havde kunnet modstå fristelsen. Han havde kigget sig omkring: Nej, der var ingen! Et sæt, og han havde siddet oppe på sædet, et par greb, og pludselig havde traktoren larmet op. Peter havde startet den, men det nøjedes han ikke med: Han havde også prøvet at få den sat i bevægelse fremad.

I dette kritiske øjeblik var proprietær Skov dukket op.

Frk. Larsen kunne ikke så godt lide ham. Han var en høj, meget kraftig mand, temmelig nedladende overfor småkårsfolk og berygtet for sin hidsighed.

Peter havde siddet med ryggen mod Skov og havde ikke hørt ham på grund af motorlarmen. Proprietæren gav Peter en lussing, så han slog en kolbøtte ned af traktoren. Derefter var han gået hen til drengen, havde løftet ham op med et tag i skjorten, der revnede helt igennem og var begyndt at slå løs på ham.

Det var blevet frk. Larsen for meget.

Hun var løbet derover, havde trukket drengen bort og havde i ganske få men velvalgte ord fortalt sin mening om proprietærens opførsel.

Peter hankede op i den store kurv. Den var tung.

Skov havde gloet måbende. Han havde nok ikke ventet en sådan eksplosion fra en gammel, stilfærdig syfrøken. Nå, men han havde blot vendt ryggen til hende og var gået hen til traktoren.

— — —

Der er et gammelt mundheld, der lyder: »To sjæle een tanke«.

Det blev bekræftet i disse sekunder, da frk. Larsen lå og tænkte på episoden med Peter og traktoren. Peter sad nemlig ude i kirsebærtræet og tænkte på akkurat det samme.

Han havde troet, at verden gik under, da proprietærens jernhårde og tunge næve ramte ham. I faldet ned havde han hamret næsen mod stangen til koblingen, så blodet stod ham ud af næsen som et springvand.

Halvt bedøvet havde han følt, at han blev løftet op, og så faldt slagene, ikke med en kæp eller med flad hånd, men med knytnæve. Peter var vant til at betale for sine små forsøg, men denne gang føltes det at skulle blive dyrt.

Men lige så pludselig som uvejret var brudt løs, holdt det op.

Peter havde følt et par kærlige arme om sig og hørte en stemme, der gav den storsnudede og brutale proprietær besked. »De er en rigtig modbydelig bølle!« havde stemmen sagt, og så opdagede Peter, at den tilhørte den gamle syerske, som han og alle i landsbyen kaldte Maren.

Og Maren havde taget ham med hjem, vasket blodet af hans ansigt og tøj og stillet et glas saftevand og en honningmad foran ham.

»Giv mig din skjorte!« havde hun sagt, »så skal jeg sy den for dig, min ven!«

Hun havde sagt netop sådan, og hun havde endda aldrig set ham før. Eller måske netop derfor?

— — —

»Gider vi mere?« Det var Prik, der afbrød hans tanker. »Fuglene skal jo også leve.«

Peter spejdede rundt. Træerne var omhyggeligt ribbet for bær. Han nikkede.

Drengene klatrede ned og mødtes uden for haven med deres kurve.

»Tøm dem ud i den store!« sagde Peter.

»Du går altså ned til dyrlægens kone *nu?*« spurgte Prik.

Peter nikkede og pillede blade fra bærrene.

»Og vi deler, hvad du får?« Prik havde tyvens medfødte mistro.

Peter nikkede og hankede op i den store kurv. Den var tung.

Så slæbte han af med den, helt skæv i kroppen af hensyn til balancen.

Men de to drenge fulgte skjult efter i nogen afstand.

De stolede ikke på Peter.

Næste dags formiddag lå Peter godt skjult mellem nogle store pæongrupper i frk. Larsens have, hvorfra han holdt skarp udkig med landevejen.

Nu kom der en dame cyklende. Jo, det var dyrlægens kone.

Hun bremsede cyklen, stod af og stillede den op ad en stynet poppel.

Peter legede indianer. Han bugtede sig ind mellem blomsterne på maven, stilfærdig og usynlig, indtil han befandt sig uden for frk. Larsens åbne sovekammervindue.

Dyrlægefruen var en lille, livsglad kone. Hun talte temmelig højt. Den spændt lyttende Peter kunne høre hvert eneste ord.

»Goddag, lille frk. Larsen! Nå, hvordan har vi det så i dag? Jamen, det var jo dejligt. Sådan skal det være... Hvad er det, De siger? Nåh, det er sandt, De må ikke tale højt! Kirsebærrene, jamen, det er jo derfor jeg kommer. Tusind tak for alle de dejlige bær, som Peter kom med i aftes. Ja, han bad mig om at betale til Dem. Her er regnskabet, og her er pengene, så kan De selv kontrollere. Er det ikke mærkeligt med den knægt. Han roder sig altid ind i spektakler. Han var knap kommet uden for døren, før så var han i det vildeste vilde slagsmål med to andre drenge. Men han klarede sig, selv om der var to. Den slags fyre klarer sig jo altid...«

Peter nikkede sammenbidt ude mellem blomsterne og følte på sit venstre øje, der var opsvulmet, lukket og skinnede i alle regnbuens farver.

Han sneg sig atter lydløst og usynlig ud af haven.

Lidt efter drev han op langs landsbygaden med hænderne dybt i de pjaltede bukser, fuldstændig afslappet, men alligevel på vagt overfor omgivelserne.

KAMMERATER

Victor frydede sig over det friske vejr, han mødte, da han efter endt vagt kom op fra det hede fyrrum. Det luftede temmelig hårdt over Nordsøen. Og den kullastede damper duvede tungt i de lange dønninger. Victor fortrød så smått, at han ikke var blevet matros. For trods al hans interesse for maskiner var det ofte kedeligt at sejle på dørken — og tillige nervepirrende, så længe havet endnu ikke var renset for krigstidens mange miner. Heroppe var man anderledes i forbindelse med omverdenen, med vejret, de jagende skyer og stjernerne. Han strakte ryggen og åndede dybt. Luften smagte velsignet ren efter opholdet nede i det varme, støvede dyb.

Mens han gik forud til lugaret, veg hans glæde pludselig for triste tanker. Her lå han nu og vuggede i nærheden af Doggerbank — i strålende formiddagssol og herlig blæst. Om et par dage ville han være hjemme i Frederikshavn. Han og Valdemar ville gå sammen gennem gaderne og smile til gamle bekendte — også til hinanden, skønt de begge vidste, at deres kammeratskab måtte briste, så sandt som der hjemme boede en pige, der hed Poula.

Et frygteligt drøn gjorde ende på hans grublerier. Han tumlede omkuld, hyllet i røg og med en regn af metalstumper trommende om sig. I næste nu var han på benene igen, parat til at gribe ind, hvis nogen trængte til hjælp. Men han var tilsyneladende eneste mand på forskibet. Der var ikke andet for ham at udrette end at tænke på sin egen redning. Hele midterskibet var sprængt i stykker. Og gennem de blæstflængede røgmasser så han en sø lukke sig over agterskibet med nogle af hans kammerater, der søgte at få fat på en af redningsflåderne.

Også forskibet begyndte at synke. Han følte, hvordan det ligesom gled bort under hans fødder. Men han var mærkeligt nok ikke bange.

NOVELLE AF ERIK BERTELSEN

Hans tanker arbejdede uden forvirring. Og i stedet for at springe i vandet greb han en planke, der tilfældigt fandtes i nærheden.

Havet lukkede sig brusende om ham. Det synkende skib sugede ham med ned. Han blev dog snart båret op igen og fik hovedet oven vande. Rundt om ham flød der vragstumper. En redningsbåd drev med bunden i vejret. Men ingen mennesker var at se. Skulle han virkelig være den eneste overlevende — foreløbig?

Han slap planken og svømmede hen til den kæntrede båd. Det var vanskeligt for ham at arbejde sig op ad dens glatte sider. Men endelig lykkedes det. Og da han havde fået sat sig overskrævs på kølen, opdagede han en mand, der svømmede nogle favne borte.

Det var Valdemar. Han syntes allerede udmattet af det kolde vand. Der var ingen kraft i hans svømmetag. Og der gik trækninger over hans ansigt som af begyndende krampe.

»Herhen — herhen,« råbte Victor. »Så skal jeg hjælpe dig.«

Valdemars bevægelser blev mere sikre. Dog arbejdede han sig kun langsomt gennem vandet. Han havde ikke mange kræfter tilbage. Det var i sidste øjeblik, han nåede så nær til båden, at Victor kunne få tag i ham.

»Gudskelov,« stønnede han, da han endelig var kommet op ved siden af Victor. »Havde du ikke været her, så havde det været forbi med mig.«

Victor sagde ingenting. En underlig fornemmelse greb ham. Nu var der mulighed for, at de begge kunne blive reddet. Og så ville bruddet mellem dem komme, før eller senere, hvis ikke en af dem bøjede til side.

Men Victor havde ingen lyst til at vige. Han mente, han havde forretten til Poula. Det havde han ment i mange år — lige siden han sidst var hjemme og hun til afsked gav ham et kys. Da var han bare en rask skibsdreng og hun en stor skolepige. Men det kys havde så at sige været et kompas for ham. Hver gang fornøjelserne i havnebyerne var ved at rive ham for meget med sig, var det tanken om hende, der fik ham til at holde igen. Ja, sådan var det, lige til han en dag overraskede Valdemar i andægtig betragtning af hendes billede. Ingen af dem sagde noget. Og Poula blev ikke engang nævnt mellem dem siden. Tilsyneladende holdt deres kammeratskab sig uforandret. Men under den rolige overflade lurede sprængstoffet — som en mine, der kun ventede på en påvirkning for at udløse sin vildskab.

Opholdet på kølen var alt andet end behageligt. Valdemar ømmede sig og sagde forbitret: »Et djævelsk påfund, de miner.«

Victor nikkede kun og søgte videre i minderne fra barndommen,

— Havde du ikke været her, så havde det været forbi med mig ...

da Poula og Valdemar og han var så gode kammerater, som tænkes kunne. Så at sige hver dag var de sammen. Og i selskab med andre børn dannede de et trekløver, som førte an i de vildeste lege. Poula var næsten den værste af dem. Man skulle ikke tro, hun var en pige. De to drenge betragtede hende heller ikke som andet end en rask kammerat. Og det havde egentlig ikke undret Victor, at hun kyssede ham til afsked. Først senere var det kommet til at betyde mere for ham. Men mon der fra hendes side havde været ment noget særligt

med det? Havde det været andet end et udtryk for det gode kammeratskab?

Disse tanker optog ham helt, indtil han fik øje på en smal, rød stribe, der fra Valdemars ene fod flød ned i vandet.

»Du er jo såret,« sagde han.

»Ja, jeg blev ramt på anklen. Det gjorde rasende ondt, mens jeg svømmede. Nu er det bedre. Kunne du ikke hjælpe mig med at få mit lommetørklæde bundet om?«

Med stort besvær og under stadig fare for at rulle ned fik de forbundet anklen. Men lommetørklædet kunne ikke helt holde blodet tilbage. Det lod også til, at forbindingen øgede smerterne. En gang imellem gik der trækninger over Valdemars ansigt.

Langsomt, pinende langsomt, svandt dagen. Der blev ikke vekslet mange ord. Hver havde sine ting at lade tankerne kredse om. For Victors vedkommende var det mest Poula. Uden held prøvede han at tvinge disse tanker fra sig. Han ville gerne skænke sin kammerat mere opmærksomhed. Men hendes billede trængte sig stadig frem, så han næsten glemte nuets alvor.

»Nu kan jeg snart ikke mere,« klagede Valdemar flere gange. Victor opmuntrede ham efter bedste evne: »Du må ikke give tabt. Du skal holde ud, til der kommer hjælp. Måske kommer der snart et skib forbi. Vi klarer os nok. Prøv at tænke på noget glædeligt. Så går det bedre.«

Tilsyneladende rettede Valdemar sig efter hans råd. Ved aftenstid var han forholdsvis rolig. Han begyndte endog at synge sømandsviser. Men Victor forstod, at det kun var en begyndende vildelse, der ytrede sig på den måde. Og han knugedes af uhygge. Han ville hellere end gerne hjælpe Valdemar. Men der var ingenting at gøre. Og hvor længe ville det vare, inden han selv blev grebet af vanvid?

Valdemar rykkede sig tæt hen til ham og hviskede: »Victor. Vil du love mig — når du møder hende — så skal du svare nej til de ti første spørgsmål, hun kommer med?«

Victor behøvede ikke at spørge om, hvem *hun* var. Og han fandt ingen grund til at svare. Det var tydeligt, at Valdemar snakkede i vildelse. Han troede sig helt tilbage i drengeårene. Dengang var det en yndet fornøjelse mellem dem at vædde om, at en af dem skulle svare ja eller nej så og så mange gange, når de mødte Poula. Der var kommet megen munterhed ud af det påfund, uden at Poula nogen sinde opdagede, hvordan det forholdt sig.

»Vil du love det?« spurgte Valdemar igen.

»Hvorfor skulle jeg det? Hvis jeg møder hende, gør du det vel også.«

»Vil du love det?« spurgte Valdemar hæst.

»Ja, ja da,« føjede Victor sig. Det kunne jo aldrig skade at være medgørlig.

»Tak,« sagde Valdemar med mat stemme. Og i næste nu kastede han sig bagover, ud i mørket og forsvandt.

Victor blev grebet af en svimlende lyst til at følge efter. Det var, som om dybets onde magter ville suge ham til sig. Men han rejste sin vilje til modstand. Han klamrede sig fast til kølen. Og han lukkede øjnene og tvang sig til at tænke på Poula. Han fantaserede så stærkt, at det forekom ham, han hørte hende kalde på sig med navn. Men ret længe kunne han ikke holde indbildningen i live. Kulden gjorde sig gældende med øget styrke, og hans træthed voksede, mens de lange nattetimer svandt. Gang på gang fristedes han til at give op. Det var jo mere end tvivlsomt, at han kunne blive reddet. Hvorfor ikke gøre en ende på lidelserne?

Men når han var lige ved at slippe sit tag, så han på ny Poula for sig og besluttede at holde ud lidt endnu.

Om morgenen var han så udmattet, at han ikke engang havde kræfter til at løfte hovedet og se efter skibe. Han hang der over kølen i en halvdøs. Solen varmede svagt, kunne han mærke. Vinden voksede vist også. I hvert fald blev plaskene om båden kraftigere end før. Det forekom ham også, at han hørte stemmer nærved. Og lidt efter følte han, at han blev løftet bort fra båden. Derefter var der sort og stille om ham.

Da bevidstheden vendte tilbage, lå han i en køje. Han var bjærget af en damper. Og tre dage efter blev han landsat hjemme i Frederikshavn.

Han måtte lægges i seng med det samme. Opholdet på det åbne hav havde taget hårdt på ham. Men han var taknemmelig for at være sluppet med en forkølelse og megen mathed. Hans forældre var ikke mindre taknemmelige for at have ham hjemme igen, især da de hørte, hvad han havde oplevet.

Rygtet om forliset og hans redning bredte sig hurtigt i byen. Og han havde kun været hjemme nogle timer, da Poula kom for at se til ham.

Høj og smuk var hun blevet. Og hun smilede varmt til ham, da hun trådte ind. Også han smilede, men kun svagt. Han huskede sit løfte, og skønt det syntes ham meningsløst, kunne han ikke bryde det.

Han så Valdemars smertefordrejede ansigt for sig, og han følte, at han måtte holde sit ord, hvordan det end gik.

»Goddag, Victor,« sagde hun. »Er du meget syg?«

»Nej.«

»Jo, Victor — du vil bare ikke være ved det.« — Hun tog plads ved siden af ham. — »Valdemar blev nok ikke reddet.«

»Nej.«

»Så du ham, da ulykken skete?«

»Nej.«

»Heller ikke senere?«

»Nej.«

Hun tav lidt. Så begyndte hun tøvende: »Det er så underligt. Jeg synes, at det kun er få dage siden, vi var sammen alle tre. Kan du huske den tid?«

»Ne-ej.«

»Jo, det kan du nok alligevel, Victor.« — Hendes blik blev indtrængende. — »Selvfølgelig har du glemt meget, men da ikke det hele. For eksempel den sidste aften, du var hjemme... husker du ikke den?«

»Nej.«

»Er det sandt, Victor? Husker du heller ikke det kys, jeg gav dig?«

Han tøvede med svaret. Nu var den stund kommet, som han havde ventet på i mange år. Nu var det, han skulle sige hende, hvor meget det flygtige kys havde betydet for ham. Men han så atter Valdemars ansigt for sig — og måtte bøje sig for sit løfte.

»Nej,« svarede han fast.

»Jeg mente jo heller ikke så meget med det,« vedblev hun lidt forlegen. »Jeg holdt nok lidt af dig. Og jeg troede da også, du var forelsket i mig. Men det var du måske ikke?«

»Nej.«

Han mærkede en klam sved over hele kroppen. Han havde talt hendes spørgsmål. Nu manglede kun det tiende.

»Har du da heller ikke... senere... opfattet det kys... ja, som et løfte?«

»Nej.«

»Tak,« sagde hun og greb hans hånd. »Det er jeg glad for. Jeg skal sige dig — jeg er blevet gift for kort tid siden.«

»Til lykke,« sagde han med sløret stemme og tvang sig til at smile. Og han tænkte: Det var nok alligevel det bedste for Valdemar, at han blev derude. Det ville have været tungt for ham at høre dette om Poula.

DE GAMLE POPLER

DIGT AF A. C. CHRISTENSEN

De gamle popler, stynede,
ud over diget luder —
som malet af en Syberg
blandt malerkunstens guder.

De gamle popler, rynkede,
hen over grøften hælde --
thi rynker er for alskens liv
et sikkert tegn på ælde.

Ak, popler, jeres søskende
grumt langs med vejen fældes,
men I, som står i markens skel,
får fred til smukt at ældes.

De gamle poplers nyskud står
spredt strittende i vejret
som op fra issen knortede
i vår om gadekæret.

Svagt poppelløvets rislelyd
i sommervinden høres —
det er, som sølverstrenge små
af blæstens fingre røres.

Det danske vinterlandskab lagt
i sneens hvide dyne,
har kendingsmærker: poplerne,
de snart igen skal styne.

De gamle poplers fynskhed har
fast legendarisk sigte
og prises overalt af dem,
som male kan og digte.

Den MUNTRE Side

JOH-JEG BRUGER EN SPAND-NÅR JEG MALKER-TROEDE DU JEG MALKEDE NED I MÆLKEFLASKER-?

JEG ER 105 ÅR — JEG HAR ALTID KUN DRUKKET MÆLK OG VAND- MIN BRØR BLEV KUN 91 — — HAN DRAK BRÆNDEVIN-!

JEG KAN GODT FORSTÅ-AT DE KAN KOMME UD AF HENDE-MEN HVORDAN ER DE DOG KOMMET DERIND-???

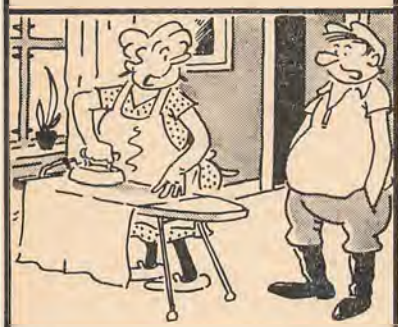

-HENRIK ER VÆLTET I GRØFTEN MED TRAKTOREN-DEN BLEV EN SMULE KRØLLET-! -JA-JEG KAN IKKE STRYGE DEN-!

DEN VIL IKKE GÅ--TÆNK- SÅ MANGE HESTES KRÆFTER- OG IKKE EN ENESTE AF DEM VIL TRÆKKE-!

